727222

Biblioteca Bucureştilor

9
Septembrie
2002

REVISTA ASOCIAŢIEI BIBLIOTECARILOR ŞI DOCUMENTARIŞTILOR DIN BUCUREŞTI • BIBLIOTECA MUNICIPALĂ • DIRECTOR FLORIN ROTARU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

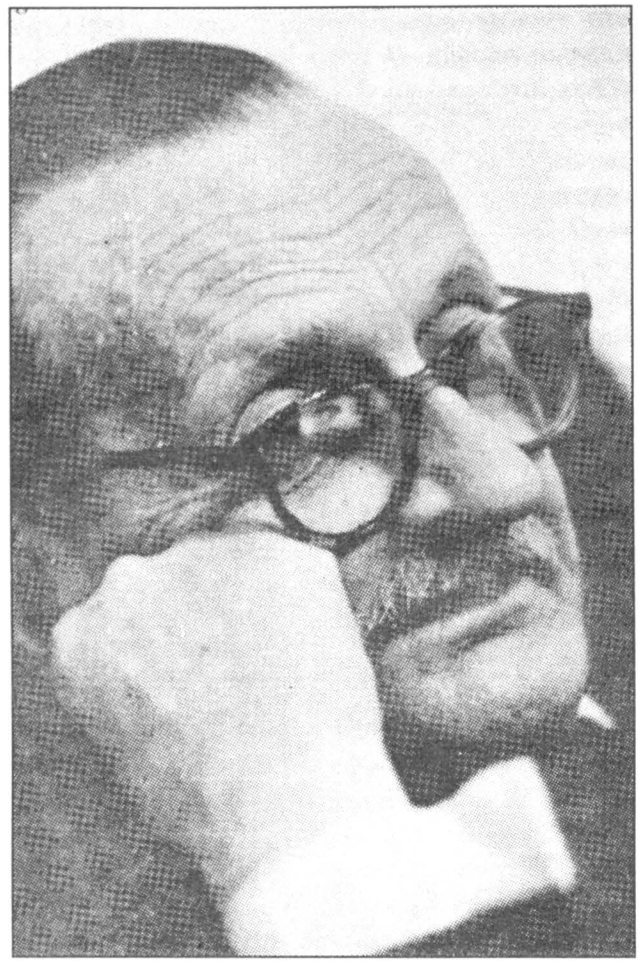

ȘERBAN CIOCULESCU

1902 – 1988

100 de ani de la naştere

"În decurs de aproape cincizeci de ani de activitate, mi-am afirmat neîntrerupt adeziunea la expresia obiectivă şi impersonală a judecății critice, pentru subordonarea la obiect, şi împotriva subiectivismului, a metodelor impresioniste, a veleității de a face literatură în marginea literaturii..."

Amintiri

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Sumar

Bicentenar Ion Heliade Rădulescu
Din Corespondență 2

Aniversare UNESCO
Ion Luca Caragiale – 150
Ion LUCIAN – Alături de Caragiale 5

Bucureștii de altădată

Ana Maria ORĂȘANU – Vechi zidiri bucureștene – Remember Nicolae Bălcescu 7
Florin PREDA – București – sediul actului tipografic din Țara Românească 9

Patrimoniu 13

Centenar Émile Zola 14

Centenar Șerban Cioculescu 16

Autografe contemporane

Alexandru-Cristian MILOȘ – 50 18

Scrisoare din...

Constantin MĂLINAȘ – Biblioteca Județeană "Gheorghe Șincai" Oradea (II) 20

Meridian biblioteconomic

Ordin pentru înființarea Comisiei Naționale a Bibliotecilor 26
A 68-a Conferință Generală IFLA, Glasgow, august 2002 27
Întâlnirea anuală a Consiliului EBLIDA, Haga, mai 2002 29
Liviu BUTUC – Achiziția gratuită în biblioteci 32

Corespondență din Franța
Jean-Yves CONRAD – Traian Vuia – 130 de ani de la naștere 35

Catalog 36

Agenda culturală

Fereastră spre Japonia 38
Ziua Bucureștilor 2002 38

Calendar 39

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bicentenar

ION HELIADE RĂDULESCU

Din Corespondență

IV.

[I]

Domnului I. Negulici, la Brussa
Paris, 1851, Martie 15/27

.....

Despre scrisoarea mea din țară cu No. 1 *

Pentru aceasta te rog să citești și epistola ce trimit d-lui Pleșoianu, pentrucă văd că scrisoarea d-tale nu e o scrisoare a lui Negulici, ca amic la amic între patru ochi, ci o scrisoare făcută și cernută în consiliu. Aceleași idei se văd și în scrisoarea d-lui Pleșoianu către d-l Grădișteanu. Iar îți repet că, de aș fi dorit a mă arăta în țară și în străinătate de cela ce am fost sau de cela ce nu am fost, făceam ca alții, încă din țară, ce de a doua zi după Revoluție scriau în *Pruncul* câte nici nu se făcuseră. Aveam și teascuri și mână de a tipări, și oameni de a scrie pentru mine; după ce am venit în străinătate, n'aș fi lăsat să treacă doi ani până să scriu prima scrisoare cu No. 1. Atunci însă o mare nevoie m'a împins a o scrie, pentrucă asupra noastră a tutulor și mai vârtos asupra dd. Tell, Goleștii și a mea cădea acuzația că am fi fost amestecați în complotul muscălesc descoperit în vara trecută. De Golești se zicea că sunt în Transilvania, de Tell se explica în mii de chipuri ființa sa în Grecia; de mine zicea că sunt în Bulgaria cu atâta siguranță, încât comisarul I. Porți din București scrisese la oamenii Ambasadei Otomane din Paris, întrebându-i despre mine unde mă aflu și dacă sunt în Bulgaria? În destul de neferice m'am simțit când m'am văzut nevoit a scrie acea epistolă cu No. 1, nu numai din cauza împrejurării pentru care m'am văzut nevoit a o scrie, ci și pentrucă rămâsesem singur. D-l Tell nu mai era în Paris, dd. Golești subsemnau o altă epistolă, pe care eu nu o puteam subsemna, pentru cauze ce le cunoști. Zici însă d-ta și d-l Pleșoianu că eu calific națiа *de o turmă de vite*. Aceasta n'am zis-o și nici nu o pot zice niciodată, pentrucă mi-am adorat națiа ca și pe Dumnezeu. Când amă și adoră omul un objet, și cu adevărat de ar auzi anume epitete în paguba acelui objet, el nu cutează a le repeta, pentrucă nu-l lasă inima a mai auzi vorbele ce i-au sfâșiat sufletul; adică dacă din disgrație ai auzi d-ta pe cineva calificându-ți muma, soția, copilul, fratele, cu epitete umilitoare, nu cred că te-ar lăsa inima a le repeta. Apoi, frățioare, dacă n'ați auzit, n'ați văzut nicăiri scris calificându-se națiа așa cum o porecliți singuri, cum vă vine să inventați vorbe ce, dacă nu învederează o răutate, sunt atât de sărace de bunul sens și de estetică? Pentru mumă-sa omul, nu în positiv, ci nici în negativ nu poate pronunța epitete umilitoare, adică nici în chipul următor nu-i poate zice: "Mamă, tu ești nehoață, neafurisită, necurvă, netrădătoare, neadulteră, etc., etc." Din care fraze scoaserăți calificația ce vă lasă inima a pronunța pentru o națiе în care d-voastră doi, eu și fiecare nu suntem decât niște atome? Cum de nu mai scoase nimeni în țară sensul acesta? Cum de nu mai descifră nimeni să scoață o asemenea frază? Națiа căreia i-am înțeles întotdeauna limba și păsurile, mi-a înțeles asemenea în totdeauna limba și păsurile, și m'a înțeles și în epistola cu No. 1, mi-a priceput situația din care am scris. Eu n-o înjosesc ca d-voastră, eu o înalț cum am înălțat-o în totdeauna la treapta înaltă, de jude suprem. Cine a cutezat pentru prima oară, încă dinaintea Mișcării cu o lună, de a o proclama de suverană? Cine în timp de trei luni a scris și a vorbit mai mult întru a demonstra suveranitatea ei? Cine în urmă scrise *Protectoratul Țarului* și *Impresiile unui Proscris*? În toate scrierile mele, în toate actele mele se văd cu totul alte sentimente de cât acelea ce le exprimați d-voastră prin nefericita frază, ce numai din inima de creștin, de democrat și de Român n-a putut ieși. În criticele ce-mi fac foile franceze, sau mai bine analizele ce fac *Impresiilor unui Proscris*, nu critică decât partea a doua unde mă află că sunt orb de amorul Patriei (vezi la *Liberté de penser*). După ce, de când sunteți emigrați, nu ați scris în public și n'ați subsemnat nimic, ca să nu vă compromiteți, poate, apoi scriserăți odată și nu aflarăți altă frază decât aceea ce nici Cazacii în înjuriile lor nu dau Românilor, căci înjuria lor cea mai mare este de a-i numi *franțuski duh*. Dacă am zis că am explicat Evanghelia etc., etc., ce le poate zice cineva înaintea unui jude când e acuzat de fapte cu totul altele de ce a făcut el în viața sa; și dacă d-ta ai uitat sau nu cunoști câte am scris despre christianism, Națiа pe care-o chem de jude, n'a uitat nici una din câte am scris. Ea cunoaște *Credo* și *Ruga Dominicală* explicate în Curierul Român și în cel de Ambe-sexe încă din anul 1836, sau 37 sau 38. Cunoaște articolele sau disertațiile lungi despre educația publică, despre împărăția cerului și despre *abus*. Tot ce vezi în a treia parte a *Impresiilor unui Proscris* nu sunt nouă, sunt reproduse în franțuzește după ce fuseseră de mult publicate în românește, pe când d-ta erai în Paris. Dacă d-ta ai uitat travaliul meu dela 1830 până la 1848, unde cu orice ocazie mă sforțam a depărta și a face urîcios rusis-

* Partea întâia a acestei scrisori, ce răspundea la unele din cele șase acuzații arătate în scrisoarea XX, nu o posedăm sau pentrucă s'a luat de la poștă mai înainte de a intra în mâinele noastre de cei deprinși a sustrage epistolele adresate nouă de Heliade, sau pentrucă nu s'a oprit copie după dânsa, înmânându-se la adresa ei, sau pentrucă, copia de se va fi tras, s'a pierdut. (Nota lui N. B. Locusteanu, editorul dela 1891).

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

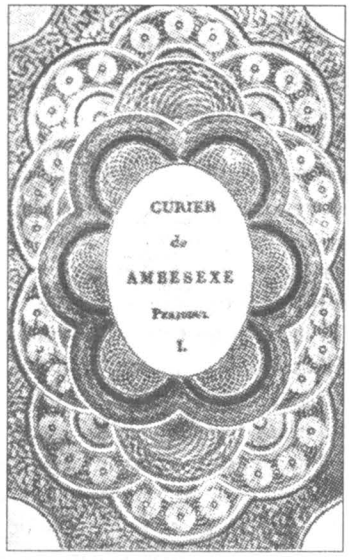

"Curier de ambe sexe", revistă condusă de Heliade (1837 – 1847)

mul prin limbă, şi a ne apropia de Turcia prin tractate, Naţia n'a uitat, şi de aceea mă adresez la dânsa ca la un jude ştiutor ca să se încredinţeze că nici eu, nici amicii mei de principii n'am putut fi acolo unde era coada Ţarului, şi prin urmare să nu creadă nici pe cei ce ne-ar acuza, nici pe cei ce ar voi să vorbească în numele nostru. Toate câte se zic în faţa întâia a epistolei cu No. 1, sunt necesare într'o apologie către Naţie, ce ştie ce e adevărul şi ce nu este. A le scrie însă către Francezi sau străini fără a fi sforţat de nici o împrejurare, eu nu mi-aş fi iertat-o mie, aş tolera-o însă altuia de a vorbi despre sine, cum am tolerat tutulor autorilor, afară de cei de felul lui Rafailă sau Sarsailă al lui Lamartine.

D-l Pleşoianu în scrisoarea sa, vorbindu-mi tot de cele ce îmi vorbeşti d-ta, adică tot de cele ce zic la faţa întâia, coloana 1-a, unde nici vorbă nici locul nu e încă de revoluţia din 1848, mă întreabă: *Ce!... dumneata ai făcut Revoluţia, Revoluţia a făcut-o Naţia!...* ca şi când vrând sau fiind d-ta nevoit a vorbi vreodată de faptele sau scrierile d-tale literare, te-ar întreba cineva: *Ce, d-ta ai creat lumea? lumea a creat-o Dumnezeu.* Ce au a face scrierile d-tale cu creaţia lumii, şi ce au a face scrierile mele cu Revoluţia din 1848? Scrierile mele însă au mult a face spre a se aduce de faţă că după trecutul meu nu am putut fi omul care în vara din 1850 să îndemn pe Români a face o mişcare în favoarea politicei moscovite. Însă aproposito de revoluţie. Aibă cine va voi să aibă gloria de turburător, că eu nu am dorit-o nici pe seama mea, şi cu atât mai vârtos pe seama Naţiei. Eu nici în ţară, nici în străinătate n'am prea pronunţat vorba revoluţie; mai pretutindenea vorbind de evenimentele noastre din 1848, le calific cu numele de *Mişcarea-Regeneraţie*; foarte rar din neluare aminte, nu a mea, ci a Francezilor, se va fi văzând vorba *Revoluţie*. Prin urmare, ce mă întreabă d-l Pleşoianu: *Ce, dumneata ai făcut Revoluţia?* Departe de mine şi de a primi şi de a face altui Român această întrebare. Eu de m'am amestecat în Mişcare, cugetul meu, sforţele mele, n'au fost decât a şterge spiritul incendiar. Probe sunt: *Urăsc tirania – Mi-e frică de Anarchie*; Proclamaţia dintr'un cap pînă în altul; Scrisoarea din Islaz către D. Bibescu; Împiedicarea unor fapte pe care d-l Pleşoianu o cunoaşte bine, fapte cu care era să înceapă Mişcarea; Cuvântările mele în timp de trei luni către toate deputaţiile, etc., etc. Aibă parte de zavere Ipsilante; Arvaţii, eteriştii mişcaţi de agenţi ai Ţarului; toţi bătăioşii ce şi la scriere li se pare că scriu înalt când vorbesc de sânge, şi apoi când e cel mai mic pericol, învineţesc ca vipera de frică, fără să aibă veninul viperei decât ca să învenineze inocenţa. Astfel de oameni aibă gloria zaverelor, iar nu Naţia mea, nu amicii mei, nu eu. Dacă d-l Pleşoianu crede că a luat parte într'o mişcare revoluţionară preparată de cei ce voiau să turbure ţara, iar nu într'o mişcare de apărare şi de ordine, se amăgeşte, sau de nu se amăgeşte, cată mai dinainte să-şi ia seama, să nu fi subsemnat proclamaţia în Islaz, ce zicea tutulor Românilor să stea în pace la vetrele lor, şi să-şi lucreze câmpurile. Eu nu cunosc Mişcare de legiuită decât ceeace se face spre apărare şi nici Revoluţie salutară decât ceeace se face în idei; şi la astfel de mişcare am luat parte, şi la o revoluţie de idei am lucrat de 30 de ani. Punct pe care să stau şi de unde să pot a sta sau a mă mişca n'am aflat altul mai sigur, mai ferm, decât tractatele noastre cu Poarta. De dânsele m'am ţinut şi mă voiu ţine, şi voiu arăta când sunt călcate.

Despre lista de despăgubire

În vara trecută îmi tot scria soţia una după alta, că ni se risipeşte starea, şi mă îndemna să-i fac o listă din aducere aminte de objectele ce am avut în tipografie, în casă şi aiurea, spre a putea cu dânsa a se ruga de I. Poartă ca să le ia sub protecţie. Pe lângă aceastea, după nişte broşuri ale lui Roset, unde vorbeşte despre mine şi d-l Tell că le-am fi mâncat mii de galbeni, şi unde mai vorbeşte că am făcut ode la Campania rusească de când cu moşii vechi, pe când tatăl d-lor Goleşti, cu tot patriotismul său, striga *naşi brati*, pe când dd. Magheru şi Tell se băteau sub drapelul lui Geismar, căci aşa era orbirea pe atunci, şi după mai multe insinuaţii vârâte Turcilor de zişii Români din Constantinopole, ce se zic amici şi democraţi şi creştini, şi că şi-au luat însărcinarea de bărbaţi a priveghia, îmi zicea soţia, că Turcii nu ne cred de curaţi şi sinceri, pe noi, adică ăştia de principiile Autonomiei şi Suzeranităţii, şi mă îndemna ca pe lângă listă să fac şi o arătare despre vieaţa mea sau lucrările mele, ce singure pot demonstra că n'am fost rusolatru. Eu însă nici la una nici la alta n'am răspuns. Drept probă, dacă nu mă crezi, am scrisorile ei, cu data lor, cu timbrul poştei, sunt mai vre-o zece una după alta prin care îmi tot cerea lista, şi arătarea vieţii mele. Dacă i le-aş fi trimis, firește că nu mai mi-ar fi scris cerându-mi-le. Şi ştii de ce nu i-am împlinit cererea? Nu că doară am înnebunit de a nu mai voi niciodată a scoate nimica din ce este al copiilor, şi din ce am adunat cu agoniseală de 30 de ani; ci pentrucă vedeam că ar fi fost alergări şi vorbe în van, până sunt Cazacii în ţară. Auzii acum, cu vre-o zece zile mai 'nainte de scrisoarea d-tale, dela unii-alţii despre două milioane de care d-ta te ocupi prea mult. Am scris cumnatului meu Costache să mă înştiinţeze ce minune să fie asta? Am scris iarăşi soţiei mele să mă înştiinţeze şi ea, arătându-mi că de a făcut vre-o mişcare, o să aibă rezultate ce dor în suflet până sunt Muscalii şi Ştirbei tari în ţară. D-ta îmi scrii şi mă înştiinţezi despre frumosul răspuns al lui Ştirbei. Aşa dar, de sunt adevăr câte-ţi scriu, şi de eşti dispus a mă crede, n'am avut dreptate a zice că ar fi fost alergări şi vorbe în van, după cum îţi arăt mai sus? Acum să punem că soţia, ca o mumă, ce nu e nici păgână ca Brutu, nici creştină ca însuşi Christ, ci cu dorul de mumă al aceleia ce căzu leşinată la picioarele crucii fiului său, ce în Cana-Galileia avea plăcerea sau vanitatea să vadă pe fiul său ferice de admiraţia comesenilor, şi-l în-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

demna a face minuni; să punem, zic, că soţia mea, ca o mumă de cinci copii, şi de o altă fată ce are zece copii şi se uită în cer şi în pământ, ar fi făcut vreun pas, nu criminal, nu ilegal, nu necuvios, ci pretimpuriu, nu e treaba amicului Negulici să facă o crimă dintr'aceasta şi să ia pe bărbatul ei în râs, zicându-i că orice a făcut a fost pentru *plapoma* lui Nastratin Hogea, şi apoi a lui Roset, şi apoi aşa de creştineşte aplicată, a d-tale, frate şi amice! Dacă ai rigurositatea de creştin, şi dacă eşti acel Negulici ce te credeam, nu poţi cere dela mine decât la o împrejurare ca la Cana-Galileii, a zice: *Ce e mie şi ţie, muiere?* iar la o împrejurare ca pe Golgota, a mă adresa la fraţii ca Negulici şi a zice: *iată muma, ori surora voastră!* Vrei dreptate, frate? este bună credinţă în câte-mi scrii? Aide să ne adunăm câţi ne zicem creştini, şi să punem toţi la un loc sumele de bani ce ne-au întrat în mână dela ieşirea din ţară, nu împrumutaţi (căci atunci ar fi de rea credinţă a pune pe alţii să plătească), ci cât am luat dela generositatea şi ospitalitatea Suzeranului, şi pe lună, şi cu alte titluri, şi din suma toată să facem atâtea părţi câte individe sunt: Eu cu soţia şi copiii mei, d-l Tell cu soţia şi copiii săi, d-ta cu soţia şi copilul său, fraţii Zossima, Russo, Serurie, Giurescu, Pleşoianu, Christofi, Alexandrescu şi ori-care va avea aceeaşi mărturisire de principii cu noi, şi-i va plăcea a trăi în frăţia noastră, după cum ne vom determina şi noi a trăi în Domnul nostru. Fiind însă că sunt sigur că la vre-o câţi-va nu le poate veni la calcul propunerea mea, ca un tată de cinci copii, fără a visa la milioane, m'aş crede ferice a avea de undeva sigur sau din osteneala mea o mie de lei turceşti pe lună, alta pentru soţia mea, şi câte 500 lei de fiecare copil, şi mai vârtos de cei ce au nevoie de pus în vreo şcoală, ca Ienache, şi atunci de-ai numi-o d-ta plapomă, eu m-aş crede dus la călugărie sau la pocăinţă, ca şi şoarecele ce şi-a ales de monastire un Parmazan, şi crede-mă că din acea retragere pietoasă şi creştină, în care mi-ar veni mie şi soţiei mele câte o mie de lei, nu mi-aş mai bate capul să-mi albească de milioanele închipuite ale altora. Aş avea lacrămi de disgraţie ale familiei sau ale aproapelui, iar nu pentru norociri ce ar avea sau ce mi-aş închipui că ar putea avea aproapele meu. Nu mi-aş mai pierde timpul să număr ce au alţii în pungă, nici cât ar putea câştiga; pentrucă dacă n'am numărat până acum din lumea păcătoasă banii altora, fireşte că dela călugărie sau dela monastirea de Parmazan n'o să fac una ca aceasta. Ia mai spune-mi odată, Nene Negulici, câte milioane o să mi se facă despăgubire? Două? şi de ce? de lei turceşti, româneşti, sau de galbeni? Eu aş împărţi cu d-ta drept pe din două când ar fi una ca aceasta, şi ţi-aş da tot frăţeşte şi două fete să le măriţi.

Zisei mai sus de un traiu în comun, şi cată să mă explic mai bine: căci timpii sunt grei, şi amicii şi fraţii fiind calzi la mânie şi la ură, şi cam recişori la caritate, fac uz din toate scrisorelele, şi m'oiu pomeni că m'or califica de comunist. N'am înţeles aceasta pentru totdeauna, nici a forma o sectă nouă între Români, ci a ne ajuta provizoriu, ca creştini, cât va ţine exilul nostru, şi a face a lipsi dintre noi malatia lovirii, ce e lingoarea sufletului. Mi-e teamă iară că propunerea mea să nu se ia drept o propunere interesată, că voiu să întru în însoţire cu o mulţime de suflete şi cu mijloace mai puţine decât ale altora, adică că voiu să-mi dau copiii a fi nutriţi în sarcina altora. De va avea cineva frăţia să mă judece din punctul acesta, atunci unde-mi e plapoma, bunule creştine?

Să venim la ceeace d-ta numeşti *biografie*. Eu am scris în multe rânduri, în ţară, dând o relaţie despre lucrurile şi ocupaţiile mele de când am întrat pe calea literară, şi după împrejurări, mai vârtos în anul 1838, relaţia, deşi adevărată, era scrisă cu oarecare emfaze. Naţia ce ştia că oricâte ziceam, nu erau invenţii, ci fapte, nu m'a criticat. Numai gaşca fariseilor epocei, iartă-mi expresia, pentru că tot poporul şi toată epoca are fariseii săi, şi tot omul din popor este un membru al corpului celui mare al lui Christ, – numai gaşca fariseilor găseşte de vanitoase relaţiile mele. Acum mă aflu în situaţie mai tristă şi mai grea decât oricând în viaţa mea, şi de mi-a venit vre odată a recapitula câte am lucrat, niciodată n'a fost mai just şi mai aproposito decât în scrierea ce-o numesc *Mémoires sur l'Histoire de la Régénération Roumaine*. Aşa, o astfel de relaţie am făcut ca o introducţie sau prefaţă la această operă ce se află sub tipar, şi când va ieşi, va vedea-o toată Naţia, o va judeca de este justă sau încărcată, scrisă cu demnitate sau cu fanfaronadă, necesare la o asemenea scriere sau *à propos de bottes*. Pentru ce să mă adresez cu un manuscris în secret la un om-doi, şi să-i fac şi pe dânşii însuşi a se îndoi despre multe, şi să nu o fac unui popor întreg, ce are milioane de ochi şi milioane de guri spre a vedea şi a spune adevărul şi a mărturisi despre dânsul? De se va fi făcut de soţia mea vre-o astfel de relaţie, n'a făcut bine; pentrucă uite, până una-alta, mă critică *pe mine* fratele Negulici; al doilea că n'a putut scrie astfel cum să se afle *dans le vrai*, şi al treilea că e mai bine să vază un lucru milioane de oameni, decât unul-doi. Cât pentru punctul acesta din urmă, eu sunt şi mai van şi mai interesat decât soţia mea, când am adevărul în parte-mi. Am o mare vanitate pentru adevăr în public; mi-e ruşine numai de minciuni.

Dumneata, fără să vezi încă ce am făcut eu, numeşti în râs ceeace vei fi auzit că au făcut alţii, numeşti în râs *biografie*, mi-o atribueşti mie, faci căldura unei soţii şi mume crimă a bărbatului şi mă însulţi zicându-mi de ce n'am aşteptat să-mi facă biografia alţii? Fireşte că d-ta erai să mi-o faci, sunt prea sigur despre aceasta şi când o vei scrie, vei pune într'însa, spre pacea sufletului meu, multe vise şi invenţii, ce eu n'am visat, ce eu n'am inventat. Fiind însă că am apucat să scriu câteva din memoriile mele (mémoires), fireşte că am scris din câte am văzut şi auzit eu, ce am făcut şi alte asemenea. Memoriile mele sunt memoriile mele, memoriile d-tale sunt memoriile d-tale. Eu oriunde mi-am adus aminte de Negulici, mi-am adus aminte cu amor, cu demnitate. Când îmi vor scrie alţii, cum zici, biografia ori şi d-ta însuşi de o vei scrie, stofa e totdeauna preparată, n'ai decât să iei pana şi să tăgăduieşti câte nu vor fi adevăr în memoriile mele, şi atunci vera biografie va fi făcută.

(Din Ioan Eliade-Rădulescu,
Scrieri politice, sociale şi linguistice,
ediţie îngrijită de George Baiculescu,
Editura Scrisul Românesc, Craiova, f. a.)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Aniversare UNESCO

ION LUCA CARAGIALE – 150

Alături de Caragiale

Ion LUCIAN

Vă dați desigur seama că nu fac o declarație conjuncturală dacă vă mărturisesc că e cel mai onorant, dar și dificil moment din viața și cariera mea. Onorant pentru că o asemenea manifestare a strâns în fața unei distinse asistențe de oameni de teatru o pleiadă de mari personalități din domeniul culturii.

Strălucitele comunicări de până acum s-au referit la persoana și opera lui Caragiale. Mi-a revenit mie sarcina de a vorbi despre relațiile dintre artiștii-creatori și opera marelui comediograf. Adică domeniul cel mai delicat, în care nu s-au putut stabili legi imuabile și în care totul este subiectiv.

Generații întregi de specialiști, de exegeți, critici și literați au încercat să cuprindă opera lui Caragiale în studiile lor, și totuși nimeni nu poate afirma că ea a fost exhaustiv analizată. Ce șansă aș avea, ca un simplu interpret-creator, să contribui cu ceva inedit în cele câteva minute rezervate în acest prestigios simpozion? Cel mult de a relua, într-o formă nouă, personală, adevăruri de mult cunoscute. Deci mă voi limita la a propune spre analiză o situație-limită a interpreților lui Caragiale în timpul viitor și apoi o întâlnire Caragiale – Octavian Goga extrem de interesantă și, cu siguranță, mai puțin cunoscută.

Problema care mă sau *ne* frământă pe noi, actorii – interpreți ai personajelor lui Caragiale, cum desigur reprezintă și preocuparea majoră a regizorilor, este: cum vom aborda *în viitor* opera scenică a marelui scriitor?

Deoarece toată mișcarea teatrală românească este dominată de o "lege" – care se vrea infailibilă – ce decretează existența unui summum în istoria spectaculară a pieselor lui Caragiale, summum stabilit de unii monștri-sacri ai regiei și actoriei românești, care au atins culmi ce nu mai pot fi depășite, ci poate, în cel mai fericit caz, reeditate.

Fiind, fără rezerve, un admirator al acestor realizări monumentale, îmi pun și vă propun și dvs. o întrebare: *Vom fi constrânși pe viitor să ne înscriem – fără posibilitatea de variație – în riguroasele "tipare" stabilite de marii predecesori?*

Desigur, cei care au interpretat rolurile pentru prima oară au avut șansa prezenței lui Caragiale, care, după descrierea lui C. Nottara, se implica în repetiții în felul următor:

"Se înțelege că el începea să arate actorilor jocul în felul lui, nu dând o intonație sau fixând anumite gesturi sau mișcări de fizionomie, dar se punea alături de actorul care repeta și repeta împreună cu acesta în așa fel că rolul era interpretat de doi actori în același timp". (C. Nottara, *Amintiri*, 1960).

Firește, această metodă "fă ca mine", total condamnată astăzi, a reușit atunci să creeze *tipurile* clasice așa cum au fost ele dorite de autor. Dar ele au devenit *modele* pentru urmașii care s-au supus tradiției.

Iată ce afirmă un alt mare om de teatru român, Victor Ion Popa, în 1969, în *Precizia viziunii*:

"În mărturisirile tainelor lui de creație, Caragiale spunea limpede că el nu scrie piese, ci transcrie... că în clipa când punea mâna pe condei personajele se iveau, acolo, pe masă, în fața lui, și-și trăiau mica lor poveste imposibil de influențat de voința autorului. Mărturisirea lui Caragiale lămurește precizia viziunii lui. Se spune că accentul teatral din «Caragiale» ar putea fi rodul unui contact strâns cu scena, știindu-se trecerea lui prin toată ierarhia îndeletnicirilor teatrale de la sufleor până la director general. Cazul comediilor este mult mai înaintat. Aici a creat un *stil*. Și există nu numai un stil Caragiale privind textele, ci chiar în jocul actorilor.

Pot spune chiar că în teatrul românesc stilul «Caragiale» constituie singura tradiție serioasă și definitiv acceptată".

Care ar putea fi șansele unor asemenea sisteme azi, când timpurile s-au schimbat și, o dată cu ele, modalitățile și stilurile? Respectând totuși stilul și principiul lui Caragiale, permiteți-mi să vă povestesc o anecdotă plină de tâlc a maestrului meu, marele actor Ion Manolescu. La orele de cursuri ne-a întrebat odată dacă știm care a fost cel mai mare interpret al Cetățeanului turmentat: Conform "tradiției" toți am răspuns Iancu Brezeanu! "E adevărat", ne-a surprins maestrul, "dar I. Anestin, de la Craiova, a adus în acest rol o contribuție personală care friza genialitatea". Văzându-ne mirarea ne-a împărtășit unul dintre marile principii ale "fineței modalităților comice". "Ați văzut voi un om în stare de ebrietate care *vrea să se vadă* că e beat? Eforturile disperate ale Cetățeanului să nu se observe starea de neputință alcoolică aduceau un plus de haz, dar și de rafinament creației". Din păcate nu a fost validat decât de cei care l-au văzut, și nu s-a transformat în *model*.

Trebuie să facem *icoane* și să respingem aprioric o alternativă?

Timpurile sunt în permanentă mișcare și modalitățile de exprimare ale actorului trebuie să se adapteze în concordanță cu timpul lui, bineînțeles netrădând sensurile operei literare.

Iată cât de profund comentează Mihai Ralea în *Lumea lui Caragiale există, desigur, încă!* în "Scrieri 2", Ed. Minerva, 1977: "Funcțiunea literaturii e complexă, orice ar zice puriștii, arta servește oricând la ceva. Câteodată ea e o consolație, alteori un derivativ, de cele mai multe ori o justificare prin identificare. Rezonanța pe care o găsește în noi o operă cere azi o condiție, mâine alta".

Această concordanță între creator și epoca și oamenii ei nu trebuie să fie permanenta preocupare a interpreților?

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

O scrisoare pierdută – Zoe Trahanache – **Elvira Godeanu şi** *Cetățeanul turmentat* – **Costache Antoniu**

"Literatura lui Caragiale", continuă Ralea, "e azi mai ales un minunat *antidot*. Toată lumea e de acord că trăim vremuri aspre, aprige. Suntem actorii benevoli sau siliți ai unor timpuri de gestațiuni teribile. Asemenea momente pot fi grozav de interesante. Nu sunt însă, cu nici un chip, vesele.

Veți recunoaşte că poporul nostru e un admirabil popor meridional, vesel, glumeț permanent. Unui astfel de popor nu-i stă bine suferința sau cine ştie ce expiație ascetică, el nu admite alt deznodământ decât gluma! Adeseori, în mijlocul deliciilor pe care ni le oferă lectura operei lui Caragiale, m-am gândit dacă acest pictor al burgheziei noastre nu ne-a făcut şi un mare rău. Caragiale a lăsat intelectualilor şi oamenilor noştri de spirit o normă de viață, un decalog prin excelență latin şi elen, adică «atitudinea zeflemistă în viață».

Ironia e o ură uşoară îndreptată în contra unor oameni pe care îi iei în serios. Dar majoritatea eroilor caragialieni nu pot fi luați în serios, fiindcă sunt naivi. Poate numai Cațavencu e mai serios, şi încă...

Defectele lor sunt omeneşti, adică sunt mici slăbiciuni ridicule, pe care le iertăm cu un zâmbet. Caragiale nu ne mişcă, nu ne cutremură, dar ne distrează.

Dar de la marele război încoace lucrurile s-au schimbat. Au intrat în compoziția societății noastre elemente eterogene, cu alte educații şi alte principii. Moravurile blânde, uşoare, fără îngrijorare s-au alterat. S-au efectuat mari salturi sociale de la clasă la clasă. Sedimentele adânci, aşezate pe fundul societății, s-au tulburat şi au ieşit la suprafață.

Şi moravurile economice sunt altele. Proprietatea mare a dispărut, Revoluțiile monetare au ridicat sau minat averi considerabile. Apetiturile au crescut fără frână. Auzim în fiecare zi – lucru necunoscut în gazetele aşa de nevinovate de altădată – de crime monstruoase, de violuri feroce, de drame pasionale zguduitoare. În viața cotidiană întâlnim lăcomie brutală, spirit nemăsurat de aventură, şiretenie adâncă şi laşitate perversă. Abuzuri, nedreptăți, perfidii, trădări şi dezerțiuni. Sunt cazuri în care, comparativ, Cațavencu ar apărea un înger. Lumea lui Caragiale există, desigur, încă. Dar ea e adânc atinsă. Poftele şi patimile iau proporții de seriozitate. O nouă lume, pentru pictura căreia umorul nu va mai fi de ajuns, se alcătuieşte". (Mihai Ralea, *Scrieri 2*, Editura Minerva, 1977)

Şi acum, în încheiere, dați-mi voie să vă citez câteva minute pagini din *Precursori* de Octavian Goga, intitulate *A murit Caragiale* (1930), care vor încheia sensibil acest material.

"La Szegedin, în închisoarea unde îmi ispăşeam o pedeapsă ungurească, acolo l-am văzut pentru ultima oară. I s-a părut că între zidurile reci ale unei singurătăți nedorite, trebuie să-mi trimită cât mai multe semne din dragostea cu care m-a învrednicit.

– «Am venit, băiete, am venit să văd cum o duci aici la pension...»

Câte nu mi-a vorbit în cele trei ceasuri acolo la Szegedin. Plin de surprize, vioi, paradoxal, nenea Iancu mă mustra părinteşte...

– «Ți-am spus de-atâtea ori, nu te mai bate cu proştii, că te răpun... Ce crezi tu, pe urma cui am suferit eu în viață? Pe urma deştepților? Prostia, suverana prostie, e întotdeauna mai tare. În zadar lupți frumos cu tăieturi fine de floretă, el loveşte greu cu ciomagul în moalele capului. Şi în zadar risipeşti spirit şi vervă, el e tare ca piatra. Cum să-ți spun, prostul are o concepție telurică a vieții. Uite aşa îşi înfundă ochii şi urechile, îşi înfinge capul în pământ ca struțul, ridică spatele şi trec pe deasupra lui toate curentele. Nimic nu-i mai greu decât să cârmuieşti proştii; ei au un instinct de împotrivire organică...

Toată viața n-am putut să sufăr prostia... Săracul de mine, mă băiete, când văd câte un prost, mă doare... Zău, am dureri fizice».

L-am îngropat... vremea va trece... vor veni oameni învățați să-i cântărească sicriul; ... profesori cu ochelari să-i descifreze cărțile... au să-l claseze... să-i dea locul cuvenit în istoria literaturii, să-i facă un monument la Bellu...

Noi însă, cari am avut norocul să-l vedem şi să-l auzim, vom rămânea toată viața stăpâniți de senzația că prin moartea lui Caragiale s-a deschis o prăpastie, s-a făcut un gol în natură, ca de o perturbație cosmică. Cu cât va trece vremea, va creşte tot mai mult silueta lui şi vom rămânea tot mai mult vrăjiți de farmecul celui mai luminat creier românesc. Îi vom spune poveştile, îi vom repeta glumele. Se vor crea legende şi personalitatea lui va lua proporții mitice. Generațiile viitoare nici nu vor putea înțelege dacă din strălucirea unei minți s-au întrupat vreodată astfel de raze orbitoare.

Peste un sfert de veac, trecând un bătrân de-a lungul străzii, oamenii îşi vor scoate pălăriile înaintea lui, şi-i vor deschide drumul cu respect.

– «Cine-i moşul ăsta de-i faceți toți atâta cinste?» va întreba cutare băețandru. – «L-a cunoscut pe Caragiale!» vor răspunde cu toții".

Parafrazând minunatele cuvinte ale lui Octavian Goga, permiteți-mi să imaginez o scenă din secolul al XXII-lea...

La ieşirea actorilor din Teatrul Național, înghesuială mare de reflectoare, camere de luat vederi, ziariști şi admiratori cari fac o demonstrație de prețuire unui actor.

– "Cine-i ăsta", va întreba un băețandru, "de-i faceți toți o asemenea cinstire?"

– "A jucat în Caragiale!", i se va răspunde în cor.

Acesta va fi visul de onoare al fiecărui actor român.

(*Conferințele Teatrului Național*, Editura Nemira, 2002)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bucureştii de altădată

Vechi zidiri bucureştene

Remember Nicolae Bălcescu

Ana Maria ORĂŞANU

Nicolae Bălcescu era "fiul mijlociu al serdăresei Zinca Petreasca-Bălcescu, cocoană văduvă foarte stimată şi cunoscută în toată ţara pentru minunata doftorie cu care tămăduia de albeaţă la ochi".

Aşadar, în opinia contemporanilor, Zinca a fost un personaj celebru în Bucureştii de la începutul secolului al XIX-lea. Fiica lui Tănase Bălcescu şi al Catrinei Băbeanu, precum şi nepoata lui Necula, preotul din Bălceşti, ea s-a născut la Bucureşti în anul 1790 şi a copilărit în casa părintească, de toată frumuseţea, cu odăi pe două caturi, aflată pe Podul Caliţiei, mai târziu Calea Rahovei, în mahalaua Sf. Ilie Rahova, aproape de str. Sfinţii Apostoli. S-a căsătorit în 1811 cu Barbu (Bărbuceanu) Petrescu, logofăt de vistierie, născut în 1770, care avea în proprietate o casă cu loc în mahalaua Mântuleasa şi o alta, tot cu loc, în mahalaua Bradu-Boteanu. Aceasta din urmă a devenit căminul tinerei familii. Acolo s-au născut cei cinci copii, două fete, Sevastiţa şi Marghioala, şi trei fii, Costache, Nicolae şi Barbu.

Nicolae Bălcescu s-a născut pe 29 iulie 1819. În acel an părinţii săi hotărâseră să-şi ridice casă nouă şi mai încăpătoare. Pe data de 3 iulie 1819 semnaseră contractul cu "Anastase, calfă de dulgheri". Contra sumei de 9.350 lei plătibili în trei rate, el se angaja să zidească pe locul din mahalaua Boteanu o casă cu "cinci încăperi, sală mare la mijloc, cămară, galerie în faţă înspre curte, cu stâlpi chemerlii, pivniţă şi grajd", gata până în primăvara anului viitor.

În 1820, moartea prematură a tatălui, Barbu Petrescu, a lăsat familia îndurerată şi cu mari probleme financiare. Atunci a început zbuciumul Zincăi pentru a-şi creşte singură copiii, pentru a-i ajuta. Pentru a-şi plăti datoriile ori pentru a recupera banii împrumutaţi. Aşa a dus-o până la sfârşitul vieţii. Un proces lung şi istovitor, desfăşurat aproape 20 de ani, a avut chiar cu meşterul Anastase şi ulterior cu văduva lui. În cele din urmă a trebuit să mai plătească importanta sumă de 1.736 lei reprezentând materiale şi lucrări suplimentare la casă.

Nu a neglijat instruirea copiilor. Nicolae a început învăţătura acasă cu un călugăr grec. La vârsta de 7 ani a fost înscris la Şcoala de la Sf. Sava, unde i-a fost profesor şi Heliade Rădulescu. S-a numărat printre elevii meritorii, distinşi la studiul limbii franceze în 1833 şi 1834. Din acei ani datează cunoştinţa şi prietenia cu Ion Ghica ce-i va fi alături de-a lungul întregii vieţi. Amintirile lui despre "Nicu Bălcescu" au fost depănate mulţi ani mai târziu într-o scrisoare adresată lui Vasile Alecsandri. Şi azi ele constituie o valoroasă sursă documentară despre viaţa şi personalitatea marelui democrat.

Din vremea Şcolii de la Sf. Sava, Ghica relatează incidentul dintre Nicu, elev firav, "de o complesiune delicată, o fizionomie blândă şi simpatică" şi Sotea, "Goliatul şcolii", care-l atacase la sfârşitul orelor spre a-i fura bucata de halviţă abia cumpărată. Dârzenia copilului slăbuţ l-a impresionat pentru că urmărea, în primul rând, să-şi apere caietul cu însemnări, în care adunase lecturi preferate, fără legătură cu programa şcolară oficială. Erau pagini din Petru Maior, Fotino, Constantin Căpitanul sau logofăt Radu Grecianu. În contextul Bucureştilor vremii, povestirea ne prilejuieşte o interesantă incursiune în zona înconjurătoare şcolii, respectiv în zona Pieţei Universităţii de azi: *"luând prin scurta ulicioară care începea în poarta Colegiului Sf. Sava, între curtea Petrescului şi casa cu pridvor a Egumenului grec al Mănăstirii şi se sfârşea în unghiul Bulevardului şi al străzii Academiei, unde era pe o parte, la dreapta, casa Dobrotineanului şi la stânga casa Spahiului. Poarta şcolii era la câţiva paşi de uşa bisericii, chiar în locul unde e azi Statuia lui Lazăr. Acolo se aşezau pe vine în şir, unul lângă altul, merarii, simigiii şi bragagiii cu tablalalele şi panerele lor"*.

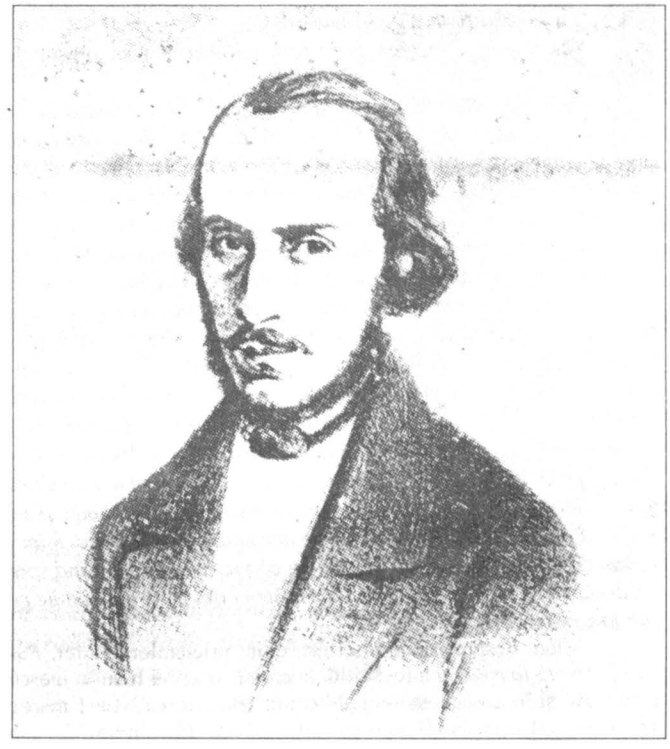

Nicolae Bălcescu (1819 – 1852)

Bălcescu şi-a susţinut examenul public de absolvire pe data de 30 mai 1835. Era recunoscut în şcoală pentru uşurinţa cu care memora versuri, pentru aptitudinile la matematici şi interesul pentru filozofie. Ar fi dorit să-şi continue studiile în străinătate, dar nu a fost posibil. În 1838, la vârsta de 19 ani, a intrat în armată cu gradul de iuncher. Îşi urma gândul potrivit căruia regenerarea naţiei se putea făuri doar de puterea armată. A şi început acolo să se ocupe de instruirea militarilor cu grade inferioare. A organizat cursuri şi a predat noţiuni elementare de matematică şi geografie, scrisul şi cititul. Iniţiativa a stârnit suspiciunea superiorilor. Curând, cursurile au fost anulate.

În acea vreme, Zinca Bălcescu nu mai făcea faţă datoriilor şi încerca să vândă casa "prin bună tocmeală". A dat anunţuri în "Curierul Românesc" din 1837, iar în 1838 a scos-o la mezat, pentru un preţ de 45.000 taleri. Neizbutind, a încercat să o închirieze mutând familia în apropiere. În presa vremii se găseşte următorul anunţ: *"Pereche de case în mahalaua Boteanului, care au şase odăi sus, două jos, cuhnie, şopron, grajd, pivniţe şi alte încăperi trebuincioase, se dau în chirie de la Sf. Dimitrie viitor. Doritorii se vor adresa doamnei pitărese Zinca Bălcescu, proprietara, care şade în aceeaşi mahala în casele domnului Gh. Niculescu, lângă Poştă"*. Problema se va rezolva în 1840. Atunci ginerele D. Polizu va cumpăra locul, prin schimb de proprietate.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Tot atunci Zinca avea proces cu arhitectul orașului, X. Villacrosse, care depozitase cherestea pe terenul său viran „ce-l are slobod, neîmprejmuit, peste drum de casa dumisale". Judecata i-a dat dreptate. Pârâtul a despăgubit-o plătind chirie și luându-și materialele.

În 1840 și Bălcescu trecea prin momente grele. Eșuase complotul împotriva Domnitorului Ghica și cei implicați erau pedepsiți. El, considerat „ca un tulburător al liniștii obștii", a fost închis la mănăstirea Mărgineni, jud. Prahova, în iulie 1841 și apoi mutat în București, la Gorgani. Acolo îl găsește întâmplător Ion Ghica, „arestat, dat în judecată unui consiliu de război, ca culpabil de înaltă trădare". A fost eliberat la 23 februarie 1843.

Amintirile lui Ghica povestesc plimbările prin orașul de atunci.

„Noi doi, Bălcescu și eu, porneam pe jos de acasă de la mine de peste drum de hanul Filaret (astăzi, Piața Teatrului) și ne duceam dincolo de Malmaison în grădină la Câmpineanu (fosta grădină a lui Scufa) unde găseam companie bună și petreceam ore plăcute (...) Pe drum aveam mai întotdeauna o sfadă-două cu câinii mahalalelor. Erau mai ales două stațiuni greu de trecut cu pace, una la colțul gârlei de lângă grădina lui Mimi, și alta pe maidanul de-a dreapta Bisericii Popa Tatu". Plimbările erau și ocazia unor discuții cu caracter conspirativ, căci se puseseră bazele „Frăției". Sub protecția întunericului, tinerii cu gândul la schimbările viitoare se întâlneau și străbăteau orașul împreună: *"Într-o noapte p'în culesul viilor de la 1843 (...) ajunsesem în dreptul caselor lui Șimeon Marcovici, după un mic sfat între noi doi, în răspântie, în loc să o luăm pe deal pe la Oteteleșanu să ieșim la mine acasă, ne-am hotărât să urmăm înainte pe strada Brezoianu, să ieșim la Mihai Vodă și de acolo să apucăm spre Filaret. (...) Ne apropiasem de biserica Sfinții Apostoli, când l-am întâlnit în cale pe căpitanul Tell mergând spre cazarma de la Mihai Vodă și ne luam câte-și trei pe drum înainte pe sub Mitropolie".*

Aflăm despre primele scrieri, citite prietenilor. Astfel, *Puterea armată la români* a fost citită în casa maiorului Ioan Voinescu II în 1844 și în același an s-a publicat în „Propășirea". La 1 martie 1845 se înființa la București altă „Asociație literară", sub președinția poetului Iancu Văcărescu. Printre membri, C. Negruzzi, V. Alecsandri, Kogălniceanu, Voinescu II și Bălcescu erau secretari, iar despre ședințe: *„... Ședințele, o adevărată sărbătoare, se țineau o dată pe săptămână. Luni seară, îmi pare, de cele mai multe ori la Văcărescu în str. Poetului, sub Mitropolie, sau la advocatul St. Ferechidi în str. Dionisie".*

În anul 1846 Bălcescu reușește să plece în străinătate. La Paris se întâlnea cu românii de acolo, dar își dedica timpul și studiului: *„Pe la anul 1846, Bălcescu a pornit în străinătate citind și notând despre viața și vitejiile lui Mihai Viteazul. A găsit în Colecțiunea de portrete din Biblioteca Națională din Paris portretul eroului român scos și săpat de vestitul pictor Sadler, contemporanul lui Mihai, care l-a cunoscut la Praga; tot într-acea colecțiune a găsit portretele Domnilor Gheorghe și Grigore Ghica".*

Bălcescu a trăit la Paris începutul Revoluției din 1848, pe care o considera „minunata revoluție ce va schimba fața lumii". A revenit în țară cu o ofrandă, un petic de pluș din tronul lui Louis Philippe, precum și cu mesajul lui Lamartine de a începe mișcarea. În vârtejul evenimentelor din 1848, locul lui nu a fost proeminent. A fost un idealist fără ambiții. A trăit în acel ardent București care, între 11 iunie și 13 septembrie, a fost scena unor evenimente tulburătoare. Înfrângerea nu i-a distrus speranța și a încercat mai apoi, chiar fiind departe și bolnav, să fie util patriei.

Zinca s-a văzut dintr-o dată singură, căci cei trei fii au luat drumul exilului. Nicolae și Costache în Franța, iar Barbu în Turcia. Eforturile ei se îndreptau spre a face rost de bani cu care să le ușureze viața. În 1851 devine unica moștenitoare a fratelui său Iancu. Avea acum bani și bunuri cu care să se ajute.

Ultima revenire în țară a lui Bălcescu a avut loc pe 28 august 1852. A fost doar o oră pe pământul românesc de la Giurgiu, prin bunăvoința cumnatului său Scarlat Geanoglu. Ultima întâlnire în mare taină cu mama și sora.

S-a stins din viață la Palermo, în ziua de 29 noiembrie 1852, biruit de boală. A lăsat amintirea unui mare democrat, idealist, dar și a cercetătorului preocupat să aducă la lumină noi mărturii despre istoria neamului, precum și pilda înaintașilor, ca exemplu pentru contemporani.

Zinca a murit în 1862. Și-a găsit liniștea lângă soțul său, în cimitirul Bisericii Icoanei, desființat pe la sfârșitul secolului al XIX-lea. Casa părintească din mahalaua Boteanu a fost demolată când s-a croit B-dul Colței. Se afla pe locul actualei Biserici Italiene.

De aceea, atribuirea numelui său unui important bulevard bucureștean, în urmă cu circa 50 de ani, s-a dovedit o inițiativă evocatoare. Bulevardul Bălcescu străbate orașul în zona unde s-a desfășurat mare parte din viața scurtă a acestui „bucureștean între bucureșteni", sau, așa cum l-a portretizat Camil Petrescu în romanul său, *Un om între oameni*.

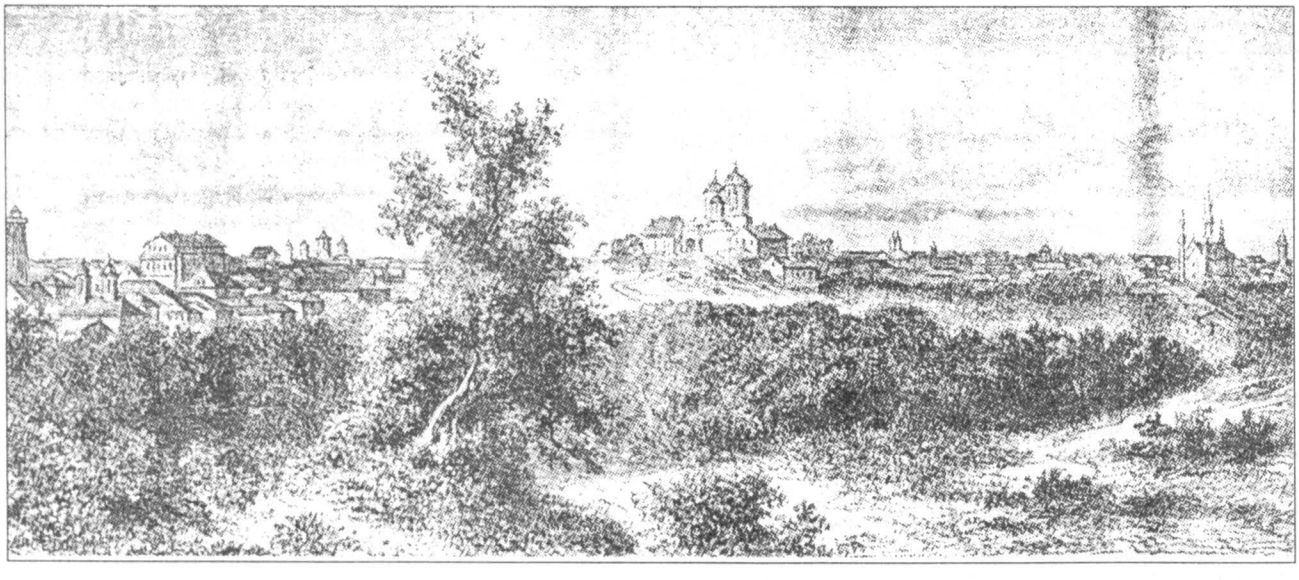

Bucureștii văzuți de pe dealul Filaret

Gravură de D. Lancelot, 1860

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

București – sediul actului tipografic din Țara Românească

Tipografii. Sedii. Meșteșug. Opere

Florin PREDA

Șerban Cantacuzino

Înțelegerea deplină a rolului jucat de domnitorii români renascentiști, Șerban Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu, de înalții ierarhi ortodocși Varlaam, Teodosie, Antim Ivireanu privind dezvoltarea actului tipografic bucureștean cere studiul stabilimentelor în care s-a obținut așternerea slovei și s-au ivit făuritorii acestui demers. De altfel, cunoașterea sediilor tiparnițelor, înțelegerea dotării tehnice, aflarea acelor lucrători constituie o parte însemnată a acestei istorii fascinante a cărții bucureștene.

Privit prin prisma rolului social, tiparul devine principalul mijloc de transmitere a informației și mare focar de cultură și rezistență națională. În acest context, tiparul bucureștean devine, mai ales după 1678, un factor de prim rang, atât prin tematica operelor trase, cât și prin locul de proveniență, capitala țării și Scaunul mitropolitan al Ungrovlahiei.

Astfel, în perioada 1678 – 1716 tipografia Mitropoliei și cea Domnească au scos un număr de 30 de titluri, cea mai prolifică fiind cea domnească cu un număr de 27 de titluri, ceea ce reprezintă 75%, din producția tiparului bucureștean și 19,85% din cea munteană.

Tipografia Mitropoliei, Tipografia Domnească, Tipografia de la Mănăstirea Tuturor Sfinților sau cea de la Mănăstirea Sfântul Sava au preluat și au extins mult rodul primei tiparnițe bucureștene, care a fost organizată la Plumbuita în 1573 și care a realizat cea dintâi tipăritură a ei în 1582.

Tipografia Mănăstirii Plumbuita

Tipografia Mănăstirii Plumbuita a fost identificată în ultimele decenii ale secolului 20, prezentându-se a fi prima tiparniță bucureșteană. Cercetările au dat la iveală singurul produs al acestei tipografii: un *Tetraevangheliar* slavon imprimat de ieromonahul Lavrentie.

Acest *Tetraevangheliar* se găsește în 10 exemplare și se presupune și existența altora două. Cele 10 se află împărțite astfel: 2 exemplare la Biblioteca Universitară Babeș-Bolyai din Cluj, 2 exemplare la Biblioteca Academiei Române, 1 exemplar la Biblioteca publică din Sankt-Petersburg, 1 exemplar la Biblioteca Centrală din Moscova, 1 exemplar la Biblioteca de Istorie religioasă din Sofia a Sfântului Sinod, 1 exemplar la Biblioteca "Ivan Vazov" din Plovdiv, 1 exemplar la Biblioteca "Elenka și Kiril D. Avramov" din Svistov, 1 exemplar la Biblioteca Națională din Sofia.[1]

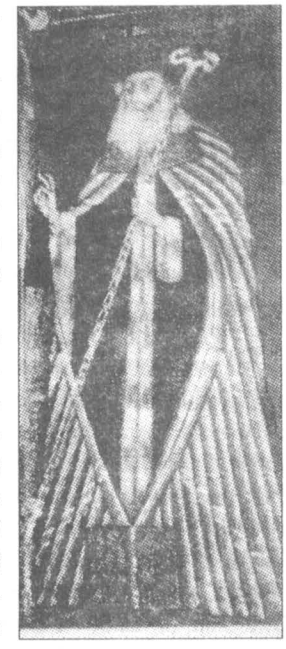

Antim Ivireanu

Exemplarul de la Svistov (Bulgaria) are un epilog care indică limpede locul și data tipăririi: *"Drept aceea și eu ieromonahul Lavrentie am râvnit cu ajutorul Sfântului Duh și cu dragostea cea către dumnezeeștile sfinte biserici, am scris aceasta... carte Tetraevanghel... în zilele binecuvântatului,... domnului nostru Io Alexandru Voievod, în timpul arhiereului Kir vlădica Eftimie, pentru aceasta eu robul lui Dumnezeu și mai mic între călugări Lavrentie și cu ucenicul meu Iovan ne-am trudit pe lângă cetatea București, pe râul Colentina și am ridicat mănăstirea cu hramul Sfântului prooroc înainte mergătorul Ioan Botezătorul și într-însa am făcut tipar. Am făcut aceasta zece ani până am creat forme și matrițe... Aceasta s-a sfârșit în anul de la nașterea lui Hristos 1582".*[2]

Acesta este veritabilul act de naștere a tiparului bucureștean. Locul a fost identificat în baza însemnării din epilog *"pe lângă cetatea București, pe râul Colentina și am ridicat mănăstirea cu hramul Sfântului prooroc înainte mergătorul Ioan Botezătorul"*.

L. Demeny identifică acest loc cu mănăstirea Plumbuita prin *"documentele date de Mihnea Turcitul la 1585* [3] *și cele emanate de Matei Basarab"*.[4]

Plumbuita face parte din lanțul de vechi așezăminte mănăstirești din centrul Câmpiei Române. Ctitorul ei a fost Petru cel Tânăr (1559 – 1568), fiul lui Mircea Ciobanul și al Doamnei lui, Chiajna. Urcat în tron la vârstă fragedă, s-a preocupat să continue opera constructivă a părintelui său, cunoscut pentru amplele lui schimbări de la Curtea Domnească, acolo unde zidise biserica Buna Vestire, păstrată astăzi ca cel mai vechi monument complet al Capitalei.[5]

Mănăstirea Plumbuita era plasată pe latura de răsărit a moșiei Bucureștilor, pe una din terasele mai înalte care avansează în albia râului Colentina. Din prima fază a zidirilor nu au mai rămas decât fundații de pereți făcuți din cărămidă.

Înfățișarea de astăzi este în mare reconstituirea operei meșterilor lui Matei Basarab, terminată în 1647. Ridicată ca mulțumire lui Dumnezeu pentru ajutorul pe care îl primise în confruntarea avută cu Radu Ilieș sub zidurile mănăstirii,[6] proaspătul domn și-a construit casa domnească, a înconjurat așezământul cu ziduri puternice, cu contraforți, a învelit biserica cu foi de plumb, de unde i se trage și denumirea.[7]

Nici o sursă nu ne oferă date privind structura ansam-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

blului mănăstiresc la sfârşitul secolului al XVI-lea, unde s-a stabilit monahul Lavrentie şi ucenicul său Ioan.

Dotarea tehnică a primei tipografii trebuie să fi fost modestă. În acest sens pledează şi afirmaţia ieromonahului: *"până am creat forme şi matriţe"*.

Din tot epilogul rezultă că această tiparniţă este rodul iniţiativei private a lui Lavrentie, el nebeneficiind de vreun ajutor din partea Domniei sau a Mitropoliei, cel puţin în problema literelor. În favoarea acestei idei intervine faptul că, în epilog, se invocă *"ajutorul Sfântului Duh şi cu dragostea cea către dumnezeeştile sfinte biserici"*, şi atât.

Crearea acestor forme şi matriţe, precum şi absenţa unui sprijin material sunt motivele intervalului de timp mare între înfiinţarea tipografiei şi apariţia *Tetraevangheliarului*. De aceea, ţinând cont de afirmaţia din epilog: *"Am făcut aceasta zece ani până am creat forme şi matriţe... Aceasta s-a sfârşit în anul de la naşterea lui Hristos 1582"*, se poate afirma că începuturile tipografiei au fost puse în 1572.

Putem presupune că planul de organizare a tipografiei era demult statornicit în gândirea lui Lavrentie, astfel explicându-se cele spuse de istoricul L. Demeny: *"Am presupus şi noi că acel diaconul Buchdrucker, care în 1573 a fost trimis de vlădica la Braşov pentru a cumpăra o presă de tipar, era tocmai Lavrentie. Cu această ocazie el a cumpărat şi hârtia de la Braşov pe care treptat, până la 1582, a tipărit cartea sa"*.[8]

Cel mai bun cunoscător al istoricului tiparniţei de pe Colentina, dr. Ludovic Demeny, mai semnalează şi o a doua ediţie a *Tetraevangheliarului* slavon *"cunoscută azi pe baza exemplarelor aflate la Biblioteca «V.I. Lenin» din Moscova şi la Biblioteca «Ivan Vazov» din Plovdiv"*. [9]

Existenţa a numai două exemplare, faţă de 10 din primul tiraj, poate însemna sau o circulaţie mai largă sau un tiraj mai mic (fapt ce ar confirma lipsa unei susţineri materiale a Domniei sau Mitropoliei).

Tipografia Mitropoliei

Cea de-a doua tipografie bucureşteană îşi va începe activitatea la mai bine de un secol de la punerea temeliei primei tiparniţe şi la 26 de ani de la ultima apariţie editorială din Ţara Românească, *Târnosanie*, Târgovişte, 1652.

Între timp oraşul Bucureşti devenise reşedinţă mitropolitană, prin hrisovul lui Leon Vodă din 6 iunie 1668[10], această nouă calitate reclamând, fără întârziere, apariţia unei tipografii.

Iniţiativa o are mitropolitul Varlaam, care o aşează sub ocrotirea principalei instituţii ce tipărea cărţi şi răspândea lumina culturii: Mitropolia Ungrovlahiei.

În prefaţa primei cărţi scoase aici, *Cheia înţelesului*, Vaarlam arată că pentru a înmulţi *"întru neamul mieu rumânesc"* cuvântul scris *"apucatu-m-am şi cu usardie am nevoit şi dascăli de tipografie am adus în sfânta şi de Dumnezeu păzita mitropolie a scaunului Bucureştiului, i-am aşezat şi de iznoava tipografie, adică tipariu de tipăritul cărţilor am rădicat, cu toate meşteşugurile câte au trebuit"*.[11]

După cum rezultă din cele relatate mai sus, această tipografie este târnosită de o faţă bisericească, fapt care denotă, pe de o parte, interesul Bisericii pentru slova tipărită, laică sau cultă, iar pe de altă parte, climatul de cultură profundă pe care îl respira mediul ortodox românesc.

Revenind la mitropolitul Varlaam, din text rezultă că

Titlul cărţii *Cheia înţelesului*, tipărită la Bucureşti în 1678

eforturile materiale ale organizării tiparniţei sunt suportate de către Mitropolit, iar complexitatea lucrului înfăptuit este redată prin expresia *"cu toate meşteşugurile câte au trebuit"*. Din această precizare reiese existenţa, în cadrul tipografiei, a tot ceea ce constituia regia unei tipărituri: forme, litere, ateliere de xilogravură, corectură, legătorie etc.

Mărimea şi gradul de înzestrare tehnică a tipografiilor erau variate. Astfel, se puteau întâlni tiparniţe mici, cu 2 – 3 garnituri de litere şi o presă, sau tipografii mari cu garnituri de poansoane şi matriţe, cu care se puteau realiza literele chirilice, greceşti, latine sau arabe, şi câte 4 prese.

Pornind de la Registrul de lucruri tipografice trimis din Rusia în Moldova Mitropolitului Dosoftei, document care se găseşte în arhiva Patriarhiei din Moscova, şi care este datat 16 decembrie 1679, Doru Bădără ajunge, prin comparaţie, la o descriere cât mai exactă a unei prese tipografice din acea vreme.

Apreciatul istoric scrie: *"În esenţă, presa tipografică utilizată în secolul al XVII-lea şi în primele opt decenii ale secolului al XVIII-lea era vechea presă folosită de Gutenberg, căreia după 1550 i s-au adus o serie de modificări. Astfel, şurubul ce face să coboare platina pe formă şi care până atunci era din lemn, la fel cu toată presa, este confecţionat acum din metal. Fundamentul fix sub platină, până spre sfârşitul secolului al XVIII-lea va deveni mobil. Cu ajutorul unui simplu, dar ingenios sistem de scripete şi pârghii constituind căruţul, el va putea culisa pe un ghidaj, ieşind din cadrul presei, şi rezolvându-se astfel problema bunei cerneluiri a formei. Tot pentru o mai bună imprimare, în aceeaşi perioadă este imaginat şi adaptat sistemul timpan-frisquet, iar la începutul secolului al XVIII-lea W. Jansen Blacu concepe şi realizează un sistem de contragreutate ce permite ridicarea automată a platinei după realizarea imprimării"*.[12]

Pe lângă această presă, o tipografie mai poseda ramca (o ramă de metal în care se închidea şi se fixa, prin strângerea cu şuruburi, forma tipografică a materialului zăţuit), marzana (elementul introdus în forma zăţuită în locul unde urmează să

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

rămână câmp alb în carte), frasqueta, timpanul (acea piesă care servea la buna fixare a hârtiei pe formă) sau postavul (care avea rolul de a asigura egala imprimare a literelor chiar după închiderea formelor).[13]

Ca parte metalică era kuka, adică mânerul şurubului presei de imprimat şi un sistem de fixare a formei tipografice, care este prezentat în traducerile româneşti ca fiind *"colovretu pătratu, ferecatu cu feru, 4 stele de feru şi în ele 4 cuie întărite, 4 ferigi la stea, 2 chiotori sunt colovertu şi una chiaia totu de feru"*.[14]

Dar cel mai important obiect dintr-o tipografie era, fără îndoială, litera mobilă turnată. Schema de apariţie a unei litere este: patrita (poanson) – matriţa – litera turnată.[15] Făcătorii de litere erau meşteri de seamă în desfăşurarea întregului proces tipografic, printre ei numărându-se şi Antim Ivireanu.

Poansoanele, realizate dintr-un metal dur, aveau litera desenată şi apoi gravată în relief. Din veacul al XVIII-lea, confecţionarea poansoanelor devine o specialitate bine definită, eliminându-se astfel varietatea mare de litere. După aceste poansoane, se turnau apoi matriţele care reprezentau literele de serie, din ele ieşind la lumină literele.[16]

Aliajul necesar era turnat pe matriţă, cel mai bun fiind cel compus din plumb, cositor şi antimoniu, acesta îndeplinind calităţile necesare: să nu aibă o temperatură prea mare de realizare, să fie rezistent, să nu oxideze şi să cerneluiască bine. Doru Bădără crede că *"probabil reţeta de aliaj folosită de tipografii români era apropiată de cea practicată în Europa timpului, anume una în care plumbul ocupa un loc mult mai mare, conducând la realizarea unor litere mult mai rezistente. Credem că includerea Pb menţionat cu o taxă de 120 de bani «povară» în orânduiala vămii «Câinenilor» din februarie 1705 este dovada unui activ import al acestui metal din care cel puţin o parte era destinat turnării de litere"*.[17]

Acelaşi autor, ce se dovedeşte îndeaproape preocupat de procesul tehnic de tipărire, precizează că *"după turnare în matriţe şi răcire, literele erau vărsate din matriţe, controlate şi eventual rectificate cu pila, bucată cu bucată, fapt certificat de prezenţa pilei în inventarul Tipografiei Mitropoliei"*.[18]

Pentru o imagine completă trebuie adăugat faptul că *"literele se păstrau în cutii mari în care fiecare dintre ele avea despărţitura ei, plus despărţiturile rezervate albiturii, cutii care se numesc case... Pentru alfabetul chirilic credem că o casă avea cel puţin 86 de căsuţe pentru cele 43 de litere ale alfabetului, plus mai multe pentru albitură, semne de punctuaţie... Existau case separate pentru fiecare caracter de literă"*.[19]

Revenind, după această incursiune în tehnica tipăririi, la Tipografia Mitropoliei trebuie să spunem că, în principiu, tehnica aplicată aici şi care dădea viaţă cărţilor era cea aplicată şi în alte centre tipografice din epocă.

Prima operă editată a fost *Cheia înţelesului*, apărută în 1678. Este tipărită în limba română, având 108 file.

Mircea Tomescu consideră că *"Predoslovia nu precizează, dar sigur că «dascălii de tipografie» ca şi tipografia au fost aduşi din Ucraina. Mărturiile acestei provenienţe le avem în faptul că prima carte tipărită este traducerea din limba rusă a lucrării învăţatului «chir Ioanikie Galeatovski, arhimandritul Cernigovului», iar printre «dascălii de tipografie» aflăm pe ucrainianul Iakov Bakov, pe care probabil Varlaam l-a cunoscut în timpul călătoriei sale în Rusia, pe când era numai stareţ al Coziei"*.[20]

***Liturghierul greco-arab* tipărit la Snagov de Antim Ivireanu, 1701**

Acest prim rod al tipografiei mitropolitane se caracterizează prin absenţa stemei ţării şi a numelui domnitorului şi prin prezenţa stemei mitropolitane. Semnătura este următoarea *"VARLAAMU Cu mila lui Dumnezeu Arhiepiscopu I Mitropolitu alu Târgovişţii şi alu scaunului Bucureştiloru, Exarhu Plaiului şi a toată Ugro-Vlahiia"*.[21]

De asemenea, mai este interesant faptul că Predoslovia şi implicit tipăritura este adresată *"Tuturoru pravoslavniciloru creştini, cari suntu născuţi întru limba noastră rumânească"*.[22]

Această precizare este, de fapt, o confirmare a politicii de redeşteptare a spiritului naţional românesc, care se urmărea prin politica editorială, indiferent de comanditarul tipăriturii (trebuie ţinut cont că este vorba de prima carte bucureşteană după un secol de absenţă).

Din punct de vedere tehnic, Doru Bădără consideră că *"tipografia Mitropoliei din Bucureşti este într-adevăr o tiparniţă bine înzestrată, beneficiind de o bună garnitură de poansoane sau, cel puţin, de matriţe foarte bine executate"*.[23]

Tipografia Domnească

Tipografia Domnească a primit piatra de temelie în 1687, prin transferul materialului tipografic aparţinând tipografiei mitropolitane. Preluarea trebuie înţeleasă în contextul politicii editoriale a lui Şerban Cantacuzino care, după editarea *Evangheliei* şi a *Apostolului*, pregătea apariţia *Bibliei* din 1688, care va purta numele de *Biblia lui Şerban*.

Doru Bădără face câteva precizări importante cu privire la această preluare: *"Pentru concretizarea acestui proiect era necesar un alt material tipografic decât cel existent în tipografia Mitropoliei. În primul rând, era nevoie de o altă literă de rând care prin dimensiuni să permită cuprinderea întregului text într-un singur volum, apoi asigurarea unei cantităţi foarte mari din această literă pentru a putea imprima o lucrare de 944 de pagini in folio, având textul pe 2 coloane, şi nu în ultimul rând eventuala reparaţie a teascurilor...*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Cel ce a investit fondurile necesare realizării unei noi garnituri de poansoane şi matriţe, precum şi în turnarea noii litere de rând, ce a făcut o lungă carieră în tipografia domnească din Mitropolie, a fost domnitorul Şerban Cantacuzino".

Pentru începerea şi desăvârşirea *Bibliei* (1688), comanditarul domn îl va aduce din Moldova pe Mitrofan, pentru a pregăti litera şi a începe lucrul.

Mitrofan a fost, în întreaga lucrare tipografică a *Bibliei*, atât tipograf cât şi corector. Dovadă a măiestriei sale stau cele *"236 coale tipografice, cu text pe 2 coloane, şi 59 de rânduri pe coloană, tipărite foarte frumos, în nici 11 luni".*

De altfel, pe ultima pagină a *Bibliei* este scrisă menţiunea: *"A totu meşteşugul Tipografiei şi îndireptării cuvinteloru rumâneşti, ostenitoriu... Mitrofan Episcopulu de Huşi. Şi s-au începutu acestu Dumnezăescu lucru în luna lui Noiemvrie, anul dela începutul lumii 7196 şi s-au săvârşitu în Septemvrie anul 7197".*

La pagina 932 se spune: *"Tipăritu-s-au aciastă sfântă carte în oraşu. În Bucureşti, însă cu cheltuiala Pre Luminatului, Pre Creştinului şi Pre cuviosului Domnului şi Stăpânului nostru Ioan Şărbanu C.B. Voevoda, Biruitoriului şi Oblăduitoriului a toată Ungrovlahia. Iară cu nevoinţa şi îndireptare celoru ce s-au întâmplatu Dascăli şi mai multu desluşindu-se pre limba rumânească de cei mici şi plecaţi dentru slugile Mării sale Şărbanu biv. 2. Logofet, Radulu Log".*

Tipografia Mănăstirii Tuturor Sfinţilor

După ce a condus Tipografia Domnească, între anii 1691 – 1705, precum şi Tipografia Mănăstirii Snagov, Antim a durat o tipografie care să-i ducă pomenirea în mănăstirea bucureşteană al cărei fondator este: Mănăstirea Tuturor Sfinţilor.

Această ctitorie a fost zidită în anii 1713 – 1715, pentru ea fiind aşternut la 24 aprilie 1713 *Aşezământul mănăstirii Antim*, de fapt o adevărată diată a Mitropolitului.

Manuscrisul este păstrat la Biblioteca Academiei Române şi a fost copiat după 15 martie 1716, data ultimului codicil. Are dimensiunea de 29/20 cm, numără 35 de foi din care 31 scrise în grafica preotului Nicola.

Titlul complet este următorul: *Învăţături pentru aşezământul cinstitei Mănăstiri a Tuturor Sfinţilor, adecă capete 32 între carele să cuprind toată chiverniseala mănăstirii şi rânduiala milelor ce s-au hotărât să se facă pre an la săraci şi la lipsiţi din venitul casei. Acum într-acelaşi chip aşezat în zilele prealuminatului şi înălţatului domn Io Constantin Brâncoveanu Basarab voevod, de noi smeritul mitropolit al Ungrovlahiei Antim Ivireanu, ctitorul. La leat 7221, aprilie 24, în care an s-au început zidirea besericii.*[52]

Din întregul text aşternut de omul de cultură şi înaltul ierarh Antim Ivireanu rezultă clar scopul de binefacere pentru săraci. Privit mai departe, în contextul capitolelor VI (*Despre învăţătura copiilor*) şi XVII (*Despre tipografie*), actul de fundaţie simbolizează convingerea lui Antim că o educaţie culturală şi sistematică pentru cei mulţi se poate face numai cu ajutorul cărţilor.

De altfel, ca un corolar al celor două capitole citate avem capitolul al XVIII-lea, intitulat *Pentru Vivliotică*, capitol care se constituie în primele dispoziţii pentru organizarea şi funcţionarea unor biblioteci.

De un interes aparte pentru subiectul de faţă socotim că se cuvin a fi evocate importantele dorinţe ale Mitropolitului:

"Las cu blestem şi aceasta, să aibă datorie tipograful să înveţe meşteşugul tipografiei unul după altul, pentru ca să nu piară acest meşteşug din ţară, nici să părăsească lucrul cărţilor pentru folosul ţării şi pentru ajutorul casei".

Din acest text se poate înţelege intenţia lui Antim de a forma la mănăstirea pe care o fondează o şcoală practică de tipografie, în care să se instruiască noi meşteri în această meserie. Motivele relevă o preţuire morală şi materială arătată cărţii, de a nu lăsa să piară acest meşteşug, astfel explicându-se folosul ţării şi ajutorul casei.

Tipografia Mănăstirii Sfântul Sava

Ultima prezenţă a lui Antim prin tipografiile bucureştene se regăseşte la tipografia de la Mănăstirea Sfântul Sava.

Această tipografie, pe care D. Bădără o vede *"realizată la sugestia unor înalţi ierarhi greci, prin eforturile cumulate ale lui Constantin Vodă Brâncoveanu şi ale mitropolitului Antim Ivireanu, în intervalul 1708 – 1714"*[58], a beneficiat de dotarea tehnică pe care Antim a oferit-o în semn de bunăvoinţă faţă de patriarhul Hrisant Nottara.

Această danie venea în urma disensiunilor apărute între cei doi ierarhi, în problema mănăstirilor închinate. Poziţia mitropolitană se vede din capitolul 1 al *Aşezământului*: *"mănăstirea să fie slobodă, nesupusă şi nestăpânită de nici un fel de obraz, nici de domnul ţării".*

Aceasta danie a materialului tipografic este cunoscută din scrisorile mitropolitului către Hrisant Nottara, din 21 ianuarie 1713 şi 3 iulie 1714, prin care Antim îl anunţa pe ierarhul grec că va utila tipografia iar ulterior anunţă îndeplinirea promisiunii.[59]

Note:

1. Ludovic Demeny, *Bucureşti – centru de tiparniţă în secolul al XVI-lea*, în Bucureşti, IX, 1972, p. 125; 2. *Ibidem*, pp. 125 – 126; 3. *Documente privind istoria României*, B, Ţara Românească, veac XVI, Bucureşti, 1951; 4. Stoica Nicolaescu, *Documente cu privire la istoricul Bucureştilor*, în Revista Muzeului Municipiului Bucureşti, 1935, nr. 1, p. 102; 5. Panait I. Panait, Aristide Ştefănescu, *Muzeul Curtea Veche. Palatul Voivodal*, Bucureşti, 1973, p. 35; 6. Paul Cernovodeanu, *Noi precizări cu privire la bătălia câştigată de Matei Basarab în împrejurimile Bucureştilor*, în Analele Institutului de Istorie "A.D. Xenopol", Iaşi, 22, 1985, pp. 623 – 629; 7. Nicolae Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al monumentelor feudale din Bucureşti*, 1961, p. 251; 8. Ludovic Demeny, *op. cit.*, p. 128; 9. *Ibidem*; 10. Constantin C. Giurescu, *Istoria Bucureştilor*, ed. II, 1979, p. 75; 11. *B.R.V.*, I, p. 220; 12. Doru Bădără, *Tiparul românesc la sfârşitul secolului al XVII-lea şi începutul secolului al XVIII-lea*, 1998, p. 50; 13. *Ibidem*, p. 52; 14. T. Codrescu, *Uricariul*, 1853, pp. 102 – 104; 15. Doru Bădără, *op. cit.*, p. 53; 16. *Ibidem*, p. 54; 17. *Ibidem*, p. 55; 18. *Ibidem*; 19. *Ibidem*; 20. Mircea Tomescu, *Istoria cărţii româneşti de la începuturi până la 1918*, Bucureşti, p. 72; 21. *B.R.V.*, I, 218; 22. *Ibidem*; 23. Doru Bădără, *op. cit.*, p. 61; [...] 52. Fanny Djindjihasvili, *Antim Ivireanu, cărturar umanist*, Iaşi, 1982, p. 89; [...] 58. Doru Bădără, *op. cit.*, p. 69; 59. Hurmuzaki, XIV, 3, p. 53.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Patrimoniu

Din Colecția de Memorie locală "N. Iorga" a Bibliotecii Metropolitane București

Adrian MANIU, *Poezii din Carmen Silva*

Cu desenuri de Rodica Maniu. Fundația pentru Literatură și Artă "Regele Carol II", București, 1936

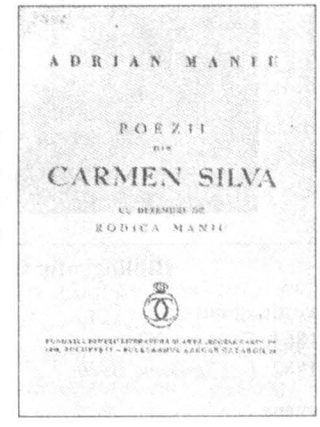

... Cu cât anii trec, se înalță pentru noi tot mai măreață bl înda arătare. Dacă versurile acestei regine au pătruns mai greu prin tălmăcire, care întotdeauna frânge întunecând frumusețile, în schimb începem să ne dăm seama de capodopera românească pe care au zămislit-o inspirat "Poveștile Peleșului", mari poeme creatoare de mit, în însăși sufletul poporului. E o comoară ce se întrece cu literatura de veacuri a neamurilor, cu simboluri dovedite trainice, într'un cântec ce va fi de totdeauna al pădurilor din munte...

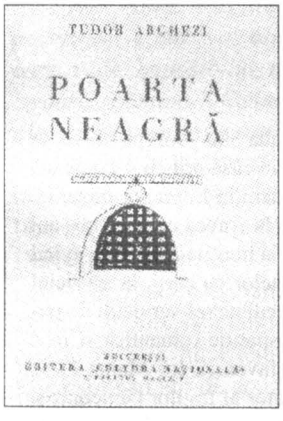

Tudor ARGHEZI, *Poarta neagră*

Editura "Cultura Națională", București, 1930

Preludiu

Orașule, pe care te iubesc, ce-ai să aduci tu țărilor unite laolaltă sub putredul tău prestigiu? Ce-ai să dai tu milioanelor de oameni, cari vin la tine ca la o cetate sfântă? Ce miruri porți în mâinile tale de noroiu, ca să le ungi sufletul și să li-l întărești?

Din închisoarea de unde te privesc peste cântecul broaștelor din smârcurile ce mă despart de tine, îmi dau seama, orașul meu, de reverie și de suferință, că tu n'ai avut ce face cu mine, că nu ți-a păsut de inima mea, că nădejdiile mele te-au ofensat...

Paul FORT, *L'Amour, enfant de bohème*

Typographie Armand Jules Klein, Paris, 1930

Le Poète qui chante

Je ne suis pas un écrivain. Je suis le poète qui chante. – Quoi! sans art mon chant serait vain? A l'écouter mon mal j'enchante.

J'écris des mots pour le plaisir, et je les chante. Ah! je ne sais. – Le flot des petits mots pressés voulant pleurer se met à rire...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Centenar

ÉMILE ZOLA

Albert THIBAUDET

... La philosophie de Zola est extrêmement courte, mais elle est exacte, elle est populaire, elle tient toute dans le mot travail. Zola a eu la religion du travail comme Balzac celle de la volonté. Des **Quatre Evangiles, Fécondité** *lui a été suggéré par sa paternité tardive,* **Vérité** *par l'affaire Dreyfus, mais* **Travail** *par toute sa nature profonde, toute sa vie, son impossibilité de penser autrement la raison d'être de l'homme.* **Justice** *enfin n'a pu être écrit, mais la Justice, c'est comme l'a montré Proudhon, l'alpha et l'oméga de toute philosophie qui vient du peuple.*

Ce serait de ce point de vue du travail qu'il faudrait claser et comprendre toute l'œuvre de Zola. Jules Lemaître l'a appelée une épopée pessimiste de la nature humaine...

*Mais au-dessus de ce donné, Zola a maintenu un idéal, simple, maniable, populaire, celui-là même du Sandoz de l'*Œuvre, *qui est le double de l'auteur, celui que marquent le titre et la dernière page de* **Germinal,** *la dernière page de la* **Débâcle,** *celui qui, du* **Docteur Pascal** *à la place vide (remplie par l'acte final de Zola) de* **Justice,** *répond à un optimisme social, à ce qui a été, en somme, l'idéal de la Troisième République.*

(*Histoire de la littérature française de 1789 à nos jours*, Librairie Stock, Delamain et Boutelleau, Paris, 1936)

Bibliografie selectivă

Povestiri şi nuvele
- 1864: *Contes à Ninon*
- 1882: *Le Capitaine Burle*

Romane
- 1867: *Thérèse Raquin*
- 1871: *La Fortune des Rougon*
- 1872: *La Curée*
- 1873: *Le Ventre de Paris*
- 1876: *Son Excellence Eugène Rougon*
- 1877: *L'Assommoir*
- 1880: *Nana*
- 1884: *La Joie de vivre*
- 1885: *Germinal*
- 1887: *La Terre*
- 1890: *La Bête humaine*

Opere critice
- 1866: *Mes Haines. Mon Salon*
- 1880: *Le Roman expérimental*
- 1881: *Les Romanciers naturalistes*

Traduceri în limba română
- 1939: *Bestia umană*, traducere de Ion Pas
- 1951: *Banii*, traducere de E. Fronescu, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă
- 1957: *Excelenţa sa Eugène Rougon*, traducere de Emil Serghie, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă
- 1958: *Prăpădul*, traducere de Aurel Tita, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă
- 1960: *Germinal*, traducere de Oscar Lemnaru, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă
- 1963: *Atacul de la moară*, traducere de Sidonia Drăguşanu, Editura pentru Literatură Universală
- 1968: *La Paradisul femeilor*, traducere de Sarina Cassvan, Editura pentru Literatură
- 1968: *Pîntecele Parisului*, traducere de Sanda Oprescu, Editura pentru Literatură Universală
- 1970: *Thérèse Raquin*, traducere de Florica-Eugenia Condurachi, Editura Cartea Românească
- 1971: *Fecunditate*, traducere de Ionel Marinescu, Editura Univers
- 1972: *Gervaise*, traducere de Vlad Muşatescu, Editura Minerva
- 1972: *Nana*, traducere de Valer Conea, Editura Univers
- 1976: *Saloanele mele*, traducere de Alexandru George, Editura Meridiane

Sorina BERCESCU

ÉMILE ZOLA (1840 – 1902)

ÉMILE ZOLA s-a născut la Paris, pe strada Saint-Joseph nr. 10, în ziua de 2 aprilie 1840. Tatăl său, un inginer italian căsătorit cu o cetăţeană franceză, moare cînd Émile avea 7 ani, lăsînd familia în pragul mizeriei. Neputînd să-şi ia bacalaureatul, tînărul Émile Zola – avea optsprezece ani – începe să-şi caute o slujbă la Paris. Este primit la librăria *Hachette*, avînd la început ca obligaţie principală legarea pachetelor cu cărţi, la serviciul expediţie. Curînd, însă, este remarcat şi i se încredinţează serviciul de publicitate. Începe să scrie versuri şi proză de inspiraţie romantică şi face primii paşi spre literatură. Foiletonul scris în favoarea lui Manet (*Mes haines* – Urile mele – 1866) îl lansează. Admirator al fraţilor Goncourt şi al lui Taine, se îndreaptă spre realism pentru a trece apoi în fruntea şcolii naturaliste a cărei doctrină o expune în *Le Roman expérimental* (Romanul experimental, 1880), *Le naturalisme au théâtre* (Naturalismul în teatru, 1881) şi *Les Romanciers naturalistes* (Romancierii naturalişti, 1881). Avînd, ca şi Flaubert sau fraţii Goncourt, pasiunea documentării, Zola pregăteşte un plan în care se angajează să înfăţişeze fresca societăţii franceze din cea de-a doua jumătate a secolului. Apariţia, în 1877, a romanului *l'Assommoir* (Crîşma) şi discuţiile furtunoase care se fac în jurul lui îl aduc pe Zola în centrul atenţiei generale. Se stabileşte într-o vilă la Médan care, aşa cum se exprimă cronica vremii, devine cartierul general al naturalismului. Cercetarea obiectivă a vieţii proletariatului îl face să se simtă atras spre noua clasă din care îşi va alege eroul principal al creaţiei sale literare.

În 1897 – 1899, Zola ia poziţie împotriva condamnării ofiţerului Dreyfus, acuzat de spionaj. Zola pune în această luptă toată energia şi dragostea pentru adevăr. Se adresează preşedintelui Franţei printr-un pamflet intitulat *J'accuse!* (Acuz!). Condamnat pentru insultă adusă armatei, pleacă în Anglia unde rămîne în exil un an. Va mai trăi însă foarte puţin. La 29 septembrie 1902 un accident stupid pune capăt vieţii unuia dintre cei mai mari scriitori francezi din secolul al XIX-lea...

(*Istoria literaturii franceze...*, Editura Ştiinţifică, 1970)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Mihai RALEA

... Persecuția rasială e o rușine veche. Originalitatea afacerii Dreyfus este că, nu ca de obicei împotriva evreilor în genere, ci împotriva unui om se năpustise acum toată Franța reacționară. Niciodată mecanismul diversiunii și procedeul țapului ispășitor nu funcționase cu atîta limpiditate.

Se descoperă o evaziune de informații militare, de la Marele-Stat-Major. Se știe bine cine e vinovatul. Dar oricare ar fi el, înseamnă că Statul-Major, ca atare, este vinovat. Ceea ce Marele-Stat-Major nu poate admite. Din fericire, printre ofițerii de la Statul-Major se află și un evreu, căpitanul Adolphe Dreyfus. Fiind evreu, el nu este nici francez, nici ofițer, probabil nici om. Iar vinovat este el prin definiție. Aceasta va fi soluția. Cît despre procedee – toate vor fi permise. Judecată secretă, acte care nu se arată nimănui, iar dacă e vorba de acte supuse expertizei, foarte simplu: expertize frauduloase cu experți cumpărați. Apoi, cînd oarecare falsuri vor fi totuși descoperite, ba chiar cînd se va descoperi – pe bază de autografe – cine este vinovatul, acesta va cere el, cu ifos și putere, să fie judecat, căci știe că Marelui-Stat-Major nu-i convine nici să-l condamne pe el, nici să achite pe evreul deja condamnat. Și trădătorul merge la sigur. În ciuda unor dovezi cunoscute de toată lumea, vinovatul e achitat cu felicitări în ședință și purtat în triumf, iar Dreyfus, rejudecat, este condamnat din nou. Nu este o infamie, este, cum va spune Zola, pur și simplu realizarea imposibilului: *"Sînt îngrozit. Nu-i nici mînie, nici indignare, nici dorință de vindictă și pedepsire; e altceva: este spaima, teroarea sacră a omului care vede imposibilul realizat, fluviile suind înapoi spre izvoare, pămîntul făcînd tumbe în fața soarelui. Și este pieirea generoasei noastre Franțe"*.

Zola hotărăște să pornească război împotriva întregii mafii cuprinzînd: armată, biserică, finanță și chiar "burghezia liberală" intoxicată de frazeologia patriotardă a unor Barrès, Déroulède, Maurras.

În ziua de 12 ianuarie 1898 Zola se duce la redacția ziarului *L'Aurore* (fundată de ex-comunardul Vaughan) și citește în fața lui Clémenceau, Bernard și alți dreyfusarzi faimosul său act de acuzare, în care sînt înșirate vinile, precum și persoanele vinovate. Clémenceau îi dă lui Zola ideea titlului. Se va numi: *J'accuse*, căci primele opt alineate încep toate cu aceste cuvinte.

"Cît despre oamenii pe care îi acuz – încheie Zola – *nici nu-i cunosc, nici nu i-am văzut vreodată și n-am împotriva lor nici ură, nici ranchiună. Ei nu-s pentru mine decît entități, personificări ale spiritului răufăcător și ale distrugerii sociale. Iar actul pe care îl împlinesc nu-i decît un mijloc revoluționar pentru grăbirea exploziei adevărului și justiției... Îndrăzniți a mă traduce în fața Curții! Și judecata să se facă în plină lumină a zilei! Aștept"*.

A doua zi trei sute de mii de exemplare din *Aurore* sînt smulse de cititori și devorate. Efectul fu imens. Și eficace. Desigur, armata nu îndrăzni să se expună la un proces adevărat. Zola fu tras în judecată doar pentru niște detalii secundare cuprinse în *J'accuse*. Și fu condamnat. Dreyfus, în loc să fie absolvit, fu amenințat cu... grațierea. Iar Zola, el, chiar fu grațiat. Burghezia franceză refuză procesul public, iar comedia grațierii vru să dea culoare de mărinimie patriotică unei măsuri de inechitate și de lașitate universală.

Și totuși, Zola cîștigă partida. Zola, adevărul, dreptatea, republica, democrația. *J'accuse* declanșează lupta. Martiriul, curajul nemaipomenit al acestui om împarte, în 24 de ore, Franța în două. Grație lui, în întreaga națiune nu se mai vorbește decît de Dreyfus, ofițeraș mediocru și neînsemnat, dar, prin chiar aceasta, simbol impersonal al justiției și al onoarei franceze. În 1906 Dreyfus este, în sfîrșit, reabilitat. Zola murise, dar tot el obținuse ca Dreyfus să nu fie grațiat, ci repus în toate drepturile onoarei.

În timpul luptei, Franța, Parisul, Palatul de Justiție fură teatrul în care s-a înfățișat cel mai impresionant tablou din istoria bravurii omenești. Iată cum descrie un martor ocular acest spectacol: *"Iată-ne în plină mulțime, în plină demență – pe cînd coboram scările Palatului de Justiție* (de la procesul lui Zola). *Atunci l-am văzut pe erou mai frumos decît vreodată Umanitatea l-ar fi putut concepe... Era fistîcit în mișcări; și era miop. Ținea cu stîngăcie în mînă umbrela, și pașii săi erau pași de cercetător de bibliotecă. Și totuși, în momentul cînd începu a descinde treptele una cîte una, în mijlocul urletelor de ură, în mijlocul atițărilor la moarte, sub o boltă de bastoane ridicate – el părea un rege coborînd, sub o boltă de spade scînteietoare, ca Martho (din Salammbô) coborînd scările cele mari ale Cartaginei"*.

Nimic mai grăitor decît acest om care înfruntă și învinge masa de canibali dezlănțuiți, pădurea de ciomege preistorice cu, drept singure arme, umbrela ținută subsuoară și ochelarii așezați strîmb pe nas. Căci arma cea inexpugnabilă nu-i nici parul, nici bomba care aruncă planete în aer, ci convingerea profundă, iubirea dreptății și jertfa de sine.

Socialiștii din vremea aceea, după ce avură o primă reacție de generozitate și susținură pe Zola și pe Dreyfus, se răzgîndiră pe baza unui raționament cam mecanic și hotărîră să nu se amestece într-o gîlceavă între două clanuri ale burgheziei. A fost o greșeală pe care Thorez, la 6 februarie 1934 (cu ocazia rebeliunii fasciste), a știut-o semnala cum se cuvine. Totuși, cu toată atitudinea nejustă a socialiștilor, mișcarea socialistă a ajutat mult la revizuirea procesului Dreyfus. Cum foarte drept observă Jean Fréville, *"în fapt, masa socialistă* (cuprinzînd membrii de rînd și simpatizanții, *n.n.*) *a furnizat revizionismului* (celor ce cereau revizuirea procesului *n.n.*) *baza lui populară"*.

O imensă masă de gură-cască, intoxicați de pisălogeala unei propagande patriotarde, fuseseră mistificați de huligani – masă care cuprindea o mulțime de mici-burghezi. Contraponderea ei populară fu masa socialistă, dinamizată de eroicul exemplu al lui Zola, al acelui *J'accuse* pe care Anatole France l-a calificat *"un moment al conștiinței umane"*. Și nimic nu încheie mai bine aceste evocări ca vorbele lui Aragon, pronunțate în orășelul lui Zola, la Médan, în 1946: *"Sfîrșitul vieții lui Émile Zola va fi fost una din tristețile istoriei noastre"*.

(*Portrete, cărți, idei*,
Editura pentru Literatură Universală, 1966)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Centenar

ȘERBAN CIOCULESCU

Bibliografie

- 1935: *Corespondența dintre I.L. Caragiale și Paul Zarifopol*
- 1964: *Documente inedite*
- 1940: *Viața lui I.L. Caragiale*
- 1967: *I.L. Caragiale*
- 1974: *Caragialiana*
- 1942: *Aspecte lirice contemporane*
- 1942: îngrijește o ediție din *Peregrinul transilvan* de I. Codru-Drăgușanu
- 1944: *Istoria literaturii române moderne* (împreună cu Vladimir Streinu și Tudor Vianu)
- 1945: *Dimitrie Anghel* (monografie)
- 1946: *Introducere în poezia lui Tudor Arghezi*
- 1947: *Literatura militantă*
- 1959 – 1965: îngrijește, cu Al. Rosetti și Liviu Călin, *Opere* de I.L. Caragiale, I – III
- 1963: *Scrisori și acte*
- 1971: *Medalioane franceze*
- 1972: *Aspecte literare contemporane*
- 1973 – 1979: *Itinerar critic*, I – V
- 1973: *Amintiri*
- 1973: *Istoria literaturii române*, III, redactor responsabil
- 1977: *Prozatori români*
- 1982: *Poeți români*
- Continuă publicarea ediției de *Opere* a lui I.L. Caragiale începută în 1930 de Paul Zarifopol

G. CĂLINESCU

***Cu totul deosebit temperamental este Șerban Cioculescu, al cărui nume îl întâlnim în* Facla literară, *apoi în* Săptămâna muncii intelectuale și artistice...**

... Foarte încet, însă neîntrerupt, criticul și-a creat un stil de nuanță personală, poate pentru unii iritant, oricum real, și din care a știut să evite tot ce nu era de competența sa. Astfel Șerban Cioculescu nu-i de loc un filosof, știe totuși să atingă problemele la justă limită, fără a simula false penetrațiuni. Plăcerea cititorului experimentat e de natură artistică și constă în jocul de a desface industrioasa cămașă cu care criticul își înfășură opinia. Articolul e un pachet voluminos de foițe fine prinse în sute de ace minuscule.

Câștigat la direcția istorică, criticul, spre a avea o poziție personală, pare a prepune mijlocul scopului. Nu importă. Frica de răspundere îi dă o grije materială care nu poate strica. Contribuțiile documentare cu privire la Caragiale sunt de cea mai înaltă utilitate și merită o încredere desăvârșită...

Vladimir STREINU

Caragiale, în ceea ce privește corespondența sa cu Paul Zarifopol, a avut mare noroc: cine poate ști ce ar fi făcut un gunoier din 415 scrisori? Șerban Cioculescu însă, cu pietate hagiografică, deși înarmat cu toate ascuțimile istoricului literar, comentează înalt pe artistul Caragiale, mîngîindu-i astfel memoria de violențele unui O. Minar...

Vom mulțumi, pentru luminile unei inteligențe de adevărat cercetător, cît și pentru aducerea în discuție a acestei curate personalități, lui Șerban Cioculescu; ne bucurăm că a încăput pe mîna sa, deopotrivă de curată, o corespondență de mare valoare biografică. Și dacă, după cum se exprimă el, prietenia dintre Caragiale și Zarifopol "se centrează" pe asemănări caracterologice de fin umor și strict criticism, nu mai puțin adevărat este că însuși destăinuitorul ei i se alătură potrivit unei înrudite structuri morale... Ne găsim față cu o incontestabilă familie de spirite. Și de aceea continuarea monumentalei ediții critice a operelor lui Caragiale, la care, după Zarifopol, lucrează în prezent Șerban Cioculescu, poate avea un înțeles testamentar oarecum.

Dumitru MICU

... Fanatic al lucidității, Cioculescu a fost unul dintre susținătorii neînfricați ai spiritului "laic" și "cartezian", ai gândirii limpezi, unul dintre cei mai curajoși denunțători ai diverselor aberații estetice și filosofico-ideologice. Înfruntând, potrivit chiar propriei sale specificări, "valul de misticism" declanșat curând după întâiul război mondial, a respins "ofensiva agonicilor, a desperaților de pe culmi mai mult sau mai puțin «transcendentale» de camuflare metafizică", s-a angajat în răsunătoare polemici cu promotorii conceptului cețos de "spiritualitate", cu "geniile pustii" prin care s-a instalat "mitul autenticității și al vitalismului", cu eseiști ce prețuiau literatura "în perspectivă «experiențialistă», pentru materialul nediferențiat al prăpăstioaselor descoperiri intuitive", cu "misticii și mistagogii" de toate nuanțele. Principiul structurant al acțiunii sale critice a fost, în epocă, lupta împotriva confuziei de valori. În virtutea acestui principiu, Cioculescu a combătut, în afară de obscurantism, toate modurile inadecvate de abordare a literaturii, toate tentativele de a răpi literaturii statutul specific. Fără adoptarea unei poziții estetizante, el a refuzat să admită alt criteriu estimativ în judecățile literare decât cel estetic, și când opera argheziană a devenit țința unor campanii de presă demențiale, acuzată fiind de "imoralitate", criticul s-a angajat în bătălia pro Arghezi cu toate armele. Cu fermitate s-a pronunțat și împotriva defăimării și persecutării, pe considerente analoage, a altor scriitori. Critica aplicată a lui Șerban Cioculescu e una eminamente instructivă. Nimeni dintre contemporani, și poate, nici dintre înaintași și continuatori, n-a urmărit cu atâta perseverență să învețe publicul cum să citească literatura, și ce literatură să citească. De aici și adoptarea condiției de "simplu" critic, fără ambiții de "artist", refuzul impresionismului critic, al criticii numite "creatoare". Demersurile lui critice au fost ghidate, consecvent, de principiul obiectivității...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Eugen SIMION

Şerban Cioculescu e, dintre tinerii lovinescieni, primul care îmbrăţişează critica istorică. Continuă, mai întîi, ediţia operei lui I. L. Caragiale, începută de Paul Zarifopol, dă, apoi, o biografie eminentă care, sub multe aspecte, constituie un model al genului.

I. L. Caragiale *(1967) nu oferă un Caragiale necunoscut şi nu tinde la o imagine nouă, alta decît cea fixată în studiile anterioare. Caragiale, cum îl ştim, e întreg aici, biografia omului e, în genere, cunoscută, analiza critică e sumară, mulţumită a desprinde în operă simbolurile fundamentale şi a orienta privirea cititorului spre înţelesurile lor adevărate. De unde vine, atunci, impresia de soliditate, de culoare, farmecul, într-un cuvînt, al acestei cărţi? Plăcerea la lectură o dă ceea ce am numi naraţiunea critică. Autorul rediscută opera pe scurt, reconstituie biografia într-un text de o sută cincizeci de pagini scrise cu reală plăcere de a povesti. După ce a dat o biografie amplă, un roman, aşadar, critic al omului, publică, acum, o nuvelă densă, trecînd peste faptele prea cunoscute. Şerban Cioculescu ne aminteşte, astfel, că are şi critica personajele şi epica ei, că a relata e totuna cu a crea, că într-o biografie critică se află totdeauna un destin, un personaj misterios pentru exeget...*

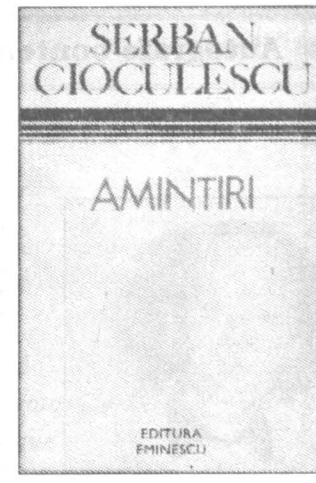

Anotimpurile mele

Mi-aş dori o chilie goală, cu un scaun şi o masă rustică, să mă pot aduna, să-mi recapitulez viaţa şi să-mi închei socotelile, în pragul vîrstei de 70 de ani. Dar nu e cu putinţă. Am un program zilnic de îndeplinit. Mă aşteaptă soroacele de tot felul, trăiesc coşmarul fiecărui termen ce mi-am luat singur, nebănuind că ele se strîng în jurul meu, mă leagă fedeleş şi nu mă lasă în voia visării şi a hoinărelii. Dacă aş fi liber, cum mi-aş mai lua lumea în cap! Aş porni în voia întîmplării, prin Bucureştii aceştia în care m-am născut, dar nu-i cunosc îndeajuns, să le străbat străzile vechi, cu colţuroase caldarîmuri de piatră, cu aspecte provinciale, cu colţişoare de grădină, să-mi deştept amintirile în ritmul pasului şi să mă trezesc la o altă vîrstă, cînd am mai trecut pe lîngă acelaşi gard vechi şi mi-a furat privirea o muşcată în fereastră, cu farmecul ei vetust.

Nu sînt nici cincizeci de ani de cînd s-au ridicat în Bucureşti primele blocuri, în stil cubist. Dacă nu mă înşel, întîiul a fost acela de pe podul Izvor, la colţ de stradă, pe cheiul Dîmboviţei, cu un brîu de balcoane circulare la fiecare cat, stîrnind uimirea generală. Cred că al doilea a fost la colţul bulevardului Magheru cu strada Mercur. Pe locul casei lui Alexandru Marghiloman, fostul şef al partidului conservator-progresist, s-a ridicat impunătoarea clădire care se cheamă astăzi cinematograful Patria. Ambele blocuri au fost ridicate de Horia, nepotul lui Ion Creangă şi fiul căpitanului. Era un uriaş blînd, cu ochii mici, isteţi, aidoma genialului humuleştean, numai că n-avea barbă şi mustăţi. Venea zilnic la cafeneaua Corso şi se aşeza tăcut la "masa inteligenţei", să asculte glumele lui Tudor Muşatescu şi ale lui Puiu Iancovescu. Arhitectul s-a grăbit să moară în jurul vîrstei de cincizeci de ani, ca şi bunicul său. I-a fost dat unuia să dea expresia cea mai artistică şi personală unui mănunchi de basme populare, menite să fie admirate în lumea întreagă, iar celuilalt, paradoxal, să încerce a schimba faţa veche a Capitalei noastre, dîndu-i peste cap tradiţiile, rectificîndu-i fizionomia, într-un cuvînt, modernizînd-o. Celelalte "bloace", cum le spuneau bucureştenii argotic, n-au mai impresionat pe nimeni. Numai cine n-a vrut nu şi-a ridicat casă în stilul cel nou, căruia i se mai zice "funcţional". Pînă şi cei mai modeşti cetăţeni de astăzi beneficiază de o "garsonieră" sau de un apartament într-un bloc nou dintr-un cartier ridicat de curînd şi de dimensiunile unui oraş. Nu puţini sînt însă acei ce-şi amintesc cu duioşie de cocioaba lor, din care i-a scos planul de sistematizare a Capitalei, pentru a fi "demolată".

M-am născut şi am copilărit în Bucureştii cei vechi, de trei sute de mii de locuitori, numai în centru canalizat şi electrificat. Pe strada aceea, astăzi cu numele Grigore Alexandrescu, pe atunci Clopotarii Noi, nu se trăsese nici canal, nici fir electric. Puţine erau curţile cu cişmele. Sacagiii îşi debitau de două ori pe zi marfa, curată şi rece. Felinarele, aprinse seara cu prăjina şi stinse la fel în zorii zilei, pîlpîiau alene. Un dement inofensiv străbătea strada la ore fixe şi îşi vestea trecerea cu versurile fatidice:

Eu sunt cel mai mare de pe mare,
Cine mă miroase, moare.

Nimeni nu se apropia de el. Copiii îi aşteptau trecerea cu sufletul la gură şi se înfiorau auzindu-l.

La colţul străzii noastre cu strada Clopotarii Vechi era o cîrciumă; pe firma ei am descifrat întîia oară nişte neuitate versuri de circumstanţă, care îmbiau pe trecători să intre în local şi să ciocnească întocmai ca cei doi cheflii cu paharele ridicate:

Hai noroc şi veselie
3 x 3 = 9
şi bei pînă plouă!

Memoria noastră înregistrează multe şi nu totdeauna lucrurile esenţiale. Cîţi ani aveam cînd mi s-a revelat astfel poezia în cea mai prozaică a ei înfăţişare? Cinci sau şase? N-aş putea spune. Mesajul acela stupid mă obsedează, însă, ca acel "refren diabolic" al lui D. D. Pătrăşcanu (vă amintiţi? "rap-rap-rap şi zîng-zîng-zîng"). Am citit de atunci prea multe cărţi, m-au emoţionat nenumărate figuri, întîmplări şi cuvinte, dar cele mai multe s-au şters fără urmă, ca paşii de pe ţărmul mării, spălaţi de valuri, ca să-mi amintesc pînă în ceasul din urmă această terţină fără noimă, menită să aducă norocosului cîrciumar clientelă...

* Textele sunt reproduse din: G. Călinescu, *Istoria literaturii române...*, Fundaţia Regală pentru Literatură şi Artă, 1941; Vladimir Streinu, *Pagini de critică literară*, E.P.L., 1968; Eugen Simion, *Scriitori români de azi*, Editura Cartea Românească, 1974; Şerban Cioculescu, *Amintiri*, Editura Eminescu, 1975; Dumitru Micu, *Scurtă istorie a literaturii române*, Editura Iriana, 1995.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Autografe contemporane

Alexandru-Cristian MILOȘ – 50

Când scria, reprobativ, din punctul de vedere al iubitei: "Iar te-ai cufundat în stele / Şi în nori şi-n ceruri nalte", Eminescu nu bănuia că un urmaş al său, din Bistriţa Năsăudului, pe nume Alexandru Cristian Miloş, va ilustra această ipostază figurată a poetului, amuzant – pierdut în lumea imaginarului, la modul cel mai propriu...

Gheorghe GRIGURCU

Bio-bibliografie

Născut la 23 septembrie 1952 în oraşul Bistriţa. Studii superioare medicale neterminate în Cluj-Napoca, 1971 – 1974. Debut revuistic: "Luceafărul", 1976. Colaborări la revistele: "România literară", "Luceafărul", "Steaua", "Tribuna", "Vatra", "Familia", "Unu", "Poesis", "Poezia", "Convorbiri literare", "Cronica", "Ateneu", "Transilvania", "Contemporanul", "Zburătorul", "Minerva", "Sinteze literare", "Astra", "Bucovina literară", "Tomis", "Ardealul literar şi artistic", ca şi la "Mioriţa-Magazin", "Origini", "Lumină lină", "Caiete internaţionale de poezie" din SUA, "Viaţa noastră" din Israel, "Plume libre" Belgia, alte publicaţii din Canada, Norvegia, Suedia, China, Germania, Franţa, Brazilia. Scrie poezie, proză SF, teatru. În 1996 îi apare o plachetă cu 9 poezii, în limbile engleză şi franceză, în Colecţia *the Poet* din SUA.

Volume de poezie: *Cântec pentru zorii de zi*, Editura Albatros, 1987; *Stele amintite*, Editura Tipomur, 1994; *Fiinţe de lumină*, Editura George Coşbuc, 1994; *Nume din cer*, Editura Tipomur, 1996; *Sertarul astral al profetului*, ediţie bilingvă româno-engleză, Editura Tipomur, 1996; *Poemele omului electric*, Editura Clusium, 1998; *Poemele planetelor*, Editura Eminescu, 1999; *Prinţesa zburătoare valahă*, Editura Macarie, 2000; *Închisoarea timpului/Drumurile cerului*, Editura Mesagerul, 2000; *Timpul Babilonului Albastru*, Editura George Coşbuc, 2001; *Naţiunea cosmică*, Editura Junimea, 2002.

Apartheid în viteza luminii

lui Adrian

Vine o vreme, a venit când te
Cuprinde o stare, parcă improprie, a tinereţii perpetue,
Strigându-ţi firele albe din păr şi din celule,
Ştergându-ţi de pe chip şi trup bătrâneţea, ulcer al Timpului,
O stare a rebelului antigravitaţional, spui, mereu, adio, robotule,
Ori de unde ai fi, ai veni, adio, paleoastronautului exilat în viteze mici, cu vieţi scurtate, încetinite,
Începi să înţelegi apartheidul la care eşti supus de neputinţa
Zborului tău cu rachete, a Icarilor tăi terrieni de a se înscrie
În normele cosmice, zburând numai şi neîntrerupt cu viteza luminii,
Viteza standard în Universurile paralele ori alternative,
Viteză a Nemuritorilor-Zburători-Inteligenţi-Oameni
Ne prefacem, ne transformăm în acceleratoare vii de particule,
Vitezele vieţii tale se accelerează până ajungi să fii Omul Cosmic,
Fiinţa de Lumină eliberându-te prin propria înţelepciune şi desăvârşire
Spirituală, învăţând ştiinţele cosmice cu o noblеţe şi duritate, tot astrale,
Reconectându-te prin milioane de fire vizibile şi invizibile la Univers,
Reluând Dialogul cu Fraţii Spaţiului, urcându-te cu încredere, deci, cu credinţă
În OZN-urile lor, întorcându-te în Stelele de origine ale Umanităţii,
Eliberându-te, fiind liber din apartheidul în viteza luminii în care ai fost închis
Milioane de ani lumină, ca într-o paradoxală închisoare a Timpului,
Interzise fiindu-ţi amintirile, concurând în Zborul Stelar cu Saurieni Inteligenţi,
Cu Fiinţe Inteligente zburând prin alte dimensiuni, fiinţe bi, tri ori tetra-dimensionale,
Dar neapărat în Zbor Neîntrerupt, în Rachete Fotonice cu Viteza Luminii, folosind drept
Combustibil Lumina ori Energia PSI, reţetă a
Învierii În Univers, ELIBERATORUL,
Pilot şi conducător al coloniştilor astrali fiind însuşi ISUS-COSMONAUTUL!

Poem axiomă 1

André Malraux spune că secolul 21 va fi religios
Sau nu va fi deloc
Noi, Poetul, Fizician Multifuncţional aducem corecţiile de rigoare,
Scriind
Secolul 21 va fi în Zbor Neîntrerupt Stelar cu viteza Luminii,
La manşa rachetei fotonice sau nu va mai învia, niciodată!
Oamenii Soarelui, Oamenii Lunii, Oamenii Stelelor în Zbor!
Numai în Zbor!
Excusez-moi, monsieur Malraux!

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Poem axiomă 2

Cel mai adevărat poem cunoscut, al tuturor timpurilor,
Este: E = mc2
Trăiască bunicul Einstein!

Mercur

Tatăl Rachetelor zise: Ai văzut ceva mai pur? Pentru un zbor și motor
Decât acest metal curgător? astfel am stat de vorbă cu el pe Mercur,
Fără cusur și mai apropiat de Soare ca niciodată! Lângă al Luminii
Izvor! Și-acolo am fost într-o Casă a Cerului și a Pământului.
În Piramidă. Unde o rază din ea pulsa, în cele patru zări,
Două ore la asfințit și tot atâtea la răsărit. Văzând-o!
O, Mariner 10,
Te-a înconjurat, planetă a ușorului zbor fugit din clepsidră!
planetă fierbinte de atâta iubire solară, Cale eliptică, ai fața luminată
Arzând ca un mit! Mercurianul spuse: Noi nu prea avem aer de
Respirat! Îl producem artificial. Craterele ne sunt stăpâne.
Mereu tineri rămânem toți, cei ce viețuim și Aici. De-o vârstă cu
Luna unele sunt. N-avem vreun satelit, căci forța noastră de
Atracție, ea, Gravitația este atât de slabă, nu poate creşte Pâine.
Din lanțuri muntoase înalte, de-aproape de Soare, noi, Tată de
Rachete cuvântam spre Pământ! În Camera Echipamentelor,
Acolo, ne-am odihnit, deodată cu Navigatorii Astrali –
Cei ce se pot învârti cu mercurul în jurul Mercurului,
Nemuritori Triumfali!

Venus

Citadela venusiană e mai întotdeauna acoperită de nori.
În ea nu plouă. Iată, de ce, am scris așa: Tu ești Planeta Iubirii,
Și a zodiei mele-n Balanță, chemarea norilor m-a luat spre tine,
Al doilea Soare al nostru, de seară, de zori! Parcă ești geamăna Pământului!
Prea fierbinte să ne mai porți în pântece, efect de seră
Și circumstanță. Tu care nu poți scăpa de propria-ți căldură,
Ai venit în sistemul nostru solar de altundeva?!
Dă drumul supapei științelor cosmice să-mprăștie stratul cel gros,
Val de nori, numele tău îl asociez cu Orejona, zeița femeie-amfibie stăpâna
Instrumentelor de pilotaj, ea, de pe munți mai înalți ca Everestul
Ori din golul unor oceane evaporate, venind de pe Venus,
pe Pământ, în nave, în zbor, Soare
Între Sori. O, cât aș da să-ți pot vedea Fața ca și fața unei Divinități!
În zbor. Dar pentru aceasta zborul e singurul instructaj!
Misterioasa, dilematica și paradoxala mea geamănă,
Paradis Pierdut, Planetă de unde am venit, demult, în zbor, o zi de-a ta
E ca 200 de-ale mele. Iubire și Naștere în al Stelelor voltaj!

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Scrisoare din... Oradea

90 de ani de lectură publică la Oradea

Biblioteca Județeană „Gheorghe Șincai"

1912 – 2002

(II)

Lect. univ. dr. Constantin MĂLINAȘ
Director

3. Perioada 1952 – 2002

Privind retrospectiv, putem defini perioada a doua, sau vârsta a doua, a Bibliotecii noastre, dintre anii 1952 – 2002, după criteriul logistic al locului şi clădirii în care a funcționat unitar şi în care s-a dezvoltat extraordinar, comparativ cu perioada sau vârsta precedentă, ca fiind aceea a locației în Palatul Episcopiei Române Unite cu Roma, Greco-Catolică, de Oradea, din centrul municipiului, Piața Unirii nr. 3 (fostă Libertății, fostă Piața Ferdinand).

Această clădire, de o deosebită frumusețe, a rezultat din restructurarea funcțională, volumetrică şi stilistică, a unei clădiri cu etaj lin, aflată pe același loc, proces care s-a încheiat în anul 1904, prin preocuparea de edil a Episcopului Michael Pavel şi lucrarea arh. C. Rimanóczi junior. Ea se integrează în stilul eclectic a numeroase clădiri orădene, care aparțin de mişcarea "art nouveau", sau seccession, ce a căpătat în arhitectură o aplicație extrem de întinsă şi de diversă. După anul 1948, clădirea devine liberă, prin desființarea cultului greco-latin şi trecerea la stat a patrimoniului său. În continuare, acest patrimoniu s-a dezmembrat succesiv în direcții diferite. Din acest context, Biblioteca municipiului Oradea primeşte în luna noiembrie 1951 o clădire goală, în care începuseră a se aduna variate stocuri de cărți, dintre cele confiscate în județul Bihor, de către comisiile care aplicau prevederile art. 16 din Convenția de armistițiu, respectiv Legea nr. 364/2 mai 1945. Confiscările priveau biblioteci personale şi priveau biblioteci de pe lângă instituții şi agenți juridici. Stocurile respective, de câteva zeci de cărți, sau de câteva sute, ori mii de cărți, s-au adunat în încăperile goale ale clădirii, de unde erau treptat expediate către depozitele mai mari ale Fondului de Stat al Cărții, în special de la Cluj (în spatele Bibliotecii Centrale Universitare), sau de la București (depozitele de pe Lipscani, sau din conacele sechestrate în jurul Capitalei). După venirea în clădire a Bibliotecii municipale şi deschiderea ei de la 1 ianuarie 1952, asemenea stocuri au fost trimise în pivnița fără rafturi de la subsol, unde au stat în vrac până la inventarierea lor, întâmplată în anii 1964 – 1967, din dispoziția curajosului director dr. Ioan LENGHEL, care a şi înzestrat pivnița lungă (32 x 7 m) cu rafturile ce există şi astăzi.

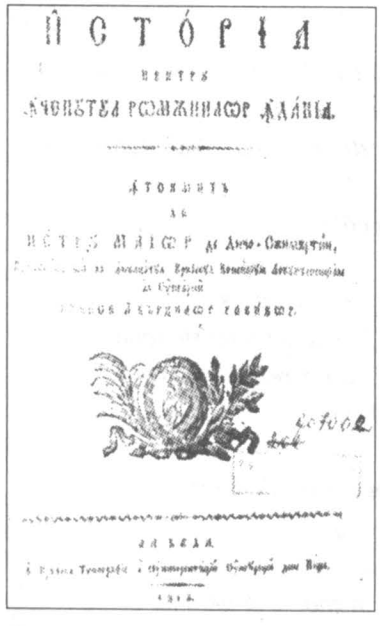

Petru Maior, *Istoria pentru începutul românilor în Dachia*, Buda, 1812

***Defenſorium Curatorum*, Paris, 1461**

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Potrivit evidenţelor din arhivă, Biblioteca municipală, după ce în prealabil a fost ea însăşi devalidată de Comisia judeţeană de purificare a colecţiilor, dominată de inamici ai culturii române, vine în clădire cu 8.941 de cărţi, adică numai circa 20% din fondul cu care intrase în expertiza amintitei Comisii. Momentul acesta nu s-a petrecut astfel numai la Oradea, ci mai pretutindeni în România acelor ani şi, dacă s-a făcut peste tot ca la Oradea, purificarea de conţinut a depăşit cu mult sarcina Convenţiei de armistiţiu, de a epura cartea fascistă, respectiv a atentat, prin aplicaţia rău extinsă, la valorile fundamentale ale culturii scrise şi tipărite a românilor. Acesta a fost un fenomen de sechestrare şi distrugere a culturii româneşti, care încă trebuie cercetat şi cunoscut, pentru a putea explica şi urmările sale, printre altele crearea acelor colecţii speciale, cu acces limitat, care în fond a însemnat un pas pozitiv, deoarece a salvat prin conservare ceea ce alţii voiau să distrugă cu totul. Dorim să accentuăm că nu ne pronunţăm acum împotriva art. 16 amintit, sau a legii pe care a generat-o, deci suntem de acord cu prevederile de fond ale lor de a scoate din circulaţie mijloacele de propagandă fascistă. Dar privind aplicaţia, la care s-au înghesuit tot felul de fripturişti amatori de căpătuială, alături de adversari ai operei lui Iorga, Xenopol sau Eminescu, nu putem să nu simţim nevoia unei delimitări, între ceea ce trebuia făcut şi ceea ce s-a făcut efectiv.

Acestui proces avea să-i pună capăt apariţia Bibliotecii Centrale de Stat, care a înglobat Fondul de Stat al Cărţii şi a lămurit sarcinile Rezervei Naţionale de Carte, respectiv apariţia H.C.M. 1542/28 decembrie 1951, prin care se structurau coerent noile reţele de biblioteci publice din România, noile sisteme ministeriale, care produceau reţele de biblioteci de tip piramidal. Drept urmare, în reţeaua care ne preocupă se creează treptat bibliotecile publice comunale (săteşti), raionale (orăşeneşti) şi regionale (în total 16). Au urmat o sumedenie de norme de aplicare în teritoriu, precum şi de hotărâri locale, prin folosirea cărora la Oradea ia fiinţă **Biblioteca Centrală Regională Crişana**, în locul şi prelungirea celei municipale, funcţionând sub această denumire până în anul 1963. Atunci din intitulaţie dispare calificativul **"centrală"**. Instituţia devine **Biblioteca regională Crişana** şi se dezvoltă sub această firmă până în anul 1968. Două momente sunt de remarcat, din procesul continuu de căutare a unei existenţe suple şi proprii a bibliotecilor publice în România. Mai întâi, noul **Regulament-cadru** de organizare şi funcţionare a bibliotecilor regionale, din 1965, prin care sunt definite şi completate funcţiile fundamentale ale acestora, de achiziţie, prelucrare, organizare, comunicare şi păstrare (conservare) a colecţiilor specifice, adăugându-se şi funcţia de depozit legal judeţean, ceea ce era o noutate absolută.

Respectiv Dispoziţia 573 a Consiliului de Stat pentru Cultură şi Artă, din 30 mai 1966, prin care se introduce o nouă configurare organizatorică a tuturor bibliotecilor publice, ca funcţii, atribuţii, servicii, competenţe şi număr de posturi. Din datele noastre rezultă că aplicarea în Bihor s-a făcut încet şi fără rezultate grabnice, în principal din cauza lipsei de pregătire profesională a personalului, ajuns în biblioteci publice mai degrabă din întâmplare, decât din vocaţie.

După apariţia Legii nr. 2/16 februarie 1968, care consacră noua împărţire administrativ-teritorială, cu trecerea de la 16 regiuni la 39 de judeţe + Municipiul Bucureşti, bibliotecile regionale se transformă... în biblioteci municipale, prin decizii locale, luate în temeiul legii. Astfel, în 1968 apare **Biblioteca municipală Oradea**, care continuă juridic şi patrimonial fosta bibliotecă regională, cu diferenţa, însă, în ceea ce priveşte funcţiile sale fundamentale şi subordonarea administrativă. Trecerea în subordinea locală a Primăriei şi Consiliului Popular Oradea atrage după sine diminuarea până la dispariţie a funcţiei teritoriale anterioare, de îndrumare metodică de specialitate a bibliotecilor publice din reţeaua fostă regională, acum devenită judeţeană. Se pierde serviciul metodic şi se pierd funcţiile biblioteconomice teritoriale, care se distribuie între mai multe judeţe, născute prin dezmembrarea fostelor regiuni. În replică, apare pentru prima dată post de inspector pentru biblioteci la nou formatele Comitete judeţene pentru cultură şi artă, precum şi la Bihor a fost colegul Iuliu Pintea, transferat de la Bibliotecă la noul organism cultural judeţean. Ca fapt pozitiv, iau fiinţă posturi salariate de bibliotecar în toate comunele judeţului (86), se nasc opt biblioteci orăşeneşti, în continuarea fostelor biblioteci raionale, iar personalul este salariat şi subordonat profesional şi administrativ în mod dublu, local şi judeţean, prin Comitetul judeţean pentru cultură şi artă.

Timp de cinci ani (1968 – 1973) în Oradea funcţionează **Biblioteca municipală**, care continuă un spectaculos proces de sporire a colecţiilor, după cum se poate vedea în tabloul anexat. Pe acest traseu, în anul 1970 are loc un prim recul în reţeaua bibliotecilor comunale, în sensul că se desfiinţează posturile de bibliotecar comunal salariat, din 1968, care se înlocuiesc prin prestaţia cadrelor didactice, plătite cu o indemnizaţie lunară. Deodată apare nevoia de îndrumare şi pregătire profesională a unui mare număr de persoane, în condiţiile lipsei învăţământului biblioteconomic în România.[15] Din nou este nevoie de resuscitarea funcţiilor teritoriale ale unei biblioteci judeţene, care să preia sarcina astfel apărută. Era clar că biblioteca municipală din localitatea reşedinţă de judeţ trebuie să iasă din încorsetarea în care a fost în mod greşit introdusă în anul 1968 şi să-şi asume sarcini metodice complexe în întreg teritoriul judeţului, ce nu se puteau îndeplini printr-un singur post de inspector.

Apare în acest context Decretul 703/1973 al Consiliului de Stat al R.S.R., care reglementează misiunea, funcţiile, serviciile şi normarea posturilor în toate instituţiile cultural-educative din România, inclusiv în biblioteci. Drept urmare, în ţară, deci şi în Bihor, se formează următoarea reţea de biblioteci publice: **comunale** (cu indemnizaţie; sau cu post salariat la cele cu minimum 3.000 de cărţi şi 6.000 de locuitori), **orăşeneşti**, **municipale** şi **judeţene** (în municipiile reşedinţă de judeţ). Astfel, Biblioteca municipală Oradea devine **Biblioteca judeţeană – Bihor**, cu acelaşi patrimoniu şi sediu, dar dobândind un evantai nou de funcţii judeţene de îndrumare şi control de specialitate.[16] Sub acest titlu funcţionează până în anul 1991, când prin Decizia 466/15 noiembrie a Prefecturii judeţului Bihor i se atribuie numele de **"Gheorghe Şincai"**, la propunerea şi referatul nostru, motivat de numeroasele legături cu Oradea, bibliografice şi culturale, ale celebrului istoric român, ale cărui manuscrise de bază, inclusiv *Cronica românilor*, timp de 150 de ani s-au păstrat în clădirea bibliotecii orădene.[17] Şi astfel a rămas până acum, Biblioteca Judeţeană "Gheorghe Şincai" Bihor, când, după multe operaţiuni pregătitoare, începe să părăsească clădirea

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

unei evoluții semicentenare (1952 – 2002). În data de luni, 9 august 2002, primele trei camioane cu rafturi au ieșit din clădire, mutându-se la sediul nou, din Piața 1 Decembrie nr. 12.

Analiza semicentenarului de activitate într-un loc a unei biblioteci, care sosea cu circa zece mii de volume în 1952 și pleacă acum cu circa 650.000 de volume, nu este un proces simplu, iar el ar trebui să urmeze linia consemnării și demonstrării în timp a datelor ce privesc funcțiile fundamentale ale bibliotecii, începând de la cele cinci, care au fost și sunt, oricând și oriunde obligatorii, analizându-le pe fiecare în dinamica lor, a serviciilor și ofertei create, precum și a indicilor de performanță înregistrați, în raport cu colecțiile și populația-țintă.

Formarea și dezvoltarea colecțiilor

Aceasta a fost funcția dominantă și definitorie pentru Biblioteca de la Oradea, care a cunoscut o dezvoltare accelerată a colecțiilor sale în perioada de după mutarea în noul sediu și până prin anii optzeci ai secolului trecut. Procesul a fost similar și destul de uniform în toate bibliotecile de acest tip din România. Cel mai bine reflectă procesul primul *Ghid al bibliotecilor din România*, editat în anul 1958 și reeditat în 1970.

După organizarea serviciilor în spațiul primit și conceperea unui tip de rafturi, metalice și mobile, la depozitele pentru colecțiile de bază, respectiv de lemn și fixe, la colecțiile uzuale, Biblioteca a putut beneficia de circa 1.870 metri pătrați de spațiu orizontal și circa 12.300 metri liniari de raft. Din acest total, care s-a constituit treptat, din cauza tradiției puternice locale, cât și a configurației neadecvate a volumetriei sălilor și a traseelor în clădire, numai jumătate se forma ca raft de acces liber. Ceea ce era puțin.

Altfel spus, depozitele erau prea mari și aveau o pondere descurajant de mare în raport cu sălile de acces liber la raft a cititorilor.

În mod tradițional se consacra mai mult astfel rolul sălii de lectură, împrumutul temporar în bibliotecă a cărților, față de împrumutul pentru acasă, care, după câte știu, este mai eficient, deoarece asigură o lectură mai personalizată.

Formele și metodele principale de dezvoltare a colecțiilor au fost în cazul nostru următoarele:

- continuitatea colecțiilor anterioare;
- achiziția prin cumpărare;
- achiziția prin donații;
- schimbul de publicații cu alte biblioteci;
- depozitul legal (după 1996);
- transferul de publicații (mai recent, dar deocamdată nesemnificativ).

Observând informațiile înregistrate în statistica de bibliotecă, vedem că progresul colecțiilor a fost următorul, potrivit R.M.F.-ului general:

ANUL	INTRĂRI	SCOATERI	TOTAL EXISTENT
1952	10.175	53	16.142
1955	15.941	1608	51.201
1960	6.083	683	85.406
1965	51.246	5421	175.803
1970	13.709	3217	289.529
1975	13.580	4162	349.404
1980	15.130	790	418.840
1985	16.600	370	503.941
1989	13.191	3431	565.414

Vedem din aceste cifre că procesul de achiziție a fost permanent ascendent, pozitiv, adică mereu intrările au fost mai multe decât scoaterile, asigurându-se progresul absolut al colecțiilor în toată perioada 1952 – 1989. Și încă de memorat procentul mare al scoaterilor, care totalizează până în 2001 peste 236.000 u.e. în cincizeci de ani, deși mai nou se apreciază că acesta este un procentaj mic de scoateri, în comparație cu ciclul de înnoire a informației la 4 – 5 ani. Este adevărat cu referire la ultimele două decenii, dar în condițiile deceniilor precedente, cât și ale situației de la noi, raportul dintre intrări și ieșiri a fost încurajator, iar dezvoltarea colecțiilor a întreținut un proces extraordinar, ascendent. Care, desigur, acuma nu mai este văzut, nu mai corespunde, deoarece dinamica informației cere înnoirea totală a colecțiilor într-un interval de timp mult mai scurt, dacă se poate la cinci ani, cel puțin ca deziderat.

Dinamica după 1990 a colecțiilor se prezintă astfel:

ANUL	INTRĂRI	SCOATERI	TOTAL EXISTENT
1990	18.671	33.120	550.965
1991	18.616	17.978	551.603
1992	16.989	7.322	561.270
1993	17.214	2.719	575.765
1994	9.282	7.577	577.470
1995	11.366	4.996	583.840
1996	9.104	226	592.718
1997	12.704	500	604.922
1998	11.117	195	615.844
1999	10.255	778	625.321
2000	9.172	9.714	624.779
2001	10.303	2.443	632.639

Valoarea totală, neactualizată, a patrimoniului bibliografic, după R.I.-general, se ridică la două miliarde de lei, patrimoniul total al bibliotecii depășește 2,77 miliarde lei, iar bugetul pe anul în curs, având în vedere și rectificarea așteptată din luna octombrie, cât și lucrările de reparații capitale la clădirea primită ca alternativă pentru mutare, se va duce către 13,5 miliarde de lei. Total personal, 67 de posturi, din care 52 persoane de specialitate, bibliotecari cu studii medii sau superioare. Avem în bibliotecă doi doctori și doi doctoranzi. Potrivit criteriilor din Regulamentul-cadru al bibliotecilor publice, emis de către Ministrul Culturii în 1998, anexa cu normarea posturilor, am fi avut dreptul la 124 de posturi pe deplin motivate. Desigur că am cerut mărirea organigramei, dar ni s-a răspuns mereu să înțelegem că nu există suficiente încasări la Ordonatorul principal de credite, pentru a ni se putea mări fondul de salarii. Din această discuție am rămas, totuși, cu imaginea și credința și chiar cu mândria că fiecare bibliotecar ține două locuri, ca încărcare cu sarcini și operațiuni în fișa de post. În noua lege a bibliotecilor[18], în mod surprinzător criteriile de normare a posturilor se schimbă atât de mult, încât noi, față de populația municipiului Oradea (de 210.000 locuitori la recensământul recent) nu numai că nu mai putem spera să primim posturi, dar ar trebui să coborâm la numai 30 de posturi de specialitate. Ca mic comentariu, sunt întemeiat să spun că o așa de radicală diferență de apreciere între două acte normative, ce apar la distanță scurtă de timp, de numai patru ani, nu este și nu poate fi real motivată, prin urmare singur criteriul populației nu este suficient și temeinic. Ori este fixat greșit la grila de 7.000, ori trebuie

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

completat cu alte criterii, care ţin de colecţii, de tipuri de funcţii şi servicii, care formează în totalitate produsul ofertat al bibliotecii. Altfel, dacă nu se va înţelege, actuala reţea de biblioteci judeţene, cât şi cele orăşeneşti, se va prăbuşi şi se va sparge.

Din ansamblul celorlalţi indicatori de performanţă, cultivaţi de SR – ISO 2789/1993, apoi de către proiectul european LIBECON şi de către proiectul românesc PROBIB 2000, mai prezentăm următorii:

ANUL	UTILIZATORI	VOLUME UTILIZATE	FRECVENŢĂ TOTALĂ
1968	15.687	414.017	164.992
1989	24.933	441.163	–
1990	18.126	321.607	–
1991	21.710	368.134	–
1992	23.360	406.541	–
1993	24.211	421.146	720 frecv. zilnică
1994	24.197	448.999	–
1995	26.079	548.923	–
1996	27.218	497.345	237.873
1997	27.491	503.336	250.285
1998	26.636	554.066	265.363
1999	28.997	554.956	251.141
2000	30.628	478.976	224.181
2001	19.863	505.065	239.902

Scăderea alarmantă a numărului de cititori înscrişi în anul 2001 de fapt nu este o scădere, ci reprezintă venirea la realitate, după ce am creat dispeceratul unic de înscrise a cititorilor într-un singur loc la bibliotecă, de unde puteau vizita apoi toate secţiile şi toate filialele bibliotecii. În felul acesta s-a eliminat înscrierea repetată a aceluiaşi cititor şi numărarea lui de mai multe ori în fiecare secţie, unde i se redacta fişa-contract de împrumut. A mai contribuit la această scădere numărul de inventare de verificare a patrimoniului bibliografic, împărţit în 18 gestiuni. Aceste inventare au fost declanşate la cererea Curţii de conturi din Bihor şi au fost făcute parţial cu secţiile închise pentru public, ceea ce a influenţat negativ accesul la colecţii. Pentru aceste note succinte, mai consemnăm că începând cu data de 19 iulie 1999 am introdus abonamentul anual de înscriere şi frecventare a bibliotecii, în cuantum atunci de 40.000 lei, respectiv 20.000 lei, care în acest an este de 60.000 lei pentru adulţi, respectiv 40.000 lei pentru elevi, studenţi, existând gratuitate pentru şomeri, militari, casnice, pensionari, ziarişti şi alte categorii defavorizate economico-financiar. Sumele încasate de circa 700 milioane de lei au fost destinate în totalitate pentru investiţii în echipamente de informatizare şi astfel am putut începe şi acest proces de modernizare a serviciilor de prelucrare şi împrumut, care este în curs, prin aplicaţie de TINLIB.

Din procesul de reformă în bibliotecă, despre care putem cu temei vorbi, începând din anul 1997, mai enumerăm extinderea colecţiilor de carte curentă prin filiale noi, înfiinţate în cartierele mărginaşe ale municipiului. Astfel, după ce în anii 1990 – 1993 Biblioteca a pierdut trei filiale, în spaţii revendicate de foştii proprietari, în 2000 – 2001 am putut reveni cu trei filiale noi şi moderne, în cartierele **Decebal**, **Dacia** şi **Episcopia Bihorului**.

Continuarea dezvoltării funcţiilor comunitare ale bibliotecii ne cere să insistăm la Primărie, pentru a obţine spaţii bune pentru filiale şi în cartierele Nufărul (de peste 50.000 locuitori), Velenţa (cu mulţi rromi), Eminescu şi Calea Aradului, ajungând la un total de 10 filiale în funcţiune, ceea ce este suficient şi motivat pentru Oradea.

Sub aspectul funcţiilor teritoriale, de tip judeţean, ale bibliotecii noastre, ele au cunoscut o lărgire şi amplificare, motivate de noua realitate a judeţului din punct de vedere biblioteconomic. Această situaţie este negativă. Pot să spun că cele 15 funcţii teritoriale, pe care le-am formulat şi pe care căutăm să le punem în teren, reprezintă o urgenţă şi ele au nevoie prioritară de sprijin logistic, financiar şi de personal, pentru a putea fi înfăptuite şi pentru a opri involuţia, ce se

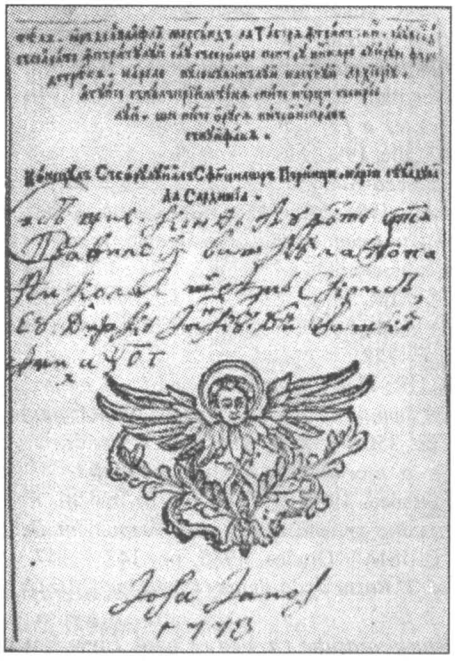

Însemnare manuscrisă din 1773 pe *Cazania lui Varlaam*, Iaşi, 1643

Pagina de titlu la *Molitvelnic*, Blaj, 1815

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

petrece în bibliotecile comunale. Dintre cele 15 funcţii teritoriale, de această dată voi insista asupra următoarelor patru, care sunt de importanţă organică.

• Funcţia de depozit legal judeţean, introdusă de Legea 111/1996. Foarte utilă şi rulează în condiţii bune la Oradea. În registrul unic judeţean pentru DL am înregistrat peste două mii de poziţii în cinci ani, la cele 10 tipuri de infodocumente, avute în vedere de legiuitor.

• Funcţia juridică, de apărare a bibliotecii şi a bibliotecarilor faţă de ingerinţele dezastruoase ale factorilor de risc, persoane fizice şi juridice, uneori chiar autorităţi locale, care vor să desfiinţeze posturi, la bibliotecă, sau să le ocupe după criterii emoţionale. Am avut situaţii, inclusiv procese, în care punctul de vedere, exprimat de noi în temeiul legii, a dat câştig de cauză unor bibliotecare, alungate de la locul de muncă de către primari primitivi. Şi au fost reintegrate prin hotărâre judecătorească. Dar funcţia juridică este mult mai largă şi priveşte nevoia de apărare a reţelei şi a întregului patrimoniu al bibliotecilor din judeţ, buna aplicare a noii legi a bibliotecilor. La care biblioteca judeţeană are menirea şi calitatea de a contribui ca oficiu de specialitate.

• Funcţia de oficiu bibliografic judeţean, care să preia sarcinile de control bibliografic universal şi naţional şi să le ducă în teritoriu, în fiecare bibliotecă din judeţ, deoarece Biblioteca Naţională a renunţat, din păcate, la asemenea intenţii şi cred că nici nu le mai poate induce în teritoriu, din moment ce nu le mai poate menţine nici în propria curte. Cred că biblioteca judeţeană ar putea îndeplini rolul de transportator de specialitate între Autoritatea bibliografică naţională şi practica din bibliotecile comunale, orăşeneşti, municipale, pentru coerenţa prelucrării biblioteconomice, a elaborării coordonate şi partajate a instrumentelor de informare bibliografică, cât şi a calendarului cultural anual, cu ceea ce acesta are uniform şi cu ceea ce are diform, sau local.

• Funcţia de conservare şi prezentare a colecţiilor, mobilierului, clădirilor. Nu ştiu cum se stă în alte judeţe, dar la Bihor cea mai mare parte a bibliotecilor au grave probleme de conservare şi au nevoie de îndrumare, de expertize, de tratamente. După 1998 am început să **formăm** Laboratorul de conservare şi legătorie, cu patru posturi, care are atribuţii interne, pentru propriile nevoi ale Bibliotecii judeţene, inclusiv de dezinfecţie, dezinsecţie şi deratizare trimestrială, dar are şi atribuţii externe, care privesc asistarea, gratuită sau cu plată, a tuturor bibliotecilor din Oradea şi din judeţ. De curând am editat primul număr, pe luna septembrie 2002, a Buletinului trimestrial "Sănătatea cărţilor", primul de acest fel din România, care în 16 pagini încearcă să învie şi să facă activă munca de conservare şi prezentare a colecţiilor în fiecare localitate.

În notele din partea a treia a acestui excurs ne vom ocupa de calendarul cultural, de cartea veche românească şi străină din colecţiile noastre, datând dintre anii 1461 – 1830, precum şi de planul editorial al bibliotecii, ca expresie a muncii de cercetare ştiinţifică internă şi de documentare bibliografică, în mod firesc şi imperativ desfăşurate într-o bibliotecă judeţeană, chiar dacă legea mereu a uitat să accentueze că şi bibliotecile publice desfăşoară inerent activitate ştiinţifică, măcar unde şi unde.

Note bibliografice –

la partea I (nr. 8 al revistei) şi partea II

1. *Oradea în istoria bibliotecilor noastre medievale*. Capitol în: Jakó Zsigmond, *Philobiblion transilvan*, cu o introducere de prof. univ. dr. Virgil Cândea, Bucureşti, Kriterion, 1977, pp. 13 – 71; BULUŢĂ, Gheorghe, *Scurtă istorie a bibliotecilor din România*, Bucureşti: Editura Enciclopedică, 2000, pp. 13 – 17; *Istoria oraşului Oradea* / Coord. Liviu Borcea, Oradea, Cogito, 1995, pp. 315 – 322, 428 – 429. Evoluţia populaţiei oraşului, respectiv municipiului Oradea este prezentată astfel: 1920: 68.081 locuitori; 1930: 82.653; 1941: 92.942; 1948: 87.774; 1956: 99.685; 1960: 105.949; 1970: 137.662; 1989: 229.823; 1992: 221.377.

În 1927 erau 81.123 de locuitori, din care 20.262 erau evrei şi 36.779 maghiari. În 1930, faţă de 82.653 de locuitori în Oradea, 42.200 erau maghiari, 14.640 erau evrei şi 22.945 erau români. În 1941 se produce un dezastru demografic, în urma aplicării Diktatului de la Viena, care a atins şi Oradea. Astfel, se produce un proces amplu de schimbare a populaţiei, românii pleacă masiv în refugiu, respectiv vin ungurii din regiunea panonică şi se aşează în Oradea. Astfel în 1941, la 92.942 de locuitori, sunt 85.383 unguri şi numai 4.835 români, respectiv 1.546 evrei. Se poate observa că şi aceştia din urmă au părăsit masiv oraşul, speriaţi de măsurile discriminatorii, pe care a început să le ia administraţia maghiară vremelnică, sau nu şi-au declarat naţionalitatea autentică, probabil de teamă.

Prima afirmare şi analiză a conceptului de bibliotecă mobilă a românilor, respectiv despre perioada populară a biblioteconomiei româneşti, am făcut-o la Braşov, cu prilejul unei sesiuni de comunicări, organizată la Biblioteca Judeţeană **"Astra"** în anul 1985.

2. Mălinaş, Constantin, *Catalog de carte românească veche* / Cuvânt înainte prof. univ. dr. Dan Simonescu, Oradea, Editura **"Mihai Eminescu"**, 1993, 162 p. cu ilustr. şi bibliografia domeniului în Bihor; Titus L. Roşu, *Însemnări şi inscripţii bihorene*, vol. I – II, Oradea, Editura Universităţii, 1999, 288 p.

3. IORGA, Nicolae rosteşte aceste cuvinte în conferinţa ţinută la Oradea în data de 17 octombrie 1920. Cf. RADU, Iacob, *Istoria diecezei române unite a Orăzii Mari*, Oradea, Tipografia românească, 1932, pp. 102 – 103.

4. DENSUŞIANU, Nicolae, *Cercetări istorice în arhivele şi bibliotecile Ungariei şi ale Transilvaniei*. Raportul înaintat Academiei Române, Bucureşti, 1880, pp. 12 – 24; RADU, Iacob, *Manuscriptele din Biblioteca Episcopiei Unite din Oradea-Mare*. În: Analele Academiei Române. Memoriile Secţiunii Literare. Seria 3, Tom 1, Bucureşti, 1923, 48 p.; *Occisio Gregorii in Moldavia Vodae tragedice expressa* / Ediţie şi studiu de Lucian Dimba. Cluj-Napoca: Dacia, 1983, 163 p.

5. FAUR, Viorel, *Societatea de lectură din Oradea (1852 – 1875)*, Oradea, Muzeul Ţării Crişurilor, 1978, 336 p.; HORGA, Ioan, *Contribuţii la cunoaşterea iozefinismului provincial*, Oradea, Editura Universităţii, 2000, 238 p.; Idem, *L'Église gréco-catholique romaine (Uniate) a l'époques des Lumières*. L'eveché d'Oradea, 1780 – 1830, Lille, 1996; Idem, *Tradiţie şi noutate în spiritualitatea românească greco-catolică din epoca Luminilor*. Episcopia din Oradea, Oradea, 1996; MĂLINAŞ, Constantin, Contribuţii *la istoria iluminismului românesc din Transilvania: Ioan Corneli (1762 – 1848)*. Teza de doctorat, Cluj-Napoca, 2000, 478 p.

6. MAXIM, Virgil, *Biblioteca lui Samuil Vulcan şi cititorii săi*. În: *Biblioteca şi şcoala*, Oradea, Biblioteca Judeţeană Bihor, 1976, pp. 205 – 228.

7. FAUR, Viorel, *Cărţile româneşti din biblioteca iluministului orădean Samuil Vulcan*. În: "Revista bibliotecilor", Bucureşti, nr. 6, 1972, pp. 350 – 353; MĂLINAŞ, Constantin, CĂLUŞER Iudita, *Biblioteca Liceului din Beiuş între anii 1835 – 1845*, în "CRISIA", Oradea, 1982, pp. 411 – 418; Ibidem, *Informaţii documentare inedite privind biblioteca Liceului din Beiuş (1840 – 1890)*, în "CRISIA", Oradea, 1985, pp. 147 – 157. Ibidem, *Biblioteca prof. T. Roşiu de la Beiuş (1894)*, în "CRISIA", pp. 213 – 227.

8. *Istoria oraşului Oradea* / Coord. Liviu Borcea, Oradea, Cogito, 1995, pp. 316 – 317; Borcea Liviu, *Începuturile bibliotecii publice la Oradea*. În: Biblioteca "Gheorghe Şincai": Buletin metodic, Oradea, an 4, nr. 1(5), ian. 1994, pp. 8 – 15.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

9. ŢOCA, Mircea, *Arhitectura secesiunii din Oradea*. În: *Centenar muzeal orădean*, Oradea, Muzeul Ţării Crişurilor, 1972, pp. 613 – 620.

10. [*Primul regulament*]: Szabályzat Nagyvárad város nyilános könyvtárának szervezéséről és vezetéséről. Nagyvárad: Sonnenfeld Mũnyomda, 1911, 17 p.; BODNÁR János, *A Nagyváradi nyilványos könyvtár keletkezése és működésének első esztendeje*. Nagyvárad, 1913, 28 p.; Idem, *Nagyvárad város nyilványos könyvtárának II-ik éve. Jelentés 1913-ról*, Editura Levai, 1913, 30 p.; Ibidem, *Jelentés 1914-ról*, Oradea: Editura Lászky Armin, 1914, 194 p.; Ibidem, *Jelentés 1915-ról*, 1916, 22 p.; Ibidem, *Jelentés 1916-ról*, Oradea: Editura Sonnenfeld, 1917, 22 p. Pentru anii 1917, 1918 şi 1919 s-au păstrat rapoartele aceluiaşi director, Bodnár János, dar numai manuscrise în colecţiile Bibliotecii Judeţene **"Gheorghe Şincai"** Bihor, Oradea, cota II 36.409.

LENGHEL, Ioan, *Biblioteca publică din Oradea – fapte şi date pentru o viitoare monografie*. În: *Contribuţii culturale bihorene*, Oradea, 1974, pp. 377 – 389.

MĂLINAŞ, Constantin, *Funcţiile teritoriale ale bibliotecii judeţene*. În: "Biblioteca", Bucureşti, 53, nr. 10, oct. 2001, pp. 500 – 502.

11. ILÆA, Ana, Dr. CĂLUŞER Iudita, *Începuturile bibliotecii publice româneşti din Oradea 1920 – 1930*, lucrare ms. susţinută la Simpozionul de biblioteconomie de la Universitatea Oradea, 29 mai 2002, 21 file.

12. Ibidem, f. 18 – 19.

13. *Catalogul alfabetic al Bibliotecii publice a municipiului Oradea-Mare*. I Secţia ştiinţifică românească. II Secţia literară românească. Oradea-Mare: Tipografia românească, 1922, 159 p.

Catalogul alfabetic al Bibliotecii publice a oraşului. Secţia literară. Literatură maghiară. Literatură ştiinţifică străină. Oradea-Mare: Editura Bibliotecii publice a oraşului Oradea-Mare, [1922] (Beres Károly könyvnyomda), 118 p.

14. *Publicaţiile interzise până la 1 mai 1948*. Bucureşti, Ministerul Artelor şi Informaţiilor, 1948, p. 11.

15. După anul 1951, ca efect al H.C.M. 1542/51, ia fiinţă **Şcoala specială de bibliotecari** de la Bucureşti, cu durata de 4 luni şcolarizare, respectiv se redactează manualul *Minimum de tehnică de bibliotecă* (ediţia a doua în 1958), care a stat mult timp la temelia profesiei de bibliotecar şi a practicii de bibliotecă. În anul 1958 se elaborează "Reguli de descriere bibliografică pentru Fondul de Stat al Cărţii", care a însemnat primul standard, ca să-i spunem aşa, pentru uniformizarea notiţei catalografice la noi, ce a rezistat până apare I.S.B.D.-ul.

Un semnal de exigenţă profesională în selectarea şi promovarea bibliotecarilor apare în H.C.M. 1241/1955 şi în H.C.M. 1360/1956, care reorganizau bibliotecile centrale regionale, stabileau cerinţele pe funcţii şi precizau nivelul de pregătire necesar. De pildă, directorul nu putea fi în continuare cu studii medii, trebuia să aibă studii superioare.

Între anii 1963 – 1970 funcţionează **Secţia biblioteconomie** în cadrul Facultăţii de filologie din Institutul Pedagogic de 3 ani de pe lângă Universitatea Bucureşti. Apoi se desfiinţează şi rămân numai cursuri facultative de biblioteconomie, predate de **Dan SIMONESCU** (1970 – 1972), **Corneliu Dima DRĂGAN** (1972 – 1980) şi **Eugen MARINESCU** (1980 – 1991). După 1970 şi până în 1990 au existat numai cursuri de perfecţionare. Pentru bibliotecarii cu pregătire medie, între anii 1969 – 1975 a funcţionat **Şcoala postliceală de biblioteconomie**, pe lângă Grupul Poligrafic "Dimitrie Marinescu" din Bucureşti. Acolo se pregăteau prin cursuri de doi ani bibliotecari şi legători de carte.

16. MĂLINAŞ, Constantin, *Op.cit.*, p. 501.

17. MĂLINAŞ, Constantin, *Gheorghe Şincai şi Oradea*, în "FAMILIA", Oradea, nr. 3, martie 1979, p. 4.

18. "Monitorul Oficial", Bucureşti, 18 iunie 2002.

Constantin Mălinaş, *Tipografi, tipografii şi edituri în Bihor 1565 – 1948*, Editura "Mihai Eminescu", Oradea, 1995

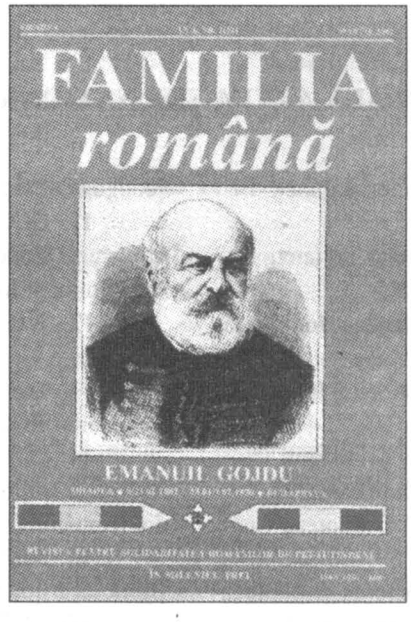

Publicaţii editate cu participarea Bibliotecii Judeţene "Gheorghe Şincai" Oradea

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Meridian biblioteconomic

ROMÂNIA

MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR
Nr. 2087 din 13.08. 2002

MINISTERUL EDUCAŢIEI ŞI CERCETĂRII
Nr. 4265 din 19.08.2002

ORDIN
pentru înfiinţarea Comisiei Naţionale a Bibliotecilor

În temeiul prevederilor art. 11, alin. (5) din Hotărârea Guvernului nr. 28/2001 privind organizarea şi funcţionarea Ministerului Culturii şi Cultelor, cu modificările şi completările ulterioare şi ale art. 9, alin. (1) din Hotărârea Guvernului nr. 23/2001 privind organizarea şi funcţionarea Ministerului Educaţiei şi Cercetării, cu modificările şi completările ulterioare;

având în vedere dispoziţiile art. 59, art. 60, alin. (3) şi (4) din Legea bibliotecilor nr. 334/2002,

Ministrul Culturii şi Cultelor şi Ministrul Educaţiei şi Cercetării emit următorul

ORDIN

Art. 1 – Se înfiinţează Comisia Naţională a Bibliotecilor, denumită în continuare Comisie, organism ştiinţific şi de decizie în domeniu, sub autoritatea Ministerului Educaţiei şi Cercetării şi a Ministerului Culturii şi Cultelor.

Art. 2 – Se aprobă componenţa nominală a Comisiei, prevăzută în anexa care face parte integrantă din prezentul Ordin.

Art. 3 – În termen de 45 zile de la data intrării în vigoare a prezentului Ordin, membrii Comisiei vor alege preşedintele şi secretarul Comisiei, cu votul majorităţii simple.

ACAD. RĂZVAN THEODORESCU
MINISTRUL CULTURII ŞI CULTELOR

ECATERINA ANDRONESCU
MINISTRUL EDUCAŢIEI ŞI CERCETĂRII

COMPONENŢA NOMINALĂ A COMISIEI NAŢIONALE A BIBLIOTECILOR

1. RODICA MAIORESCU – Director adjunct, Biblioteca Naţională;
2. RODICA COSMACIUC – Director adjunct, Biblioteca Metropolitană Bucureşti;
3. DOINA POPA – Director, Biblioteca Judeţeană "Octavian Goga" din Cluj-Napoca;
4. ELENA LEONTE – Director, Biblioteca Judeţeană "Gh. Asachi" din Iaşi;
5. VICTORIA STOIAN – Director, Ministerul Culturii şi Cultelor, Direcţia Lectură Publică, Cultură Scrisă;
6. ION STOICA – Director general, Biblioteca Centrală Universitară din Bucureşti;
7. DORU RADOSAV – Director general, Biblioteca Centrală Universitară "Lucian Blaga" din Cluj-Napoca;
8. ALEXANDRU CĂLINESCU – Director general, Biblioteca Centrală Universitară "Mihai Eminescu" din Iaşi;
9. VASILE D. ŢÂRA – Director general, Biblioteca Centrală Universitară "Eugen Todoran" din Timişoara;
10. GEORGE ANCA – Director general, Biblioteca Pedagogică Naţională "I.C. Petrescu" din Bucureşti;
11. GEORGE CORBU – Director general adjunct, Ministerul Educaţiei şi Cercetării, Direcţia Generală pentru Patrimoniu şi Investiţii;
12. VIRGIL CÂNDEA – Membru al Academiei Române;
13. GABRIEL ŞTREMPEL – Director, Biblioteca Academiei Române;
14. CONSTANTIN BOSTAN – Prim-vicepreşedinte, Asociaţia Naţională a Bibliotecarilor şi Bibliotecilor Publice din România (ANBBPR);
15. MIRCEA REGNEALĂ – Preşedinte, Asociaţia Bibliotecarilor din Învăţământ-România (ABIR)
16. LIVIU BUTUC – Vicepreşedinte, Asociaţia Bibliotecarilor şi Documentariştilor din Bucureşti (ABIDOB);
17. MARIANA IOVA – Preşedintele Secţiunii Colecţii Speciale, Federaţia Asociaţiilor de Bibliotecari din România (FABR).

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

A 68-a Conferință Generală IFLA

Glasgow

18 – 24 august 2002

Declarația de la Glasgow despre biblioteci, serviciile de informație și libertatea intelectuală

Întrunită la Glasgow, cu ocazia celor 75 de ani de la înființare, Federația Internațională a Asociațiilor Bibliotecare (IFLA) declară:

IFLA proclamă dreptul fundamental al oamenilor de a avea acces la și de a se exprima prin informație, fără restricție.

IFLA și membrii săi din întreaga lume sprijină, apără și promovează libertatea intelectuală, așa cum este exprimată în Declarația Universală a Națiunilor Unite despre drepturile omului. Libertatea intelectuală însumează bogăția de cunoștințe umane, opiniile, gândirea creativă și activitatea intelectuală.

IFLA afirmă că respectarea libertății intelectuale este o responsabilitate de bază a bibliotecilor și a domeniului informațiilor în întreaga lume, exprimată prin coduri deontologice și demonstrată prin practică.

IFLA afirmă că:

• Bibliotecile și serviciile de informații oferă acces la informații, idei și creații în orice mediu și fără frontiere. Ele sunt porți către cunoaștere, gândire și cultură, sprijinind independența deciziilor, dezvoltarea culturală, cercetarea și educația permanentă deopotrivă pentru indivizi și grupuri.

• Bibliotecile și serviciile de informații contribuie la dezvoltarea și păstrarea libertății intelectuale și ajută la garantarea valorilor democratice și a drepturilor civile universale. Ele oferă utilizatorilor lor acces fără restricție la servicii și resurse relevante, opunându-se oricărei forme de cenzură.

• Bibliotecile și serviciile de informații trebuie să achiziționeze, să conserve și să facă disponibilă o mare varietate de materiale care reflectă pluralitatea și diversitatea societății. Selecția și disponibilitatea materialelor și serviciilor bibliotecilor trebuie reglementate de criterii profesionale și nu de opinii politice, morale și religioase.

• Bibliotecile și serviciile de informații trebuie să facă accesibile într-o măsură egală tuturor utilizatorilor materialele, facilitățile și serviciile. Nu trebuie să existe nici o discriminare pe motive de rasă, origine națională sau etnică, gen sau preferință sexuală, vârstă, handicap, religie sau convingeri politice.

• Bibliotecile și serviciile de informații vor proteja dreptul fiecărui utilizator la confidențialitate privind informațiile solicitate sau primite și resursele consultate, împrumutate, achiziționate sau transmise.

Prin urmare, IFLA face apel la biblioteci și la serviciile de informații de a susține și promova principiile libertății intelectuale și de a oferi un acces nerestrictiv la informații.

* Declarație aprobată de Consiliul de conducere IFLA, 27 martie 2002, Haga

Conferința IFLA 2002

Raport anual

Christine DESCHAMPS
Președinte IFLA

Mi s-a spus că nu am mult timp la dispoziție pentru raportul meu anual, având în vedere programul intensiv al Conferinței. Așa că voi încerca să rezum problemele pe care vreau să vi le comunic, vorbind mai întâi despre personal.

Voi începe cu un fapt pe care în mod sigur l-ați constatat: absența secretarului nostru general în ultimele trei luni. Ross a trebuit să suporte o operație majoră pe inimă. A trebuit, așadar, să ținem cont de lucrul acesta în ultimele luni, să planificăm modul în care să organizăm această conferință și cum să rezolvăm toate dificultățile create de absența lui Ross.

Aș dori să spun că, datorită eforturilor tuturor membrilor din conducere, și mai ales eforturilor coordonatorului nostru, dl. Sjoerd Koopman, care a fost numit secretar general, și care a fost sprijinit în mod competent de d-nele Magda Bouwens, în probleme administrative și Josche Neven, în organizarea logistică a Conferinței de la Glasgow, am fost în stare să depășim această situație dificilă. Ei merită mulțumirile noastre pentru munca depusă și pentru entuziasmul care le este caracteristic.

Aș dori, de asemenea, să-mi exprim mulțumirile către Sophie Felföldi, care a reușit să organizeze schimbarea website-ului nostru, fără o asistență specială; ea a lucrat așa de bine încât mai primim și acum mesaje care ne întreabă când urmează să schimbăm website-ul, deoarece procesul a decurs atât de transparent încât unele persoane nu au realizat faptul că deja s-a întâmplat.

Acesta este, totodată, momentul de a mulțumi Biblio-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

tecii Naţionale din Canada pentru că a găzduit IFLANET-ul atât de mult timp şi pentru că a ajutat la transformarea lui cu atâta bunăvoinţă, de parcă ar fi fost un proiect nou! În sfârşit, este momentul potrivit de a exprima mulţumirile noastre INIST, care ne-a făcut această ofertă generoasă şi care a lucrat eficient în realizarea acestei transformări. Cred că aceia dintre dumneavoastră care răspundeţi de website-uri ştiţi că aceasta este o realizare remarcabilă care merită să fie recunoscută. Este întotdeauna un prilej de mândrie pentru noi când organizaţiile partenere lucrează cu succes alături de IFLA.

IFLA are plăcerea de a saluta şi grupul tinerilor bibliotecari din ţările în curs de dezvoltare care au avut şansa de a fi selectaţi pentru Programul comun de pregătire OCLC/IFLA. Sprijinul din partea UNESCO ne-a permis să selectăm în acest an şi doi participanţi externi. În dezvoltarea acestui program de cooperare găsim sinergii cu mai mulţi parteneri, şi aceasta ne dă speranţa continuării lui.

Doresc să vorbesc acum despre vizitele pe care le-am făcut în acest an. La Helsinki, la o întrunire a reţelei NORDINFO, am avut plăcerea să întâlnesc colegi din toate ţările nordice. În urma întâlnirii, tot la Helsinki, cu un bibliotecar estonian, am făcut mai târziu o vizită în Estonia care are biblioteci remarcabile, în ciuda situaţiei economice dificile: am fost foarte impresionată de primirea caldă care mi s-a făcut şi de devotamentul bibliotecarilor estonieni. Identitatea lor naţională, care a fost mult timp negată sau reprimată, se reafirmă acum puternic şi prin păstrarea tuturor formelor patrimoniului documentar tipărit sau ale arhivelor etnologice.

Am fost în Vietnam pentru a doua oară, la invitaţia Bibliotecii Naţionale, şi am avut ocazia să vizitez toate categoriile de biblioteci, de la cea mai mare, Biblioteca Naţională din Hanoi, până la cea mai mică, dintr-un sat de pescari din sud, unde nu a mai fost nici un străin de când americanii au părăsit Vietnamul în 1975. Şi, în sfârşit, am fost în Africa de Sud, pentru a doua oară, la Conferinţa SCECSAL (Conferinţa Bibliotecilor din Africa de Est, Centrală şi de Sud).

Aş dori să-mi exprim din nou admiraţia pentru calitatea personalului pe care l-am întâlnit în toate aceste vizite. Având în vedere resursele care le sunt disponibile, bibliotecarii sunt extraordinar de motivaţi şi eficienţi. Mă bucur mereu când văd cum – în ciuda dificultăţilor economice, indiferent de nivelul profesional sau de mărimea bibliotecii – bibliotecarii reuşesc să aibă astfel de rezultate, să-i încurajeze pe oameni să citească, să ofere informaţii economice, ştiinţifice şi tehnice, obţinând cea mai mare valoare din resursele care le sunt disponibile. Nu trebuie să fim neapărat bogaţi pentru a oferi servicii valoroase societăţii şi comunităţii noastre de cititori. Mulţumirile mele se îndreaptă spre toţi colegii pe care i-am întâlnit în cursul acestor călătorii, pentru primirea pe care mi-au făcut-o dar şi pentru exemplul de profesionalism şi motivaţie pe care mi l-au dat.

Consider necesar a vă vorbi astăzi despre o categorie de activităţi IFLA care sunt adeseori greşit înţelese, dar care sunt totuşi importante pentru profesia noastră. Puţini membri IFLA înţeleg valoarea şi necesitatea ca IFLA să participe, la nivel internaţional, la dezbaterile diferitelor organisme din sistemul Naţiunilor Unite, pentru a reprezenta interesele profesiunii noastre. Aceste activităţi au o semnificaţie pe termen lung: deşi nu putem vedea întotdeauna, imediat, beneficiile aduse bibliotecilor, totuşi ele sunt absolut necesare în prezentarea şi apărarea punctelor noastre de vedere.

Să luăm câteva exemple:

• suntem reprezentaţi în întrunirile comitetelor Naţiunilor Unite când subiecte de interes se află pe agendă. IFLA lucrează cu UNESCO în combaterea analfabetismului, în apărarea dreptului ţărilor celor mai sărace de a avea acces la informaţii, în conservarea patrimoniului lor cultural şi, prin activitatea bibliotecilor, în înlesnirea integrării sociale şi economice a cetăţenilor din aceste ţări;

• IFLA colaborează cu WIPO (Organizaţia Mondială a Proprietăţii Intelectuale). Poate că nu sunteţi toţi satisfăcuţi de diferitele reglementări şi procedee vizând problematica drepturilor de autor, dar trebuie să ştiţi că, dacă nu am fi luat parte activă la negocieri, situaţia ar fi fost mai dificilă pentru noi;

• de curând, IFLA lucrează cu WIPO pentru a negocia libera circulaţie a proprietăţii intelectuale şi a bunurilor culturale;

• IFLA lucrează cu ISO (Organizaţia Internaţională a Standardelor) pentru crearea standardelor şi pentru compatibilitatea standardelor ISO cu cele de facto, pe care le dezvoltăm în paralel, mai ales standardele bibliografice;

• IFLA este – să nu se uite lucrul acesta – unul dintre membrii fondatori ai Comitetului Internaţional al Scutului Albastru, în strânsă cooperare cu alţi membri fondatori: Consiliul Internaţional al Arhivelor (ICA), Consiliul Internaţional al Muzeelor (ICOM) şi Consiliul Internaţional al Monumentelor şi Siturilor (ICOMOS). Scutul Albastru urmăreşte să joace un rol echivalent cu cel al Comitetului Internaţional al Crucii Roşii, dar în domeniul cultural, pentru coordonarea strategiilor de a face faţă la situaţii de criză şi de a răspunde în cazuri de necesitate;

• de doi ani lucrăm cu Asociaţia Internaţională a Editorilor (IPA) în probleme de interes comun care includ arhivarea digitală pe termen lung;

• vom fi, de asemenea, reprezentaţi la două viitoare summit-uri mondiale organizate de Naţiunile Unite. Summit-ul Mondial pentru Dezvoltare Durabilă va avea loc în toamna aceasta la Johannesburg; am fost deja reprezentaţi la nu mai puţin de cinci întâlniri de consultaţii organizate de UNESCO în vederea pregătirii pentru Summit-ul Mondial pentru Societatea Informaţională. Intenţionăm să luăm parte la trei întâlniri ale Comitetului de Pregătire şi la cele două summit-uri de la Geneva din 2003 şi Tunis din 2005.

M-am gândit că este important a vă reaminti că o bună parte a eforturilor noastre a fost dedicată acestor activităţi. Lucrul acesta nu se vede întotdeauna din exterior, dar este rolul nostru, pentru că nimeni altcineva nu poate reprezenta profesiunea noastră în aceste foruri. În cursul anului, un mare număr de bibliotecari au reprezentat, cu diferite prilejuri, comunitatea lor profesională în numele IFLA la întâlniri ale organismelor naţionale şi internaţionale.

Această lucrare cere curaj, tenacitate şi uneori chiar obstinaţie, dar este spre binele tuturor, şi IFLA îşi îndeplineşte obligaţiile în acest domeniu. Nu ne limităm numai la a da bani (prea puţini bani) secţiunilor de lucru, a găsi gazde şi locuri de întâlnire pentru activităţile noastre de bază sau de a organiza o conferinţă anuală. Gama activităţilor noastre este mult mai mare, şi eu am dorit să vă informez despre acestea. Doresc, de asemenea, să folosesc această ocazie pentru a mulţumi EBLIDA, asociaţia europeană care

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

reprezintă bibliotecile, acreditată la Uniunea Europeană şi care face, la nivel european, aceeaşi muncă pe care încercăm s-o facem noi la nivel internaţional.

Împreună putem face ca vocea noastră să fie auzită. EBLIDA şi-a sărbătorit în acest an cea de-a zecea aniversare şi am avut plăcerea de a-i întâlni pe membrii ei şi de a le spune cât de dornici suntem să lucrăm împreună pentru binele comunităţii.

Vorbind de aniversări, anul acesta sărbătorim, după cum ştiţi, cea de-a 75-a aniversare IFLA. A fost un drum lung de parcurs şi a fost o demonstraţie a calităţii profesiunii noastre, care a reuşit să treacă de la epoca tiparului, de la materialele manuale (sau în cel mai bun caz scrise la maşină) la epoca informaticii şi a reţelelor – la virtual. Când mă gândesc că unele persoane nutresc ideea că bibliotecarii sunt conformişti, demodaţi în metodele lor, "prăfuiţi" dacă doriţi, etichetaţi în diferite limbi ca "molii de cărţi" sau ca "şoareci de bibliotecă", doresc să le demonstrez că puţine alte profesiuni au reuşit să-şi însuşească noile tehnologii aşa cum am făcut noi, să reuşească să se adapteze aşa de eficient, să utilizeze aşa de bine progresul tehnic pentru a crea produse, formate şi standarde care revoluţionează profesiunea şi serviciile pe care le oferă utilizatorilor. Aceasta este de bun augur pentru anii ce vor veni – să aşteptăm întâlnirea de peste 25 de ani când vom sărbători centenarul IFLA!

(Din "IFLA Monitor", 2002)
Traducere de Ortansa ENĂŞESCU

EBLIDA
European Bureau of Library, Information and Documentation Associations

Întâlnirea anuală a Consiliului EBLIDA
Haga – mai 2002

Rapoarte pe ţări

IRLANDA
Liam Ronayne, Asociaţia Bibliotecilor din Irlanda

Bibliotecile publice pe postul naţional de radio

Postul naţional de radio şi televiziune al Irlandei, Radio Telefis Éireann, transmite în prezent o serie de 14 programe despre serviciile bibliotecilor publice, despre istoricul acestora, dezvoltările actuale şi potenţialul viitor. Seria de programe marchează şi centenarul primei biblioteci situate într-o clădire Carnegie din Irlanda.

Programe de cercetare

Agenţia de stat specializată în promovarea serviciilor bibliotecilor publice a elaborat un program de cercetare prin care, pe baza unui fond total de 127.000 euro anual, va oferi subvenţii consiliilor locale care doresc să iniţieze proiecte de cercetare referitoare la serviciile bibliotecilor publice. Temele acestor proiecte pot viza orice aspect considerat important la nivel local, dar comisia de evaluare a proiectelor va avea votul final. Primul apel pentru propuneri s-a încheiat la 5 aprilie 2002.

Promovarea bibliotecilor şcolare

Departamentele de Educaţie şi Ştiinţă şi de Administraţie locală şi Mediu din Irlanda colaborează în promovarea bibliotecilor şcolare şi a bibliotecilor publice. În curând va fi publicat un raport despre viitorul bibliotecilor şcolare, elaborat de specialişti din ambele departamente.

În luna februarie a acestui an cele două departamente au lansat un program de susţinere a bibliotecilor şcolare. Fiecare elev de şcoală primară din Irlanda a primit un formular de înscriere la bibliotecă. Această acţiune a avut deja un impact considerabil asupra gradului de utilizare a bibliotecilor.

ITALIA
Anna Maria Mandillo, Asociaţia Bibliotecilor Italiene

Scena bibliotecilor italiene poate fi descrisă ca fiind plină de lumini şi umbre. Noi biblioteci sunt în construcţie, legi noi urmează să fie aprobate în Parlament, dar, în acelaşi timp, politica noului guvern este orientată spre reducerea fondurilor culturale. În prezent, reducerile în domeniul bibliotecilor şi al arhivelor sunt de la 5% la 25% (mai ales pentru arhive).

Un nou proiect al legii depozitului legal se discută în Parlament. Actuala lege datează din 1939 şi este puternic marcată de climatul politic al timpului (controlul editorilor şi al publicaţiilor). În plus, ea nu răspunde cerinţelor prezente ale activităţii editoriale; mai precis, ea nu reglementează noile media sau diferitele tipuri de materiale imprimate.

În prezent, în nordul Italiei, se desfăşoară unele proiecte interesante pentru biblioteci. În Milano, o nouă bibliotecă europeană (BEIC) va fi specializată pe aspecte de cultură europeană. În Turin este proiectată o nouă clădire pentru biblioteca publică locală. De fapt, arhitectura bibliotecilor va fi una din principalele teme de discuţie la Congresul anual al Asociaţiei Bibliotecilor Italiene (AIB). Asociaţia, care este implicată în proiectul "@your library", a lansat recent, în colaborare cu Asociaţia Pediatrilor Italieni, un nou program naţional pentru copii, "Nati per leggere" (Născuţi pentru a citi), care constă în dezvoltarea unor noi metodologii şi activităţi în stimularea interesului copiilor pentru cărţi şi lectură.

AIB urmăreşte să coopereze cu Ministerul Culturii (Managementul General al Bibliotecilor) în elaborarea unui proiect de lege privind serviciile bibliotecilor, ca sisteme naţionale de colecţii şi servicii. Scopul acestui proiect îl reprezintă recunoaşterea rolului bibliotecilor drept un cadru fundamental de servicii în educaţie, cercetare şi referinţe

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

generale, precum şi pentru stabilirea regulilor generale şi a standardelor internaţionale.

LITUANIA

Elena Maceviciute,
Asociaţia Bibliotecarilor Lituanieni

Consorţiul lituanian al bibliotecilor de cercetare pentru licenţa resurselor electronice

Hotărârea guvernamentală privind suma taxelor care trebuie plătite pentru împrumutul public şi reproducere a intrat în vigoare la 1 iulie 2002.

A cincea întâlnire a Asociaţiei Bibliotecarilor Lituanieni

În zilele de 31 ianuarie – 1 februarie 2002 a avut loc Conferinţa internaţională "Biblioteca este o lume", organizată de Facultatea de Comunicaţii a Universităţii din Vilnius şi Asociaţia Bibliotecarilor Lituanieni, care a marcat 90 de ani de la naşterea profesorului Levas Vladimirovas (1912 – 1999), renumit bibliotecar şi cercetător.

Lituania a fost invitată de onoare la Târgul de Carte de la Frankfurt, ediţia 2002.

Prima librărie Internet a început să vândă cărţi din Lituania. În februarie 2001 a fost lansat primul website al unei organizaţii non-profit a iubitorilor de carte, care publică recenzii de carte ale cititorilor.

OLANDA

Marian Koren, NBLC

O nouă structură a bibliotecilor

În martie 2000, un grup de coordonare în restructurarea serviciilor bibliotecilor publice a prezentat Ministerului Culturii raportul "Porţi deschise spre cunoaştere", pe baza îndrumărilor Consiliului Cultural şi după consultarea cu NBLC şi cu autorităţile administrative. A fost propusă o nouă structură a bibliotecilor cuprinzând "biblioteci de bază" (comunităţi de 35 – 80.000 de locuitori), care necesită biblioteci mai mici pentru a fuziona într-o structură mai mare.

În 20 decembrie 2001 a fost semnat un acord între nivelele guvernamentale (municipalităţi, provincii şi guvernul naţional) care trebuie să-şi coordoneze politicile în domeniu. A fost înfiinţat un nou grup guvernamental consultativ pentru biblioteci din care face parte şi NBLC.

În 10 aprilie 2002 a avut loc prima întâlnire naţională. Secretarul de stat din Ministerul Culturii şi-a prezentat mesajul în faţa Parlamentului, vorbind despre rolul şi structura serviciilor bibliotecilor. Participanţii au analizat efectele şi consecinţele intrării în funcţiune a noii structuri.

Promovarea cărţii

Aproximativ 40 de milioane de cărţi se vând anual în Olanda, cu o cifră totală de afaceri de aproape 500 de milioane euro. Încă din 1930 editorii şi librarii olandezi au colaborat în activitatea de promovare a cărţii; în 1983 această sarcină a fost preluată de CPNB (Promovarea Colectivă a Cărţii Olandeze), o fundaţie înfiinţată în Amsterdam de organisme specializate şi care acoperă 90% din vânzările de carte prin librării. NBLC lucrează la elaborarea unei strategii de colaborare cu industria cărţii. Ea a alocat din bugetul propriu resurse pentru materialele de promovare a lecturii ale CPNB şi a participat la acţiuni de promovare a cărţii şi lecturii. Totodată, CPNB susţine anual o campanie de dezvoltare, vânzare şi distribuire a unor materiale precum cărţi, reviste, postere etc.

Campaniile CPNB cuprind cărţi de ficţiune, cărţi pentru copii, cărţi poliţiste, cărţi de călătorie, ghiduri turistice. De asemenea, există campanii destinate copiilor de şcoală primară, copiilor între 12 – 16 ani şi persoanelor care vizitează ocazional librăriile. Fiecare campanie este completată de o publicitate intensă, gratuită. Cele mai importante campanii sunt susţinute de publicitate prin radio şi televiziune.

"Săptămâna cărţii" este un alt eveniment promoţional, organizat timp de 10 zile în luna martie. Lansat în anul 1932, acest eveniment urmăreşte să atragă atenţia publicului asupra bogăţiei de cărţi disponibile în librării în tot restul anului. În acest scop, CPNB caută să obţină o reflectare maximă în media chiar înainte de deschiderea evenimentului, iar cumpărătorii cărţilor primesc un cadou din partea organizatorilor. "Săptămâna cărţii pentru copii" din luna octombrie este un alt eveniment prezentat de biblioteci, librari şi editori, care înregistrează o mare audienţă şi implică autori renumiţi.

Lansarea portalului naţional al bibliotecilor

Din 23 noiembrie 2001, biblioteca publică virtuală a Olandei este o realitate. Site-ul portalului naţional – www.bibliotheek.nl, o iniţiativă comună a bibliotecilor publice olandeze, şi-a deschis porţile. Biblioteca virtuală colectează cunoştinţele şi informaţiile provenite din toate bibliotecile şi poate fi accesată de la domiciliu sau din bibliotecă. Site-ul oferă facilităţi şi servicii pentru utilizatorii bibliotecii, profesori şi bibliotecari.

Un motor unic de căutare, Aquabrowser, caută deopotrivă simultan şi cu termeni asociaţi. Sursele primare sunt evidenţa naţională a titlurilor, surse educaţionale, evidenţa jurnalelor şi arhiva digitală a acestora, toate full-text. Site-ul a fost dezvoltat prin subvenţii provenite de la diferite ministere, precum şi prin Planul Naţional de Acţiune prin Magistrale Electronice (NAP) 1988 – 2000, cu 15 milioane de guldeni, pentru a garanta accesul public la Internet şi la informaţiile guvernamentale. Primăriile, provinciile şi organizaţiile bibliotecilor au contribuit, la rândul lor, la această nouă etapă, biblioteca de tip hibrid.

Acest nou concept include, de asemenea, un serviciu digital de referinţă şi de informaţii (Al@din), care este dezvoltat de LAURENS, un centru de expertiză în domeniul tehnologiilor informaţionale pentru bibliotecile publice, iniţiat de NBLC. Ideea este aceea de a uni forţele iniţiativelor locale şi regionale într-o reţea de servicii oferind o gamă variată de facilităţi: de la auto-servicii până la asistenţă de specialitate în domeniul informaţiilor. Elementul nou al proiectului îl reprezintă legătura directă cu portalul care este deţinută de NBLC. O noutate este şi strânsa cooperare cu Biblioteca Regală, care participă la grupul de referinţă şi care doreşte să facă parte din reţeaua de specialişti. În luna martie, NBLC şi Biblioteca Regală au organizat un seminar de profil, în care au fost prezentate serviciile olandeze de referinţă şi care a urmărit regruparea forţelor diferitelor tipuri de biblioteci în domeniul serviciilor digitale de referinţă.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

SPANIA

Carmen Morlon, EBLIDA

Studiu despre bibliotecile publice spaniole

Ca urmare a propunerilor incluse în "Planul de susţinere a lecturii" şi în "Planul de promovare a bibliotecilor publice spaniole", documente adoptate pentru anii 2000 – 2003, Fundaţia Germán Sánchez Ruipérez, din partea Ministerului Educaţiei, Culturii şi Sportului, a publicat în 2001 studiul "Bibliotecile publice din Spania". Acesta cuprinde date statistice despre bibliotecile publice, date despre legislaţia diferitelor Comunităţi Autonome, despre tehnologiile informaţionale, sistemele şi reţelele bibliotecilor publice, noi utilizatori şi noi servicii.

Bibliotecile publice şi Societatea informaţională

În 2001 a fost lansat un plan de automatizare a bibliotecilor, integrat în serviciile bibliotecii din Burgos.

În La Rioja a fost iniţiat proiectul SIBLA (Sistemul de Biblioteci Computerizate din La Rioja) pentru crearea unei reţele de biblioteci automatizate.

În ultimii cinci ani, Bibliotecile Publice de Stat (BPE) au oferit utilizatorilor acces gratuit la Internet (28 din cele 52 de biblioteci publice de stat au adoptat acest serviciu în 2001).

"Întreabă şi bibliotecile răspund"

Administrat în comun de bibliotecile diferitelor Comunităţi Autonome şi coordonat de Ministerul Educaţiei, Culturii şi Sportului, proiectul "Întreabă şi bibliotecile răspund" a urmărit dezvoltarea unui serviciu public de informaţii prin Internet via email şi website. Obiectivul proiectului a fost acela de a promova rolul activ al bibliotecilor publice în societatea informaţională, ca centre de informaţii, accesibile tuturor şi bazate pe colecţii de referinţă.

Cooperare între Ministerul Educaţiei şi Culturii şi Comunităţile Autonome

Există mai multe grupuri de lucru stabilite de reprezentanţi ai Ministerului Educaţiei, Culturii şi Sportului şi ai Comunităţilor Autonome şi care acoperă următoarele zone: statistică, serviciul de achiziţie a documentelor, bibliobuze, catalogul colectiv al periodicelor spaniole, digitalizare şi microfilmare, principii directoare privind serviciile bibliotecilor publice, serviciile bibliotecilor municipale, catalogarea manuscriselor şi crearea bibliografiei spaniole pentru documentele audiovizuale.

MAREA BRITANIE

Sue Brown, Institutul de Biblioteconomie şi Ştiinţe Informaţionale (CILIP)

CILIP s-a constituit ca urmare a fuzionării Asociaţiei Bibliotecilor cu Institutul de Ştiinţe Informaţionale. Noua organizaţie a luat fiinţă în mod oficial la 1 aprilie 2002 iar website-ul www.cilip.org.uk este programat pentru dezvoltare şi extindere în următorii trei ani. CILIP editează revista "Update".

Iniţiative

- **Bibliotecile şi educaţia permanentă:** rolul bibliotecilor şi al sectorului de informaţii în educaţia permanentă.
- **Conferinţa IFLA 2002:** "Biblioteci pentru viaţă: democraţie, diversitate, distribuţie", manifestare coordonată de CILIP, Glasgow, august 2002.
- **Politica naţională în domeniul informaţiei:** un grup consultativ al Asociaţiei Bibliotecilor s-a întrunit în luna octombrie 2001 pentru a pune în discuţie elaborarea unei politici naţionale în domeniul informaţiei.
- **Copyright:** dezbatere între universităţi şi Agenţia de licenţe în domeniul copyright-ului cu privire la condiţiile licenţei copyright în învăţământul superior.
- **Frontiere – Ştiinţa în biblioteci:** o campanie promoţională a Asociaţiei Bibliotecilor de a folosi contextul favorabil al "Anului Ştiinţei" în elaborarea unei strategii naţionale în domeniul educaţiei.

(Sursă: EBLIDA)

Traducere de Ortansa ENĂŞESCU

Bal la Teatrul Naţional din Bucureşti, cu ocazia vizitei arhiducelui Rudolf de Habsburg, 1884. **Gravură de F. Schlegel**

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Achiziția gratuită în biblioteci

Liviu BUTUC

Conform "Normelor metodologice privind evidența, gestionarea și inventarierea documentelor specifice bibliotecilor publice" aprobate prin O.M.C. nr. 2062/9.06.2000, Art. 10 – (1) "Intrarea în gestiune a documentelor se poate produce în următoarele situații: prin achiziții, schimb interbibliotecar, **donații**, constituirea depozitului legal național sau local, transfer, sub formă de rezultat al unor cercetări și activități proprii etc."

"Regulamentul de organizare și funcționare a bibliotecilor școlare" aprobat prin ordinul Ministerului Învățământului nr. 6566/17.06.1994 precizează la articolul 19: "completarea fondului de publicații și alte categorii de documente se face în mod sistematic prin:

a) achiziții de cărți de la unitățile specializate în aprovizionarea, editarea sau vînzarea de carte (unitățile de difuzare a cărții, librării, edituri, anticariate etc.);

b) abonamente la publicațiile seriale (periodice);

c) transfer de publicații sau alte categorii de documente de la diferite instituții potrivit prevederilor legale în vigoare;

d) **donații** de la instituții, asociații, fundații, de la persoane juridice sau persoane fizice;

e) schimb de publicații și alte categorii de documente, inclusiv de tipul audio, video sau software".

La aceste forme de completare se adaugă căi complementare: copiere, microfișare, accesare de baze de date.

Privind cu atenție cele două articole, se constată că o modalitate principală de completare și dezvoltare a fondului de documente dintr-o bibliotecă o constituie **donația**.

Delimitări conceptuale

Micul *Dicționar Enciclopedic* (București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978) definește donația ca pe un "contract solemn prin care o persoană se obligă să transmită cu titlu gratuit, în principiu irevocabil, un bun al său altei persoane". În literatura de specialitate donația este explicitată ca "achiziție gratuită", spre deosebire de achiziția oneroasă care presupune operația de cumpărare sau schimb de documente. (*Direcții și strategii de dezvoltare a colecțiilor în bibliotecile universitare*, Constanța, Ex Ponto, 2001).

Chiar dacă sunt ocazionale, donațiile reprezintă pentru biblioteci surse comode de completare (curentă și retrospectivă) a colecțiilor, deoarece nu implică obligații financiare.

Considerente istorice

De-a lungul istoriei bibliotecilor sunt consemnate nenumărate și fericite cazuri de donații.

Iată doar câteva exemple:

- mistuirea de către un incendiu accidental, în anul 47 î.Ch., a unei părți din celebra bibliotecă din Alexandria îl determină pe amorezatul Marc Antoniu să-i dăruiască iubitei sale Cleopatra – regina Egiptului – nu mai puțin de 200.000 de cărți din celebra bibliotecă adăpostită în sanctuarul Asklepeion din Pergam (orașul în care s-a inventat pergamentul – străbunicul hîrtiei – făcut din piei netăbăcite);
- marele filosof grec Platon (427 – 347 î.Ch.) a întemeiat la Atena școala numită "Academia" (c. 387 î.Ch.). Aceasta era un institut de înalte studii filosofice și matematice pe care l-a dotat cu manuscrise pitagoreiciene aduse din călătoriile sale;
- simbolul bibliocidului, Biblioteca din Alexandria, începută de Ptolemeu I (323 – 285 î.Ch.), va ajunge în final la un fond de circa 700.000 de documente, cele mai multe fiind donații și cópii.

În Evul Mediu numeroase biblioteci ale universităților europene au fost întreținute și completate din donații de cărți și dispoziții testamentare în bani. De exemplu:

- la 1253, Universitatea din Paris este înzestrată cu biblioteca personală a lui Robert de Sorbon (1201 – 1274), teolog și faimos predicator, care va da și numele celebrei universități de astăzi, Sorbona;
- Humphrey, duce de Gloucester, cel mai faimos colecționar de cărți din Anglia secolului al XV-lea, și-a donat biblioteca Universității Oxford;
- Cosimo de Medici (1389 – 1464), recunoscut ca mare bancher și protector al literaturii și artelor, a donat o importantă colecție Mănăstirii San Marco, ce va deveni, sub numele de "Biblioteca Marciană", prima bibliotecă publică italiană;
- Lorenzo de Medici (Magnificul, 1449 – 1492, din aceeași familie de conducători ai Florenței), a înzestrat orașul cu biblioteca "Laurenziană" (1471), care deținea peste 3.000 de manuscrise. (Vezi în acest sens: Albert Flocon, *Universul cărților*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976).

În istoria bibliotecilor românești practica donațiilor devine o obișnuință păstrată pînă în zilele noastre. Din multitudinea cazurilor, explicitate de Gheorghe Buluță în *Scurtă istorie a bibliotecilor din România*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 2000, am făcut o selecție aleatorie:

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

• Biblioteca Universitară din Iaşi este înfiinţată în anul 1838 de Mihail Sturdza (Biblioteca Academiei Mihăilene), care a dăruit, în anul 1839, de ziua sa onomastică, 600 de volume ca fond iniţial;

• Biblioteca Academiei, înfiinţată la 6 august 1867, a pornit la drum cu semnificative donaţii făcute de Dionisio Romano, Al. Odobescu, V.A. Urechia, D.A. Sturdza, Mihail Kogălniceanu şi Ion Ghica. Li se adaugă ulterior colecţia episcopului Dionisie al Buzăului (6.000 volume), biblioteca mitropolitului Moldovei, Iosif Naniescu, numărând peste 8.000 de volume (1894), biblioteca episcopului Melchisedec etc.;

• V.A. Urechia (1834 – 1901), proprietarul unei impresionante biblioteci, va dona în anul 1890 circa 3.500 de volume liceului din Galaţi. Tot el se va îngriji ca biblioteca să se dezvolte şi să devină publică;

• în Transilvania colecţia contelui Samuel Teleky (1739 – 1822), formată din circa 40.000 de volume, va fi deschisă pentru public în anul 1802;

• conform dispoziţiilor testamentare, biblioteca de circa 15.000 de volume a baronului Samuel Bruckenthal (1721 – 1803) va fi deschisă pentru public în anul 1817;

• "Asociaţia bibliotecilor publice cu caracter de stat", înfiinţată prin decret la 5 iulie 1919, condusă şi coordonată de Nicolae Iorga, va colecta donaţii însumînd 6.140 de volume şi 500 reviste cu care va înzestra cîteva zeci de biblioteci şi societăţi culturale din ţară.

Demne de amintit sunt donaţiile către Biblioteca Centrală Universitară din Bucureşti – puternic afectată de un incendiu devastator în timpul evenimentelor din decembrie 1989, precum şi colecţiile întregi de carte românească dăruite cu drag şi spirit de solidaritate fraţilor de peste Prut. Întrerupem aici şirul exemplelor. Ele sunt atît de numeroase, încît s-ar putea scrie o adevărată istorie a bibliotecilor care s-au format şi s-au dezvoltat prin donaţii.

Obiectul donaţiilor

Donaţiile pot fi făcute în:

a) documente cu caracter general (carte, periodice, hrisoave, hărţi, cărţi poştale, fotografii, ex-libris-uri etc.); acte diverse cu valoare documentară privind istoria locală; documente şi obiecte care relevă viaţa şi activitatea unui creator local (manuscrise, dactilograme [printuri], corespondenţă, fotografii, medalii, decoraţii, fonograme etc.);

b) piese muzeale şi de ambient: mobilier, picturi, desene etc.

Donaţiile din categoriile amintite mai sus se pot constitui în colecţii separate sau în elemente constitutive ale "Centrului de Informare Comunitară".

c) donaţii pecuniare – dirijate spre achiziţia de carte sau de tehnologie informaţională.

Donatorii

Donaţiile pot fi făcute de:

a) persoane fizice (anonime, autori, descendenţi ai acestora etc.);

b) persoane juridice (edituri, diverşi furnizori, asociaţii culturale, organizaţii guvernamentale şi nonguvernamentale, ambasade, alte instituţii);

c) biblioteci destructurate.

Din punct de vedere al locului de proveniență a donatorului, donaţiile pot fi: interne (donatorul provine din ţară) şi externe (donatorul provine din altă ţară). Donaţiile mai pot fi antume (în timpul vieţii donatorului) ori postume (donaţii testamentare care se afc pe cale juridică prin legate testamentare). – Vezi în acest sens *Direcţii şi strategii de dezvoltare a colecţiilor în bibliotecile universitare*, pg. 82.

Criterii de selecţie

Înainte de a explicita aceste criterii este necesar să subliniem că, de obicei, donatorul este cel care solicită efectuarea donaţiei printr-o intervenţie verbală ori o scrisoare de intenţie. Deseori solicitarea este însoţită de o listă cu documentele care fac obiectul donaţiei sau de o "chemare de vizionare" la domiciliu (atunci cînd este vorba de o colecţie mare). Precizăm că politica referitoare la donaţii permite bibliotecarului specialist refuzul parţial sau total al donaţiei, dar cu tact şi solicitudine. Excepţie fac colecţiile unor mari personalităţi ale culturii şi ştiinţei, care vor fi recepţionate integral şi respectate clauzele de donare sau dispoziţiile testamentare. Mai adăugăm faptul că selecţia trebuie făcută cu maxim de discernămînt de un profesionist ori de o comisie de specialişti, mai ales atunci cînd avem de-a face cu o donaţie eclectică incluzînd şi obiecte de valoare.

1. Primul criteriu care determină confirmarea unei donaţii este valoarea informaţională şi de patrimoniu a componentelor acesteia.

2. Actualitatea şi circulaţia informaţiei (conţinutul şi utilitatea acestuia).

3. Valoarea documentului în raport cu profilul şi specificul bibliotecii.

4. Relaţia cu colecţia bibliotecii (completează, îmbogăţeşte, duce la redundanţă etc.).

5. Restricţiile impuse de lectură (solicitare frecventă sau episodică) ori de depozitare şi conservare conform standardelor în vigoare.

6. Frecvenţa în bibliografii (cazul lucrărilor ştiinţifice).

7. Valoarea publicaţiilor pentru stabilirea căreia se utilizează alte repere (ilustraţiile, elementele de cartografie, limba în care este scrisă, grafica etc.).

8. Notorietatea colecţiei şi a donatorului (cazul autorilor în ale căror colecţii putem găsi, pe lîngă ma-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

nuscrise, dactilograme, fonograme, corespondență, și cărți din biblioteca proprie cu autografe ori marginalii).

9. Valoarea de moștenire culturală locală.

10. Valoarea bibliofilă.

11. Suportul material pe care sunt editate.

12. Raritatea documentelor și, bineînțeles, vechimea lor.

Selecția trebuie să opereze cu discernămînt în cazul unor documente restricționate de convențiile morale ori de inadecvarea cu realitățile social-politice (pornografie, ideologie nazistă, legionară etc.).

Și în cazul donațiilor trebuie aplicată metoda deselecției, a "plivirii" după criteriile integrității, esteticii și salubrității documentelor. Nu este de ignorat nici mediul de sănătate din care provine donația (pentru o eventuală dezinfectare). În situația în care oferta nu este acceptată, donatorul va fi îndreptat spre o altă bibliotecă, potențial interesată sau spre depozitul "morgă" (acolo unde există).

Intrarea donațiilor în inventarul bibliotecii

După finalizarea selecției urmează etapa de introducere a donației în gestiunea bibliotecii cu operațiile specifice. Cînd donația nu este testamentară, specialistul bibliotecar (comisia) încheie un proces verbal în trei exemplare cu donatorul, în care se stipulează și eventualele clauze (condiții de conservare, de comunicare, de reprografiere, drepturi de proprietate intelectuală, de utilizare în alcătuirea altor produse culturale etc.). Acest proces verbal este însoțit de o anexă de tip listă cu componentele donației care să conțină: numărul curent, autor, titlu (denumirea obiectului), loc de apariție, editură, an, preț și observații privind natura documentului. Atît procesul verbal, cît și anexele trebuie semnate de donator și de primitor (bibliotecar, membrii comisiei).

Următoarea etapă este stabilirea valorii de inventar: reevaluarea prețurilor atunci cînd acestea sunt marcate pe documente. În cazul publicațiilor românești sau străine fără preț marcat, valoarea de inventar se stabilește în funcție de reglementările în vigoare și se marchează pe fiecare unitate bibliografică. În cazul documentelor vechi, cu valoare de patrimoniu, evaluarea trebuie făcută de anticariat ori de o comisie specială de evaluare.

După înregistrarea în evidențele contabile ale instituției, documentele donației urmează circuitul firesc al oricărui document de bibliotecă: catalogare – clasificare, aplicarea însemnelor de proprietate (ștampila și numărul de inventar), plus o ștampilă cu însemnele donatorului, înregistrarea în documentele de evidență gestionară, fișarea și intrarea în cataloage. În funcție de importanța ei, donația poate fi diseminată în colecția bibliotecii (fie în fondul de bază, fie în cel uzual) ori poate rămîne compactă într-un spațiu special amenajat, cu semnalarea la vedere a numelui donatorului. Din acest moment, donația devine bun public și se bucură de același regim ca și celelalte bunuri din bibliotecă.

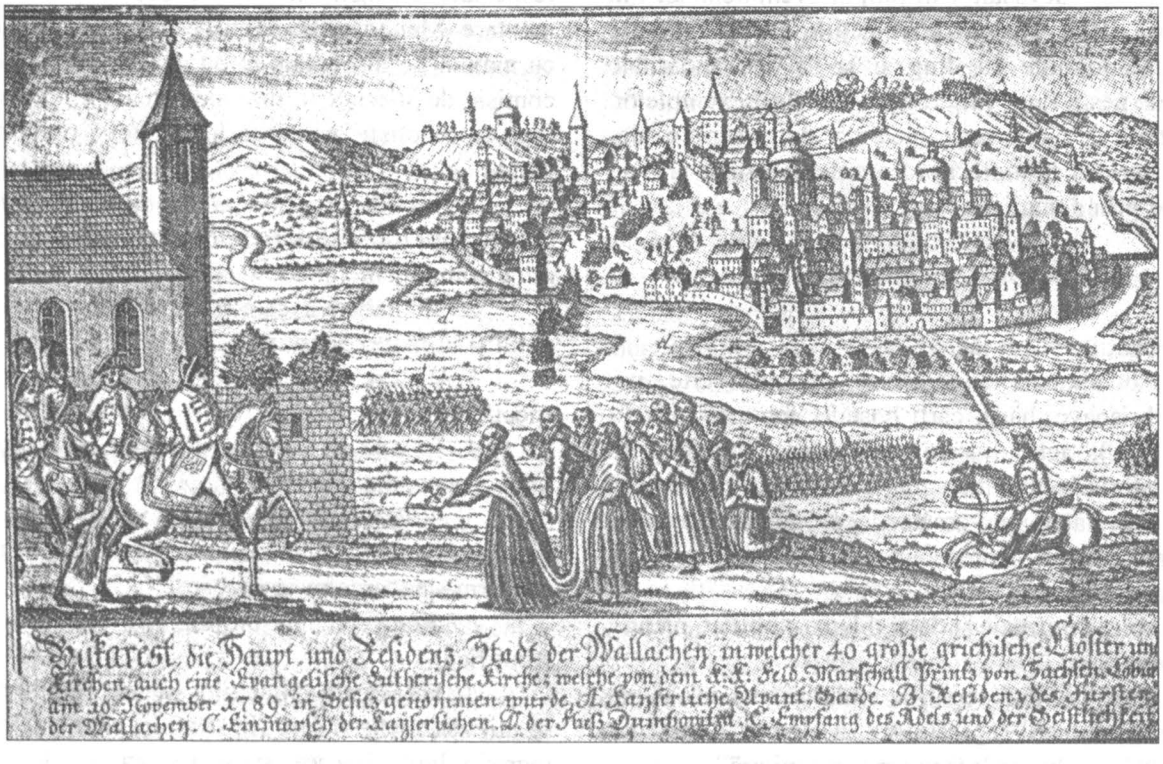

București la 1789. Vedere închipuită, dintr-o publicație a epocii

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Corespondență din Franța

Traian Vuia – 130 de ani de la naștere

Pe data de 17 august 2002 s-au sărbătorit 130 de ani de la nașterea lui Traian Vuia. În ziua respectivă, ca român adevărat, deși sunt francez get-beget, m-am dus în pelerinaj la Montesson, unde a avut loc zborul istoric care, din păcate, nu este recunoscut cum s-ar cuveni în lume. Unii spun că francezul Clément Ader a fost primul care a zburat, la Gretz-Armainvilliers, în estul Parisului.

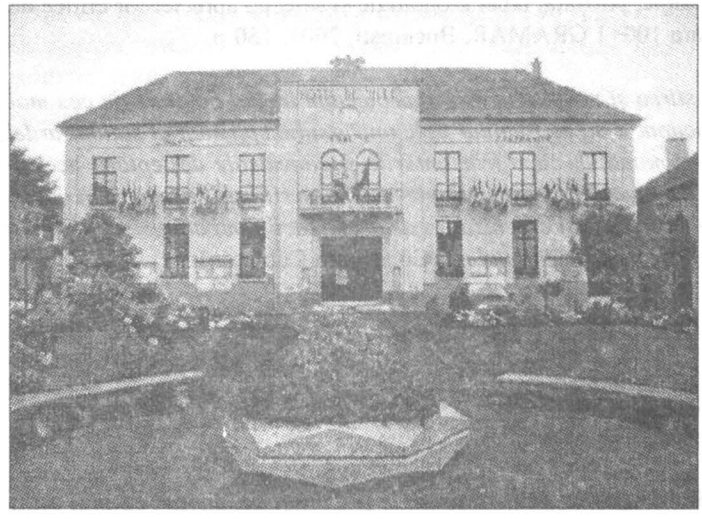

Primăria din Montesson

Nu este adevărat, pentru că o roată stătea pe pământ. Alții, cei mai mulți acum, spun că frații Wright (au fost americani și Statele Unite se laudă cu o performanță falsă) au zburat: nu au zburat cu forța lor proprie, pentru că au fost catapultați. Deci, Traian Vuia a fost primul, și faptul nu poate fi contestat. Sigur că nu a bătut un record: 12 metri e puțin, dar nu a fost cazul să atingă o distanță. Au fost martori totuși, mai ales un reporter de la renumitul ziar automobilistic "L'Auto" (actual "L'Équipe"), al cărui articol l-am citit și am văzut fotografia în ziarul original la Biblioteca Națională Franceză. Deci, este încă de lucru pentru a fi recunoscută performanța istorică a românului Traian Vuia la Montesson.

Alexandru Danielopol, fostul vice-președinte al comisiei istorice la "Aero-club de France", cea mai veche organizație aviatică mondială, a luptat o viață întreagă pentru această recunoaștere. Dar *Le Petit Larousse*, enciclopediile *Quid* sau *Universalis*, deși am intervenit, nu recunosc realitatea. Trebuie făcută o petițiune în acest sens. După cum am zis la lansarea primei mele cărți, pe 15 noiembrie 2001, la ambasada română din Paris, am propus să fie emise de poșta franceză trei timbre cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la zborul istoric de la Montesson (un triptic pe o imagine în spate: avionul Vuia 1), deci un timbru cu Traian Vuia, unul cu Aurel Vlaicu și un altul cu Henri Coandă. Toți trei au zburat la Issy-les-Moulineaux, în sud-estul Parisului.

Totuși, este un om care a recunoscut actul istoric al bănățeanului Traian Vuia: prietenul meu Jean-François Bel, primar și consilier general la Montesson, cu o placă pusă la primărie în mai 1979 (de predecesorul său), după inițiativa lui Alexandru Danielopol (deși este, în principiu, interzis să se pună o placă străină pe o primărie din Franța) și cu inaugurarea pieței Traian Vuia în fața colegiului Pablo Picasso din oraș, la 18 martie 2000, piața numindu-se înainte Piața Pablo Picasso (toate străzile din zonă poartă numele unor mari pictori, cum sunt Pablo Picasso, Alfred Sisley, Edgar Degas sau Vincent Van Gogh, între alții). Este un act de recunoaștere față de România și trebuie să-i mulțumim domnului primar.

Să trăiască Traian Vuia în istorie! La multe aniversări!

Jean-Yves CONRAD

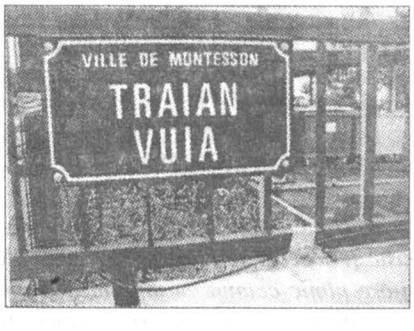

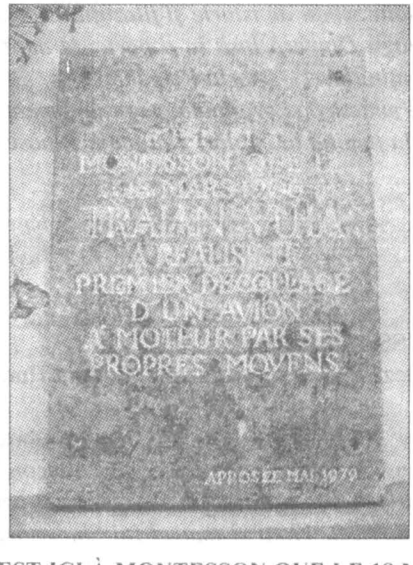

"C'EST ICI À MONTESSON QUE LE 18 MARS 1906
TRAIAN VUIA A REALISÉ LE PREMIER DECOLLAGE
D'UN AVION À MOTEUR PAR SES PROPRES MOYENS".

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Catalog

Ion AGÂRBICEANU, *Fefeleaga şi alte povestiri fantastice*
Antologie, postfaţă, tabel cronologic şi selecţia aprecierilor critice de Constantin Cubleşan
Editura 100+1 GRAMAR, Bucureşti, 2001, 160 p.

Povestirea şi nuvela lui Ion Agârbiceanu includ paginile de cea mai densă proză din întreaga sa operă. Preocupat a da aici contur epic universului spiritual al satului ardelenesc de dinainte şi de după primul război mondial, când frământările şi convulsiile deşteptării acestuia la conştiinţa plenarei sale emancipări generează puternice drame morale, scriitorul se fixează în devenirea prozei româneşti ca unul dintre cei mai interesanţi deschizători de drum, facilitând alături de Ioan Slavici consolidarea unei autentice şi viguroase linii tradiţionale... (Constantin Cubleşan)

Florin MANOLESCU, *Caragiale şi Caragiale.* Jocuri cu mai multe strategii
Ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Editura Humanitas, Bucureşti, 2002, 336 p.

E Anul Caragiale*: 150 de ani de cînd nepotul plăcintarului se năştea în comuna Haimanale, şi 90 de ani de cînd moştenitorul Momuloaiei murea, în exil voluntar, la Berlin. În înghesuiala comemorărilor, ni s-a părut că cel mai frumos omagiu pe care i l-am putea aduce ar fi să publicăm o carte despre el şi epoca lui. Nu însă orice fel de carte, ci una pe care Nenea Iancu însuşi s-o fi citit cu sufletul la gură şi, de ce nu, cu zîmbetul pe buze.*

Cartea lui Florin Manolescu, apărută într-o primă ediţie acum aproape douăzeci de ani şi epuizată în timp record, răspunde, credem, de minune acestui deziderat... (Humanitas)

Neagu DJUVARA, *O scurtă istorie a românilor povestită celor tineri*
Ediţia a IV-a revăzută, Editura Humanitas, Bucureşti, 2002, 240 p.

Autor al unor erudite studii de istorie şi filozofia istoriei apărute în Franţa, premiat de Academia Franceză, profesorul Neagu Djuvara lasă la o parte de data aceasta tonul academic, pentru a povesti tinerilor – şi celor mai puţin tineri – istoria României.

Cartea e o privire sintetică şi originală asupra momentelor-cheie din trecutul nostru, fără tabuuri sau prejudecăţi, scoţînd la lumină întîmplări mai puţin cunoscute, dar revelatoare. (Humanitas)

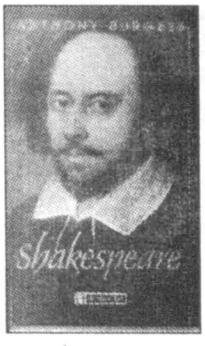

Anthony BURGESS, *Shakespeare*
Traducere din engleză de Sorana Corneanu, Editura Humanitas, Bucureşti, 2002, 280 p.

Faima lui Anthony Burgess se leagă mai ales de Portocala mecanică*, roman după care Stanley Kubrick a făcut în 1971 un film de mare succes. Acelaşi nonconformism şi aceeaşi imaginaţie din romanele, poeziile şi piesele lui Burgess se regăsesc în* Shakespeare*, care n-are nimic comun cu mulţimea monografiilor scrise pe acest subiect. Viaţa şi teatrul lui Shakespeare sînt puse în scenă cu aspect lingvistic joycean, cu o pasiune şi o înţelegere a actului creator la care doar un scriitor pur sînge poate ajunge.* Shakespeare *este spectacolul plin de umor, poezie şi fantezie al epocii elisabetane.* (Humanitas)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Carlos FUENTES, *Instinctul lui Inez*
Traducere din spaniolă de Cornelia Rădulescu, Editura Humanitas, Bucureşti, 2002, 208 p.

Călători în timp, o femeie şi un bărbat. Muzica e cea care îi apropie, cea care îi ajută să se întîlnească din cînd în cînd, să se recunoască întotdeauna. Iubesc muzica, se iubesc. Aplauze, săli pline. El, Gabriel Atlan-Ferrara, dirijorul, ea, Inez, vocea. Bagheta lui şi cîntecul ei sînt magice: supun timpul. Muzica e viaţă, istorie, poveste: naştere, moarte, război, cruzime, ură, extaz, linişte, ţipăt, vrajă, dorinţă, promisiune, damnaţiune şi mîntuire. (Humanitas)

Johan HUIZINGA, *Amurgul Evului Mediu.* Studiu despre formele de viaţă şi de gîndire din secolele al XIV-lea şi al XV-lea în Franţa şi Ţările de Jos
Traducere din olandeză de H. R. Radian, Editura Humanitas, Bucureşti, 2002, 488 p.

În bună tradiţie a vechilor maeştri olandezi, Johan Huizinga construieşte imaginea unei lumi surprinzînd gesturile expresive şi detaliile care-i dau culoare – iar imaginea capătă, cu fiecare pagină, pregnanţă şi naturaleţe. Acesta e, poate, motivul pentru care Amurgul Evului Mediu *(prima ediţie – 1919) a devenit una dintre cele mai celebre lucrări de istoria culturii. Subintitulată* Studiu despre formele de viaţă şi de gîndire din secolele al XIV-lea şi al XV-lea în Franţa şi Ţările de Jos, *cartea lui Huizinga priveşte epoca de sfîrşit a Evului Mediu în planul sacrului, dar şi în cel profan, în imaginar şi în real, în viaţa practică şi în idealul cavaleresc ajuns la ora crepusculului.* (Humanitas)

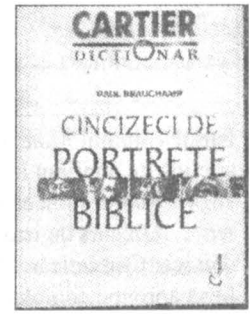

Paul BEAUCHAMP, *Cincizeci de portrete biblice*
Traducere din limba franceză de Claudiu Constantinescu, Editura Cartier, Bucureşti/Chişinău, 2001, 368 p.

"Cum ar putea fi evocată istoria biblicului Israel, cea care precede venirea lui Hristos? Propunerea unei serii de cincizeci de «portrete» mi s-a părut a fi modalitatea cea mai vie de a o rezuma, fără a lăsa lacune prea mari".

Într-adevăr, Paul Beauchamp povesteşte aici istoria biblică, "istoria sfîntă", prin marile şi mai puţin marile ei figuri, deopotrivă diferite şi solidare. "Întreaga istorie reîncepe cu fiecare dintre ele", dar altfel şi într-un chip nou, fiecare reîndreptîndu-se totodată către textul Scripturii... (Cartier)

S. GOLDENBERG, S. BELU, *Epoca marilor descoperiri geografice*
Ediţia a II-a revăzută, Editura Humanitas, Bucureşti, 2002, 400 p.

Secolele XV – XVI aduc nu numai îmbogăţirea cunoştinţelor geografice, hărţi care încep să deseneze contururile unor noi lumi, ci şi o schimbare radicală în imaginarul colectiv al Occidentului: surprinzător şi fascinant, exoticul intră în scenă, deschizînd drum timpurilor moderne. Este momentul cînd are loc o explozie de informaţii în ştiinţele naturii, în etnografie, lingvistică, farmacologie, medicină sau mineralogie. Epoca marilor descoperiri geografice *e cartea unei aventuri a cunoaşterii în care analiza istorică temeinică se întîlneşte cu povestea vieţilor exploratorilor (Vasco da Gama, Columb, Magellan), deveniţi eroi în romanul unei perioade de efervescenţă care a lăsat urme inconfundabile în cultură şi care continuă să ne incite.* (Humanitas)

NOTĂ: Cărţi achiziţionate de Serviciul Dezvoltarea Colecţiilor al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Agenda culturală

Fereastră spre Japonia

Kitagawa Kikumaro – *Două frumuseți*, 1830

La sediul central al Bibliotecii Metropolitane București a avut loc, vineri, 30 august a.c., ceremonia de predare de către Ambasada Japoniei la București a echipamentelor destinate constituirii Centrului de informare "Fereastră spre Japonia".

Centrul are drept scop promovarea culturii și civilizației japoneze pentru membrii comunității bucureștene, care vor avea acces prin intermediul Internetului, al materialelor video, al cărților și DVD-urilor la o gamă largă de informații.

Grantul acordat instituției noastre, în valoare de 93.255 $, face parte din programele de cooperare culturală dintre cele două țări.

Trebuie subliniat faptul că evenimentul s-a înscris în seria manifestărilor dedicate împlinirii a 100 de ani de la primele contacte diplomatice dintre România și Japonia.

La manifestare au luat parte: Hidekata Mitsuhashi, Ambasadorul Japoniei la București, Florin Rotaru, Secretar de Stat în Ministerul Culturii și Cultelor, Viorel Grecu, Director în Ministerul Afacerilor Externe și Rodica Cosmaciuc, Director adjunct al Bibliotecii Metropolitane București.

Horia FRUNZĂ

Ziua Bucureștilor 2002

20 septembrie se constituie în fiecare an în aniversarea Cetății de Scaun a tuturor românilor: Bucureștii.

Într-o vreme în care prea puțină lume își aminteşte acest lucru și încă mai puțină îl sărbătorește, Biblioteca Metropolitană, prin Serviciul de Memorie Comunitară „Nicolae Iorga", și Muzeul Municipal de Istorie au făcut un act de onoare din a celebra evenimentul prin manifestări specifice, caracterizate de o înaltă ținută științifică și elemente de noutate și interes.

Palatul Șuțu s-a dovedit și de această dată o gazdă primitoare, simpozionul aniversar desfășurându-se în sala de conferințe a acestui for de cultură.

La manifestare a fost prezentă d-na Rodica Cosmaciuc, director adjunct al Bibliotecii Metropolitane București.

Sesiunea de comunicări, reunite sub titlul „București – Mărturii de identitate comunitară", a fost deschisă de dl. Ionel Ioniță, director al Muzeului Municipal, care a urat bun venit participanților și a lansat volumul *Materiale de istorie și muzeografie* – București, vol. 16, care strânge între coperțile sale munca asiduă, pasionată și plină de conținut a colectivului de muzeografi și cercetători bucureșteni.

Paleta subiectelor prezentate a fost foarte diversă, atingând dimensiunile unui adevărat curs de istorie bucureșteană.

Un curs de istorie a și fost, prezența d-lui prof. dr. Paul Cernovodeanu conferind de la început manifestării dimensiuni academice. Comunicarea domniei sale, *Reconstrucția trecutului orașului București* a fost interesantă atât prin prisma temei alese – lipsa aproape completă a unei iconografii bucureștene până în secolul al XVIII-lea – cât și prin maniera incitantă de prezentare.

Nivelul înalt al manifestării a fost accentuat de comunicarea d-lui conf. univ. dr. Panait I. Panait, *Vlad Țepeș – un principe al creștinității europene*. În alocuțiunea sa, distinsul profesor a ținut să reamintească motivele pentru care Țepeș este un adevărat principe creștin și să vorbească despre adevăratele rădăcini ale supranumelui de „Dracula", o onoare, și nu o blasfemie ca în prezent.

Prezența Bisericii Naționale Ortodoxe a fost punctată prin comunicarea ieromonahului Mihail Stanciu de la Mănăstirea Antim care, vorbind despre activitatea creatoare brâncovenească, a vizat înfrumusețarea spirituală și arhitectonică a Cetății de Scaun.

Mediul tolerant și dornic de învățătură al Bucureștilor a fost evidențiat de d-na Mariana Linaru (Comunitatea Italiană din România), cu o evocare a arhitectului Romano de Simon, precum și de d-nii Ion Șerbănescu (Federația Comunităților Evreiești din România) și Gheorghi Ronkov (Comunitatea „Bratstvo" a Bulgarilor din România) care au vorbit despre școlile comunităților bucureștene.

Caragiale și Bucureștii, comunicare susținută de d-na Mariana Jaklovszky, s-a concretizat, de fapt, într-o dublă celebrare: cea a Marelui București și cea a Marelui Caragiale (în anul căruia ne aflăm), realizându-se o simbioză a celor două aniversări.

Întoarcerea la prezent a fost făcută de d-na Ana Maria Orășanu, coordonator al Serviciului Memorie Comunitară, care în expunerea sa a evocat câteva personalități ce au influențat dezvoltarea arhitecturală și culturală a Bucureștilor.

Un cuvânt special de mulțumire trebuie adresat d-lui Octavian Vinereanu, patronul Impaler Club, sponsorul unic al manifestării.

Florin PREDA

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Calendar

septembrie 2002

♦ septembrie 1712. 290 de ani de la moartea lui **Neculai Costin**, cronicar şi logofăt (1660 – sept. 1712)

♦ 1 septembrie 1847. 155 de ani de la naşterea lui **Simion Florea Marian**, folclorist (1 sept. 1847 – 11 apr. 1907)

♦ 1 septembrie 1912. 90 de ani de la proiecţia publică, în sala Eforie din Bucureşti, a primului film românesc, **"Independenţa României"**, în regia lui Grigore Brezeanu

♦ 2 septembrie 1652. 350 de ani de la moartea lui **Giuseppe (José) de Ribera**, pictor şi gravor spaniol (17 feb. 1591 – 2 sept. 1652)

♦ 2 septembrie 1852. 150 de ani de la naşterea lui **Paul Bourget**, poet, prozator, eseist şi critic literar francez (2 sept. 1852 – 25 dec. 1935)

♦ 2 septembrie 1952. 50 de ani de la moartea lui **Corneliu Moldovanu**, poet şi traducător (15 aug. 1883 – 2 sept. 1952)

♦ 2 septembrie 1962. 40 de ani de la moartea lui **Edward Estlin Cummings**, poet, prozator, dramaturg, pictor, publicist şi profesor de sociologie şi ştiinţe politice la Harvard (14 oct. 1894 – 2 sept. 1962)

♦ 3 septembrie 1887. 115 ani de la moartea lui **Timotei Cipariu** (21 feb. 1805 – 3 sept. 1887)

♦ 3 septembrie 1942. 60 de ani de la naşterea lui **Mihai Cimpoi**, preşedintele Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova

♦ 4 septembrie 1892. 110 ani de la naşterea lui **Darius Milhaud**, compozitor francez (4 sept. 1892 – 22 iun. 1974)

♦ 4 septembrie 1907. 95 de ani de la moartea lui **Edvard Grieg**, compozitor, pianist şi dirijor norvegian, întemeietorul şcolii muzicale norvegiene (15 iun. 1843 – 4 sept. 1907)

♦ 5 septembrie 1817. 185 de ani de la naşterea lui **Aleksei Tolstoi** (5 sept. 1817 – 10 oct. 1875)

♦ 5 septembrie 1857. 145 de ani de la moartea lui **Auguste Comte**, filosof şi sociolog francez (19 ian. 1798 – 5 sept. 1857)

♦ 6 septembrie 1817. 185 de ani de la naşterea lui **Mihail Kogălniceanu** (6 sept. 1817 – 20 iun. 1891)

♦ 7 septembrie 1707. 295 de ani de la naşterea lui **Georges Louis Leclerc de Buffon**, naturalist şi scriitor francez (7 sept. 1707 – 16 apr. 1788)

♦ 7 septembrie 1902. 100 de ani de la naşterea lui **Şerban Cioculescu**, istoric şi critic literar (7 sept. 1902 – 25 iun. 1988)

♦ 8 septembrie 1767. 235 de ani de la naşterea lui **August Wilhelm Schlegel**, eseist, lingvist şi critic literar german (8 sept. 1767 – 12 mai 1845)

♦ 8 septembrie 1932. 70 de ani de la naşterea lui **Marius Sala**, lingvist, membru corespondent al Academiei Române

♦ 8 sept. 1937. 65 de ani de la naşterea lui **Gheorghe Vlăduţescu**, filosof, membru corespondent al Academiei Române

♦ 9 septembrie 1737. 265 de ani de la naşterea lui **Luigi Galvani**, fizician şi medic italian (9 sept. 1737 – 4 dec. 1798)

♦ 9 septembrie 1912. 90 de ani de la naşterea lui **Horia Stamatu**, poet, prozator, eseist şi ziarist (9 sept. 1912 – 8 iul. 1989)

♦ 10 septembrie 1872. 130 de ani de la moartea lui **Avram Iancu**, conducător al Revoluţiei române de la 1848 din Transilvania (1824 – 10 sept. 1872)

♦ 10 septembrie 1897. 105 ani de la naşterea lui **Georges Bataille**, poet, romancier, filosof şi bibliotecar francez (10 sept. 1897 – 8 iul. 1962)

♦ 10 septembrie 1932. 70 de ani de la moartea lui **Alfred Moşoiu**, ziarist, magistrat şi dramaturg (8 oct. 1890 – 10 sept. 1932)

♦ 12 septembrie 1882. 120 de ani de la naşterea lui **Ion Agârbiceanu** (12 sept. 1882 – 28 mai 1963)

♦ 12 septembrie 1887. 115 ani de la naşterea lui **George Georgescu**, dirijor (12 sept. 1887 – 1 sept. 1964)

♦ 12 septembrie 1922. 80 de ani de la naşterea lui **Ion Murariu**, pictor

♦ 13 septembrie 1592. 410 ani de la moartea lui **Michel de Montaigne**, scriitor şi filosof francez (28 feb. 1533 – 13 sept. 1592)

♦ 13 septembrie 1872. 130 de ani de la moartea lui **Ludwig Feuerbach**, filosof german (28 iul. 1804 – 13 sept. 1872)

♦ 13 septembrie 1922. 80 de ani de la naşterea lui **Sergiu Al-George**, orientalist, eseist şi traducător (13 sept. 1922 – 9 nov. 1981)

♦ 14 septembrie 1817. 185 de ani de la naşterea lui **Theodor Storm**, scriitor german (14 sept. 1817 – 4 iul. 1888)

♦ 14 septembrie 1887. 115 ani de la naşterea lui **George Breazul**, muzicolog, folclorist şi profesor universitar, unul dintre întemeietorii istoriografiei muzicale româneşti (14 sept. 1887 – 3 aug. 1961)

♦ 14 septembrie 1887. 115 ani de la moartea lui **Gheorghe Scheletti**, compozitor (5 mai 1836 – 14 sept. 1887)

♦ 14 septembrie 1887. 115 ani de la naşterea lui **Simion Stoilow**, matematician (14 sept. 1887 – 4 apr. 1961)

♦ 16 septembrie 1887. 115 ani de la naşterea lui **Jean Arp**, pictor şi sculptor francez (16 sept. 1887 – 7 iun. 1966)

♦ 16 septembrie 1902. 100 de ani de la moartea lui **Iosif Ivanovici**, compozitor (1845 – 16 sept. 1902)

♦ 16 septembrie 1977. 25 de ani de la moartea **Mariei Callas**, soprană (2 dec. 1923 – 16 sept. 1977)

♦ 20 septembrie. **Ziua Bucureştilor**

♦ 21 septembrie 1792. 210 ani de la naşterea lui **Johann Peter Eckermann**, scriitor şi editor german (21 sept. 1792 – 3 dec. 1854)

♦ 21 septembrie 1832. 170 de ani de la moartea lui **Walter Scott**, scriitor scoţian (15 aug. 1771 – 21 sept. 1832)

♦ 25 septembrie 1877. 125 de ani de la naşterea lui **Alfred Cortot**, pedagog, pianist şi dirijor francez (25 sept. 1877 – 15 iun. 1962)

♦ 25 septembrie 1897. 105 ani de la naşterea lui **William Faulkner**, scriitor american, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură în 1949 (25 sept. 1897 – 6 iul. 1962)

♦ 26 septembrie 1907. 95 de ani de la naşterea lui **Dan Botta**, poet şi eseist (26 sept. 1907 – 13 ian. 1958)

♦ 26 septembrie 1932. 70 de ani de la naşterea lui **Ştefan Oprea**, scriitor, publicist, critic de teatru şi film

♦ 27 septembrie 1627. 375 de ani de la naşterea lui **Jacques-Bénigne Bossuet**, scriitor, orator şi prelat francez (27 sept. 1627 – 12 apr. 1704)

♦ 27 septembrie 1832. 170 de ani de la moartea lui **Karl Christian Friedrich Krause**, filosof german (6 mai 1781 – 27 sept. 1832)

♦ 28 septembrie 1547. 455 de ani de la naşterea lui **Mateo Alemán**, scriitor spaniol (28 sept. 1547 – 1614)

♦ 28 septembrie 1882. 120 de ani de la naşterea lui **Vasile Pârvan**, istoric şi arheolog, membru al Academiei Române (28 sept. 1882 – 26 iun. 1927)

♦ 28 septembrie 1902. 100 de ani de la moartea lui **Émile Zola**, scriitor francez (2 apr. 1840 – 28 sept. 1902)

♦ 29 septembrie 1812. 190 de ani de la naşterea lui **Eudoxiu Hurmuzaki**, jurist, arhivar, istoric (29 sept. 1812 – 10 feb. 1874)

♦ 30 septembrie 1882. 120 de ani de la naşterea lui **Constantin Brătescu**, geograf (30 sept. 1882 – 23 oct. 1945)

♦ 30 septembrie 1882. 120 de ani de la naşterea lui **Hans Geiger**, fizician (30 sept. 1882 – 24 sept. 1945)

♦ 30 septembrie 1892. 110 ani de la naşterea lui **Marin H. Georgescu**, pictor şi sculptor (30 sept. 1892 – 14 dec. 1932)

♦ 30 septembrie 1912. 90 de ani de la naşterea lui **Gheorghe Pârvan**, sculptor

NOTĂ: Rubrică realizată de Serviciul Bibliografic al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Contents

Ion Heliade Rădulescu Bicentenary
From Correspondence 2

UNESCO Anniversary
Ion Luca Caragiale – 150
Ion LUCIAN – Caragiale and the Artists – Acting Models 5

Ana Maria ORĂȘANU – Old Bucharest Buildings – Remember Nicolae Bălcescu 7
Florin PREDA – Old Bucharest Printing Houses 9
Patrimony 13
Émile Zola Centenary 14
Șerban Cioculescu Centenary 16
Alexandru-Cristian MILOȘ – 50 18
Constantin MĂLINAȘ – The Oradea "Gheorghe Șincai" County Library (II) 20
Order for the Establishment of Library National Commission 26
68th IFLA General Conference and Council, Glasgow, August 2002 27
EBLIDA Annual Council Meeting, The Hague, May 2002. Country Reports 29
Liviu BUTUC – The Free Acquisition in Library 32
Letter from France
Jean-Yves CONRAD – Traian Vuia – 130 Years from Birth 35
Catalogue 36
"Window to Japan" – Information Centre of Bucharest Metropolitan Library 38
The 2002 Bucharest Anniversary 38
Calendar 39

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

București, str. Take Ionescu nr. 4
sector 1, cod poștal 79711
Tel/Fax: 211.36.25; 212.83.11
E-mail: abidob1@fx.ro
ISSN 1454-0487

Director: Florin ROTARU
Director artistic: Mircea DUMITRESCU
Redactor șef: Ion HOREA
Secretar de redacție și Culegere text: Iulia MACARIE
Tehnoredactare computerizată: Elisabeta BENYI
Marian TĂNASE

CUPON

ABONAMENT LA
"BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR"

Numele .....
Prenumele .....
Adresa .....
Cod..... Telefon.....
Solicit abonarea la revista **"Biblioteca Bucureștilor"** pe o perioadă de ..... luni.
Adresa: București, Str. Take Ionescu nr. 4, sector 1, cod poștal 79711.
Anexez chitanța de plată a sumei de ..... lei în contul dvs.
nr. 2511.1-3771.1/ROL BCR sector 1.

Asociația noastră ABIDOB și Biblioteca Metropolitană București sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociațiile INTAMEL și EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicație care vă oferă ultimele noutăți din Comunitatea internațională a bibliotecilor.

Administrația noastră face, prin plata directă sau prin mandat poștal, abonamente la revista lunară **"BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR"**. Costul unui număr este de 20.000 lei. Cheltuielile de expediere sunt suportate de abonat la primirea publicației. Pentru străinătate: America de Nord, America de Sud, Africa, Asia, Australia, Europa, Asia Mică (Israel, Țările Arabe) – 8 $ per exemplar.

Tipărit la Tipografia "SEMNE '94"

Redacția revistei "BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR" respectă opțiunile autorilor cu privire la normele ortografice

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

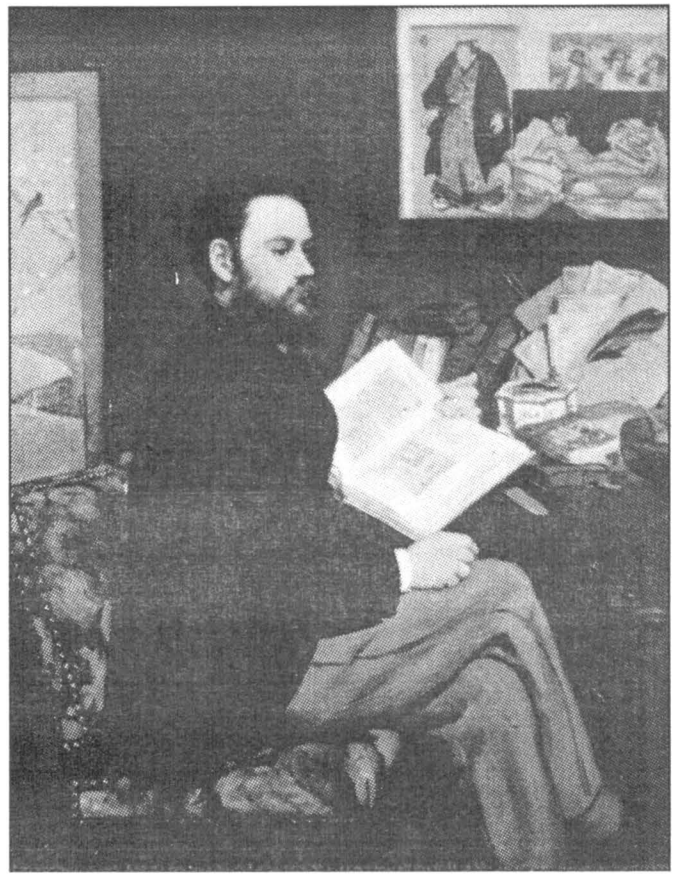

Portret de Manet

ÉMILE ZOLA

1840 – 1902

100 de ani de la moarte

"Era un spirit de bunătate. Avea candoarea, simplicitatea sufletelor mari. Era profund moral în romanele sale, care-s adevărate studii sociale. El urmărea cu o ură crîncenă o societate trîndavă, frivolă, o aristocrație josnică şi dăunătoare. El a combătut răul vremii sale: puterea banului. Democrat – el n-a linguşit niciodată poporul".

Anatole France

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro